

Univerza v Mariboru

3. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih:
**Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki
raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji**

28. november 2017, Novo mesto, Slovenija

Konferenčni zbornik

Uredniki:

dr. Gorazd Meško

dr. Katja Eman

Urška Pirnat

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

**3. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih:
Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja
zaznav varnosti v Sloveniji**

28. november 2017, Novo mesto, Slovenija

Konferenčni zbornik

Uredniki:

red. prof. dr. Gorazd Meško

doc. dr. Katja Eman

Urška Pirnat

November 2017

- Naslov:** 3. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji
- Podnaslov:** 28. november 2017, Novo mesto, Slovenija. Konferenčni zbornik
- Title:** 3rd National Conference on Local Safety and Security: Safety and Security in Local Communities – results of research on safety perceptions in Slovenia
- Subtitle:** November 28th, 2017, Novo mesto, Slovenia. Conference Proceedings
- Uredniki:** red. prof. dr. Gorazd Meško (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede), doc. dr. Katja Eman (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) in Urška Pimat (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede).
- Strokovna recenzija:** izr. prof. dr. Zoran Kanduč (Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta), zasl. red. prof. dr. Darko Maver (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede).
- Jezikovna recenzija:** Barbara Erjavec
- Tehnični uredniki:** Urška Pimat (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede), doc. dr. Katja Eman (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) in Jan Perša (Univerzitetna založba Univerze v Mariboru).
- Oblikovanje ovitka:** Jan Perša (Univerzitetna založba Univerze v Mariboru).
- Grafične priloge:** Avtorji prispevkov.

Izdajateljica:

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel. +386 1 3000 83 00, faks +386 1 230 26 87
<http://www.fvv.um.si>, fvv@fvv.uni-mb.si

Založnik:

Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija
tel. +386 2 250 42 42, faks +386 2 252 32 45
<http://press.um.si>, zalozba@um.si

Izdaja: Prva izdaja

Vrsta publikacije: Elektronska knjiga

Dostopno na: <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/300>

Izid: Maribor, november 2017

© Univerzitetna založba Univerze v Mariboru

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba tega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranjevanjem v elektronski obliki.

Zbornik 3. nacionalne konference Varnost v lokalnih skupnostih je nastal v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (P5-0397 (AA), 2015–2018), ki jo financira Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

351.78+352(082) (0.034.2)

NACIONALNA konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih (3 ; 2017 ; Novo mesto)

Varnost v lokalnih skupnostih - izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji [Elektronski vir] : konferenčni zbornik / 3. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih, 28. november 2017, Novo mesto, Slovenija ; uredniki Gorazd Meško, Katja Eman, Urška Pirnat. - El. zbornik. - Maribor : Univerzitetna založba Univerze, 2017

Način dostopa (URL): <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/300>

ISBN 978-961-286-120-9 (pdf)

doi: 10.18690/978-961-286-120-9

l. Meško, Gorazd

COBISS.SI-ID 93524481

ISBN: 978-961-286-120-9 (PDF)

DOI: <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9>

Cena: Brezplačen izvod

Odgovorna oseba založnika: red. prof. dr. Igor Tičar, rektor Univerze v Mariboru.

Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji

GORAZD MEŠKO, KATJA EMAN & URŠKA PIRNAT

Povzetek Zbornik povzetkov predstavlja recenzirane prispevke, ki so bili predstavljeni na tretji nacionalni konferenci Varnost v lokalnih skupnostih v Novem mestu v novembru 2017. Glavna tema konference povzema glavne ugotovitve raziskave Varnost v lokalnih skupnostih, ki je bila opravljena v 24 slovenskih krajih spomladi 2017 v okviru raziskovalnega projekta Varnost v lokalnih skupnostih. Glavni cilj prispevkov je predlaganje uporabnih rešitev za bolj učinkovito zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih (manjših, srednjih in večjih občinah) v Sloveniji. Prispevki v zborniku se osredotočajo na različne vidike varnosti v lokalnih skupnostih, in sicer zaznavanje varnosti in virov ogrožanja v lokalnih skupnostih (zaznavanje kriminalitete, virov ogrožanja, varnosti v urbanih soseskah, prisotnosti policije in socialne kohezije); pričakovanja, uspešnost in učinkovitost zagotavljanja varnosti (zaznavanje in uspešnost policijskega dela v skupnosti, zaznavanje nalog vojske, migracij in občutek ogroženosti uporabnikov kibernetskega prostora); ter prakse zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih (pooblastila občin, dobre prakse reševanja konkretnih varnostnih problemov na območju Policijske uprave Novo mesto in Murska Sobota in zaznavanje zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih skozi različne deležnike).

Ključne besede: • lokalne skupnosti • varnost • zaznavanje • raziskava • Slovenija •

NASLOVI UREDNIKOV: dr. Gorazd Meško, redni profesor, vodja programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018), Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, Ljubljana, e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. dr. Katja Eman, docentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, Ljubljana, e-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, mag., asistentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, e-pošta: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

Safety and Security in Local Communities – results of research on safety perceptions in Slovenia

GORAZD MEŠKO, KATJA EMAN & URŠKA PIRNAT

Abstract The conference proceedings present peer reviewed papers presented at the third national conference on local safety and security in Slovenia in November 2017. A lead topic of the conference summarizes results of research on safety perceptions, which was done in 24 local communities in the spring in 2017. The main aim of the papers is proposing solutions for more efficient assurance of safety/security in local communities (smaller, middle and larger municipalities) in Slovenia. The papers in the proceedings discuss various aspects of safety and security in local communities, such as perception of safety/security and risks in local communities (perception of crime, sources of threats, safety in urban areas, police presence, and social cohesion); expectations and effectiveness of ensuring safety and security (perception and effectiveness of community policing, perception of the tasks of armed forces, migration, and perception of threats in cyber space); and practices of ensuring safety and security in local communities (legal regulation of municipalities, good practices of solving safety issues in the area of Police directorate Novo mesto and Murska Sobota, and perception of ensuring local safety and security through the perspective of different stakeholders).

Keywords: • local communities • safety/security • perception • research • Slovenia •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Gorazd Meško, Ph.D., Full Professor of Criminology, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. Katja Eman, Ph.D., Assistant Professor of Criminology, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: katja.eman@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, M.A., Assistant in Criminology, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

Kazalo / Table of Contents

Konferenčni prispevki / Conference Proceedings

Predgovor Gorazd Meško	1
Uvodna predstavitev rezultatov raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji v letu 2017 The Introductory Presentation of the Results of a Study on Local Safety and Security in Slovenia in 2017 Gorazd Meško	3
Trendi percepcije javnosti do virov ogrožanja v lokalni skupnosti Perception of Sources of Threats in the Local Community in Slovenia Bernarda Tominc & Andrej Sotlar	17
Vpliv zaznane prisotnosti policije v soseski na mnenje prebivalcev o policijskem delu Police Presence in the Community and Residents' Attitudes Toward Policing Maja Modic	27
Kriminaliteta in zaznavanje varnosti v urbanih soseskah Crime and Perception of Safety/Security in Urban Neighborhoods Gorazd Meško & Urška Pirnat	35
Socialna kohezija in varnost v lokalnih skupnostih – stališča prebivalcev Social Cohesion and Local Safety – Views of Inhabitants of Local Communities Benjamin Flander & Nejc Hribernik	45
Uspešnost policijskega dela v skupnosti: podobnosti in razlike v samozaznavi policistov in oceni prebivalcev The Effectiveness of Police Work: Comparison of Perceptions Between Police Officers and Residents Branko Lobnikar & Kaja Prislan	55

Slovenska vojska kot pomožna policijska in zaščitno-reševalna služba? – pričakovanja javnosti glede nalog oboroženih sil Armed Forces as Auxiliary Police and Disaster Relief Service? – Expectations of The Public Regarding the Tasks of Armed Forces Andrej Sotlar & Bernarda Tominc	67
Migracije, socialna kohezija in zaznava varnostnih pojavov Migrations, Social Cohesion, and Perception of Security Phenomena Rok Hacin & Katja Eman	77
Uporabniki kibernetskega prostora: izvajanje varnosti in občutek ogroženosti Users in Cyberspace: Threats and Security Implementation Igor Bernik	85
Pooblastila občin za pravno urejanje in dejansko sankcioniranje lokalnih prekrškov v teoriji in praksi The Power of Municipalities for Legal Regulation and Actual Sanctioning of Local Offenses in Theory and Practice Bojan Tičar, Sara Kandolf & Miha Dvojmoč	95
Avtobusna postaja Novo mesto – dobra praksa različnih deležnikov pri reševanju varnostnega problema Bus station Novo mesto – Good Practice of Solving Safety Problem With Various Stakeholders Tomaž Slak	109
Pristopi k reševanju konkretnih varnostnih problemov na območju Policijske uprave Murska Sobota Approaches to Solving Specific Safety Issues in the Territory of Murska Sobota Police Directorate Damir Ivančič, Borut Kocet & Boštjan Vučko	121
Zagotavljanje varnosti lokalnih skupnosti v prihodnje: percepcije različnih deležnikov v Sloveniji Ensuring the Safety of Local Communities in the Future: Perceptions of Different Stakeholders in Slovenia Kaja Prislan & Branko Lobnikar	131

Predgovor

GORAZD MEŠKO

Po dveh nacionalnih konferencah o varnosti v lokalnih skupnostih, ki smo ju izvedli v Ljubljani in Murski Soboti, so prispevki, objavljeni v tem zborniku, predmet razprave na 3. nacionalni konferenci o varnosti v lokalnih skupnostih, ki je bila 28. novembra v Novem mestu. Za pomoč pri organizaciji in izvedbi konference se zahvaljujemo Mestni občini Novo mesto, Generalni policijski upravi in Policijski upravi Novo mesto. Zahvaljujem se tudi vsem avtorjem prispevkov in kolegom, ki so mi pomagali pri urejanju tega zbornika, še posebej Urški Pirnat in Katji Eman, ki sta izdatno pomagali pri organizaciji konference in tehničnem urejanju te publikacije, ter lektorici Barbari Erjavec, ki je izboljšala slovenski jezik v naših prispevkih.

V pričujočem zborniku predstavljamo prispevke, ki so rezultat dela programske skupine Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru z naslovom Varnost v lokalnih skupnostih (P5-0397 (AA), 2015–2018), ki jo financira Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Poleg raziskovalnih prispevkov sta v zborniku predstavljena tudi prispevka iz prakse policijskega dela v skupnosti. En prispevek izvira iz študije v Ljubljani v okviru bilateralnega projekta med ZDA in Slovenijo (ARRS, 2016–2017), ki smo jo izvedli med oktobrom in decembrom 2016. Ta prispevek kakovostno dopolnjuje vrzel v razumevanju dinamike območij z manj in več varnostnih pojavov (predvsem kriminaliteta ter kršitve javnega reda in miru) v urbanih okoljih, upoštevajoč uradne kazalnike kriminalitete in nereda, zaznavanje dela policije in zaznavanje virov ogrožanja ter dinamike odnosov med ljudmi v teh soseskah.

Ključni cilj našega projekta je narediti celotno študijo o varnosti in zagotavljanju varnosti v Sloveniji ter rezultate predstaviti predstavnikom lokalnih in državnih odločevalcev na področju zagotavljanja varnosti ter širši mednarodni strokovni in znanstveni javnosti. Upam, da bomo z zbornikom dosegli zajeten del zastavljenih ciljev.

V študiji o varnosti v lokalnih skupnostih preučujemo razmerja med varnostjo na državni in lokalni ravni, pravnimi vidiki zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih (občinah), upravljanjem in koordinacijo na področju varnosti (varnostni sosveti, sodelovanje med policijo in mestnimi redarstvi, socialna politika idr.), vzorce in porazdelitev odklonskih pojavov (predvsem kriminalitete ter kršitev javnega reda in miru) v občinah oz. lokalnih skupnostih, kakovostjo življenja različnih skupin ljudi v soseskah (predvsem občutke ogroženosti prebivalstva), migracijami in dejavnostmi na področju zmanjševanja kulturnega konflikta. Cilj raziskovanja je tudi preučitev razsežnosti situacijske in socialne prevencije. V vse bolj tehnološki družbi je del projekta namenjen tudi preučevanju kibernetске varnosti občanov. Zajeten del našega raziskovalnega dela v letu 2017 bo predstavljen v prispevkih v tem zborniku, obogatili pa ga bodo tudi prispevki iz prakse.

Novo mesto, november 2017

Uvodna predstavitev rezultatov raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji v letu 2017

GORAZD MEŠKO

Povzetek Programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018) si je zadala nalogo, da v letu 2017 izvede ponovitev in nadgradnjo študije o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2011 (Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012).

V raziskavi je sodelovalo 520 policistov s 24 policijskih postaj in 1.266 občanov z istih območij. V študiji smo uporabili isti vprašalnik kot v študiji leta 2011, vendar smo ga dopolnili z vprašanji o poznavanju in izkušnjah s policijo, pojmovanju vloge vojske pri zagotavljanju varnosti ter kibernetскими viri ogrožanja. Za namen tega prispevka smo izvedli faktorsko analizo celotnega vprašalnika za občane in policiste (razen za del o kibernetских virih ogrožanja) in jih razvrstili po pomembnosti, da bi ugotovili, kateri so dejavniki, ki jih laična in strokovna javnost pojmuje kot pomembne na področju zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih.

Rezultati so zaradi omejenosti prostora v prispevku prikazani le v tabelarni predstavitvi. Prispevki v zborniku obravnavajo specifična področja in podrobneje obravnavajo področja, ki smo jih zajeli v raziskavi.

Ključne besede: • varnost v lokalnih skupnostih • anketa • faktorska analiza • policija • javnost •

NASLOV AVTORJA: dr. Gorazd Meško, redni profesor, vodja programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018), Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.1>
© 2017 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

ISBN 978-961-286-120-9

The Introductory Presentation of the Results of a Study on Local Safety and Security in Slovenia in 2017

GORAZD MEŠKO

Abstract Researchers of the programme group on Security and safety in local communities set the task in 2017 to conduct the second wave and upgrade the study on security in local communities conducted in 2011 (Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere, & Tominc, 2012).

The sample of the study comprises 520 police officers from 24 police stations and 1.266 residents from the same areas. The same questionnaire was used, as in the 2011 study, however, it was supplemented with questions that relate to the knowledge about and experience with the police, understanding the role of the military in providing security, and cyber threats. For the purpose of this paper, a factor analysis of the entire questionnaire (except part on cyber threats) for the residents and police officers was utilised. Moreover, factors were classified according to the importance, in order to determine, which factors are considered important for understanding and to ensuring safety and security in local communities, according to the lay and professional public.

Due to the limited space, the results are limited to a tabular presentation. The contributions in the proceeding that follow focus on specific areas that were covered in the study in detail.

Keywords: • safety in local communities • survey • factor analysis • police • public •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Gorazd Meško, Ph.D., Full Professor of Criminology, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.1>

ISBN 978-961-286-120-9

© 2017 University of Maribor Press

Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Cilji dela programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih, ki smo jih opredelili na začetku projekta, so bili (delno) realizirani na področjih pravnih vprašanj glede varnosti in varovanja (Rakar, Doljak in Tičar, 2016); idej o reševanju varnostnih problemov – vidiki nacionalne/lokalne varnosti (Sotlar, 2015, 2016); pristojnosti institucij/služb/strokovnjakov s področja varnosti v občinah, predvsem v mestih (Tičar, 2015; Tičar in Eman, 2016); kakovosti življenja in socialne prevencije (Flander, 2015; Meško in Flander, 2016); odnosov v multikulturnih skupnostih, uspešnega sobivanja in vključevanja marginaliziranih skupin (Xia, Meško in Reisig, 2017); dnevni rutin in varnosti (dom, soseska, transport, delo, rekreacija/prostočasne dejavnosti) (Hacin in Eman, 2017); varnostnih problemov in institucionalne zmogljivosti (razširjenosti kriminalitete, nereda in strahu pred kriminaliteto, starostnih skupin in varnosti, (ne)varnih sosek (vzorci in procesi) (Hacin in Eman, 2016a, 2016b); javne varnosti v mestu – kršitve javnega reda in miru ter družbeno nadzorstvo (Hacin in Eman, 2015); občinskih (so)svetov za varnost (občinska uprava, raziskovalne institucije in civilna družba) – udeležba in sodelovanje (Meško, Eman in Pirnat, 2016); in varnostnih mrež v mestih in informacijske varnosti (Markelj in Bernik, 2017). V načrtu imamo še izvedbo študije o strahu pred kriminaliteto, ki je bila nazadnje opravljena leta 2009 (Meško, Šifer in Vošnjak, 2012) in intervjuje z župani, policijskimi šefi in vodji varnostnih okolišev.

Na osnovi študije v letu 2017 smo opravili uvodne analize študije o varnosti v lokalnih skupnostih. V tem prispevku empirično preverjamo perspektivi mnenj o varnosti in delovanju občin ter policije pri prebivalcih in policistih.

Zaznavanje varnosti je poleg dejanskega stanja varnosti pomemben vidik varnosti. Ujemanje med zaznavami varnosti v javnosti in pri strokovnjakih s področja varnosti se redko ujemajo, saj velik del prebivalstva nima neposrednih izkušenj z varnostnimi problemi in je njihovo zaznavanje varnosti odvisno predvsem od medijskega prikazovanja varnostnih pojavov in kriminalitete (Meško, Cockcroft, Crawford in Lemaitre, 2009). Predstave o varnosti so pomembne, ker občutki ogroženosti in strah pred kriminaliteto vplivajo na kakovost življenja ljudi, pa tudi na politiko na področju preprečevanja in zatiranja kriminalitete. Poleg državne ravni, kjer se določajo politike za zagotavljanje varnosti, preprečevanje in zatiranje kriminalitete, ugotavljamo, da zaradi vse večje vloge občin tudi te skrbijo za veliko področij, ki spadajo na področje varnosti, ne le javne varnosti, ampak tudi drugih področij, kot so socialna varnost, prometna varnost ipd. V nadaljevanju bomo predstavili podatke empirične študije z namenom razprave o pomenu podatkov, pridobljenih v letu 2017.

Večina vprašanj je bila ista kot v študiji, ki smo jo opravili v letu 2011 (Meško et al., 2012), na osnovi predhodnih analiz pa smo nekatera vprašanja spremenili in jih dopolnili z novimi.

2 Raziskovalne metode

Pred zbiranjem podatkov smo na osnovi statističnih analiz posodobili vprašalnik iz študije iz leta 2011 (Meško et al., 2012). Pred zbiranjem podatkov smo izvedli usposabljanje za anketarje. Anketiranje je koordinirala izkušena raziskovalka, ki je pri zbiranju podatkov sodelovala že v študiji leta 2011. Podatke smo zbirali z vprašalnikom na policijskih postajah in domovih občanov ($N = 1786$). Anketiranje prebivalcev in policistov je potekalo spomladi 2017.

Vzorec policistov sestavljajo policisti z osmih policijskih uprav, kjer smo na vsaki policijski upravi izbrali tri policijske postaje, eno veliko, srednjo in majhno (skupno 24 policijskih postaj, $n = 520$). Na istih območjih smo izvedli tudi anketiranje prebivalcev ($n = 1.266$). Vzorec je bilo izvedeno na enak način kot v študiji leta 2011 (Meško et al., 2012), kar omogoča primerjanje podatkov in je tudi cilj nadaljnjih podrobnih analiz. V vzorec so bili zajeti policisti in polnoletni prebivalci, ki so prostovoljno sodelovali v študiji in jim je bila zagotovljena anonimnost.

3 Statistične obdelave

Veljavnost in zanesljivost empiričnih študij sta izjemnega pomena, za to je treba zbrane podatke statistično analizirati z ustreznimi statističnimi metodami. Celoten vprašalnik smo analizirali s faktorsko analizo (maximum likelihood in varimax rotacija) z namenom ugotavljanja faktorske veljavnosti in za vsak faktor izračunali koeficient zanesljivosti (Cronbachov alfa). Za namen tega prispevka predstavljamo ločene faktorske strukture, ki smo jih zbrali pri policistih in prebivalcih. Pri vsakem faktorju predstavljamo podatke o koeficientu ustreznosti vzorčenja (KMO), koeficient zanesljivosti in odstotek pojasnjene variance kot tudi aritmetične sredine, standardne odklone, mediano in modus. V nadaljevanju predstavljamo demografske podatke preučevanih vzorcev policistov in prebivalcev (tabeli 1 in 2).

Tabela 1: Demografske značilnosti vzorca policistov ($n = 520$)

	Spremenljivka	Policisti	
		<i>n</i>	%
<i>Spol</i>	Moški	442	85
	Ženski	75	14,4
	Ni odgovora	3	0,6
<i>Starost (leta)</i>	18–30	49	9,4
	31–45	333	64
	46–60	130	25
	61<	3	0,6
	Ni odgovora	5	1
<i>Izobrazba</i>	Dokončana srednja šola	308	58,5
	Dokončana 2-letna višja šola	70	13,5
	Visoka šola, fakulteta, umetniška akademija	121	23,3
	Specializacija, magisterij, doktorat	21	4
	Ni odgovora	4	0,8
<i>Čas dela v policiji (leta)</i>	0–5	27	5,2
	6–10	101	19,4
	11–15	86	16,5
	16<	297	57,1
	Ni odgovora	9	1,7
<i>Čas zaposlitve na sedanji policijski postaji (leta)</i>	0–5	103	19,8
	6–10	148	28,5
	11–15	67	12,9
	16<	190	36,5
	Ni odgovora	12	2,3
<i>Delo, ki ga najpogosteje opravljate</i>	Urejanje in nadzor prometa	138	26,5
	Vzdrževanje javnega reda in miru	63	12,1
	Preiskovanje kriminalitete	137	26,3
	Delo v varnostnem okolišu	65	12,5
	Drugo	31	6
	Ni odgovora	86	16,5
<i>Mesečni dohodek</i>	Mnogo manjši	110	21,2
	Deloma manjši	122	23,5
	Približno enak	173	33,3
	Deloma višji	84	16,2
	Mnogo višji	10	1,9
	Ne vem, ne želim odgovoriti	7	1,3
	Ni odgovora	14	2,6

V tabeli 2 predstavljamo demografske značilnosti vzorca prebivalcev.

Tabela 2: Demografske značilnosti vzorca prebivalcev ($n = 1.266$)

	Spremenljivka	Prebivalci	
		<i>n</i>	%
<i>Spol</i>	Moški	596	47,1
	Ženski	668	52,8
	Ni odgovora	2	0,1
<i>Starost (leta)</i>	18–30	273	21,6
	31–45	344	27,2
	46–60	334	26,4
	61<	313	24,7
	Ni odgovora	2	0,1
<i>Izobrazba</i>	Nedokončana osnovna šola	11	0,9
	Dokončana osnovna šola	159	12,6
	Dokončana srednja šola	587	46,4
	Dokončana 2-letna višja šola	131	10,3
	Visoka šola, fakulteta, umetniška akademija	291	23,0
	Specializacija, magisterij	61	4,8
	Doktorat	16	1,3
	Ni odgovora	10	0,8
<i>Sedanja delovna aktivnost</i>	Zaposlen v gospodarstvu	349	27,6
	Zaposlen v negospodarstvu	289	22,8
	Samozaposlen	76	6,0
	Kmet, gospodinja	16	1,3
	Upokojenec	311	24,6
	Študent, dijak, vajenec	157	12,4
	Brezposeln	53	4,2
	Drugo	11	0,9
	Ni odgovora	4	0,3
<i>Velikost naselja</i>	Hiša na samem, zaselek ali manjša vas	231	18,2
	Strnjeno vaško naselje s šolo, pošto, trgovino	310	24,5
	Primestno naselje ali manjše mesto	220	17,4
	Večje mesto/mestna občina	492	38,9
	Ni odgovora	13	1,0

4 Ugotovitve

V tabelah 3 in 4 predstavljamo rezultate faktorjske analize za policiste in prebivalce, pri čemer smo izračunali faktorje tako, da smo najprej izvedli faktorjsko analizo celotnega vprašalnika (kriteriji: maximum likelihood, varimax rotacija, razvrščanje po pomembnosti in minimalna korelacija s faktorjem 0.50). Pri faktorjih, ki so se pokazali za kompleksnejše, pa smo izvedli dodatne faktorjske analize.

Tabela 3: Faktorska analiza – Policisti

Faktor	M	S.O.	Mediana	Modus
Uspešnost policistov (kriminaliteta) Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično $\alpha = 0,91$; KMO = 0,91; var. = 49,71	3,38	0,71	3,39	4
Uspešnost policistov (migracije) Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično $\alpha = 0,92$; KMO = 0,76; var. = 78,76	3,55	0,88	3,66	4
Uspešnost policistov (zakonitost delovanja) Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično $\alpha = 0,89$; KMO = 0,87; var. = 51,78	4,08	0,63	4,11	4
Slovenska policija (učinkovitost) Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam $\alpha = 0,87$; KMO = 0,89; var. = 43,19	3,36	0,75	3,36	3
Varnostni pojav v policijskem okolišu (migracije) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,87$; KMO = 0,69; var. = 69,59	2,51	1,05	2,34	2
Varnostni pojav v policijskem okolišu (kazniva dejanja) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,82$; KMO = 0,68; var. = 62,50	3,33	0,88	3,33	4
Varnostni pojav v policijskem okolišu (nasilje, spolno nasilje, droge) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,85$; KMO = 0,82; var. = 53,28	2,35	0,81	2,36	1
Varnostni pojav v policijskem okolišu (alkohol, hrup) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,86$; KMO = 0,84; var. = 47,19	3,19	0,75	3,19	3
Varnostni pojav v policijskem okolišu (nered) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,84$; KMO = 0,73; var. = 63,29	2,82	0,85	2,67	3
Varnostni pojav v policijskem okolišu (socialni problemi) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,78$; KMO = 0,64; var. = 58,39	3,29	0,84	3,24	3
Varnostni pojav v policijskem okolišu (fizični nered) Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem $\alpha = 0,77$; KMO = 0,73; var. = 44,96	2,62	0,73	2,49	2
Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje (preventivne dejavnosti) Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam	3,46	0,79	3,46	3

$\alpha = 0,76$; KMO = 0,76; var. = 45,88				
<i>Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje (prometna varnost)</i>				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	4,07	0,78	4,00	5
$\alpha = 0,83$; KMO = 0,71; var. = 63,07				
<i>Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje (samovarovanje)</i>				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	4,05	0,71	4,00	5
$\alpha = 0,78$; KMO = 0,74; var. = 50,48				
<i>Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje (situacijska prevencija, zasebno varovanje)</i>				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,55	0,72	3,52	5
$\alpha = 0,77$; KMO = 0,83; var. = 36,01				
<i>Pripravljenost prebivalcev za sodelovanje s policijo pri represivnih dejavnostih</i>				
<i>Lestvica: od 1 – sploh niso pripravljeni do 5 – zelo so pripravljeni</i>	3,21	0,67	3,16	3
$\alpha = 0,86$; KMO = 0,83; var. = 50,41				
<i>Pripravljenost prebivalcev s policijo pri preventivnih dejavnostih</i>				
<i>Lestvica: od 1 – sploh niso pripravljeni do 5 – zelo so pripravljeni</i>	3,04	0,69	3,00	3
$\alpha = 0,90$; KMO = 0,88; var. = 60,65				
<i>Naloge občine - kakovost življenja</i>				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,22	0,66	3,27	4
$\alpha = 0,90$; KMO = 0,90; var. = 45,66				
<i>Naloge občine – represivne dejavnosti</i>				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	2,97	0,79	3,00	3
$\alpha = 0,85$; KMO = 0,84; var. = 54,20				
<i>Odziv prebivalcev na varnostne probleme (družina in prijatelji)</i>				
<i>Lestvica: od 1 – nikoli do 5 – zelo pogosto</i>	3,47	0,77	3,36	3
$\alpha = 0,89$; KMO = 0,75; var. = 73,07				
<i>Odziv prebivalcev na varnostne probleme – obveščanje občine</i>				
<i>Lestvica: od 1 – nikoli do 5 – zelo pogosto</i>	3,12	0,76	3,00	3
$\alpha = 0,79$; KMO = 0,69; var. = 55,24				
<i>Socialna kohezija in občutki varnosti</i>				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,01	0,75	3,00	3
$\alpha = 0,94$; KMO = 0,93; var. = 58,15				
<i>Pozitivno mnenje o policiji</i>				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,13	0,85	3,00	3
$\alpha = 0,77$; KMO = 0,71; var. = 70,99				
<i>Zaupanje policiji (lokalno prebivalstvo)</i>				
	3,18	0,64	3,19	3

<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>				
	$\alpha = 0,76$; KMO = 0,76; var. = 39,31			
Zadovoljstvo z odnosom nadrejenih				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,17	1,06	3,20	4
	$\alpha = 0,94$; KMO = 0,87; var. = 76,25			
Pomoč in podpora občanov pri policijskem delu				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,04	0,67	3,00	3
	$\alpha = 0,75$; KMO = 0,68; var. = 50,22			
Doseganje strategije policijskega dela v skupnosti				
<i>Lestvica: od 1 – cilji sploh niso doseženi do 5 – cilji so v celoti doseženi</i>	3,11	0,79	3,00	3
	$\alpha = 0,91$; KMO = 0,83; var. = 62,51¹			
Slovenska vojska – pomoč policiji in druge naloge				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,72	0,92	3,88	5
	$\alpha = 0,84$; KMO = 0,82; var. = 46,83			

* Maximum likelihood; Varimax.

Tabela 4: Faktorska analiza – prebivalci

Spremenljivka	M	S.O.	Mediana	Modus
Uspešnost policistov pri opravljanju policijskega dela – običajna kriminaliteta in javni red in mir				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,48	0,73	3,50	3
	$\alpha = 0,92$; KMO = 0,92; var. = 54,48			
Uspešnost policistov pri drugih dejavnostih (gospodarska kriminaliteta in hušja kazniva dejanja)				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,02	0,81	3,00	3
	$\alpha = 0,90$; KMO = 0,87; var. = 57,15			
Uspešnost policistov pri nadzorovanju državne meje in ilegalnih migracij				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,49	0,89	3,38	4
	$\alpha = 0,89$; KMO = 0,74; var. = 73,83			
Zaznave – tujci, tuji delavci, migranti, begunci				
<i>Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem</i>	2,10	1,07	1,82	1
	$\alpha = 0,89$; KMO = 0,84; var. = 64,06			
Zaznave – premoženjska kazniva dejanja				
<i>Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem</i>	2,84	1,09	3,00	1
	$\alpha = 0,88$; KMO = 0,74; var. = 71,51			
Zaznave – nasilje				
<i>Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem</i>	2,02	1,09	1,67	1
	$\alpha = 0,88$; KMO = 0,71; var. = 71,79			
Zaznave – mladi in hrup				
	2,35	0,98	2,24	1

<i>Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem</i>				
	$\alpha = 0,84$; KMO = 0,79; var. = 58,53			
Zaznave – alkohol (točenje mladoletnikom, popivanje na javnih krajih)				
<i>Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem</i>	3,26	1,06	3,28	3
	$\alpha = 0,88$; KMO = 0,82; var. = 65,64			
Zaznave – socialni problemi (brezposelnost, revščina, gospodarsko nazadovanje)				
<i>Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – zelo velik problem</i>	3,28	1,11	3,26	5
	$\alpha = 0,84$; KMO = 0,68; var. = 66,23			
Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje (preventiva)				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,44	0,85	3,42	5
	$\alpha = 0,76$; KMO = 0,80; var. = 38,34			
Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje (prometna varnost)				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	4,06	0,90	4,24	5
	$\alpha = 0,82$; KMO = 0,69; var. = 61,14			
Priljubljenost prebivalcev za sodelovanje s policijo pri ozaveščanju na področju varnosti (tudi v varnostnih svetilih)				
<i>Lestvica: od 1 – sploh nisem pripravljen do 5 – zelo sem pripravljen</i>	3,03	1,02	3,11	1
	$\alpha = 0,94$; KMO = 0,92; var. = 64,33			
Priljubljenost prebivalcev za sodelovanje pri preventivnih dejavnostih in nadzoru dela policije				
<i>Lestvica: od 1 – sploh nisem pripravljen do 5 – zelo sem pripravljen</i>	2,89	1,10	3,00	1
	$\alpha = 0,90$; KMO = 0,82; var. = 70,28			
Naloge občine – kakovost življenja				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,41	0,67	3,45	3
	$\alpha = 0,88$; KMO = 0,89; var. = 45,12			
Naloge občine – represivne dejavnosti (redarstva in inšpektorati)				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,32	0,80	3,30	3
	$\alpha = 0,81$; KMO = 0,79; var. = 52,44			
Naloge občine – skrb za infrastrukturo				
<i>Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično</i>	3,12	0,93	3,00	3
	$\alpha = 0,84$; KMO = 0,72; var. = 64,85			
Socialna kohezija				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,33	0,91	3,36	5
	$\alpha = 0,92$; KMO = 0,91; var. = 59,14			
Občutek varnosti				
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>	3,87	0,90	4,00	5

$\alpha = 0,87$; $KMO = 0,71$; var. = 69,88

<i>Slovenska vojska – pomoč slovenski policiji in druge naloge</i>	4,18	0,77	4,35	5
<i>Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam</i>				
	$\alpha = 0,83$; $KMO = 0,85$; var. = 46,03			

* Maximum likelihood; Varimax.

5 Uresničevanje strategije policijskega dela v skupnosti – policisti

Policiste smo spraševali tudi o uresničevanju ciljev strategije policijskega dela v skupnosti (Policija, 2017). Trditve so ocenjevali na petstopenjski lestvici, pri čemer 1 pomeni cilji sploh niso doseženi in 5 cilji so popolnoma doseženi.

Več partnerskega sodelovanja z lokalno skupnostjo ($M = 3,05$; $S.O. = 0,84$).

Več partnerskega sodelovanja z državnimi organi ($M = 3,07$; $S.O. = 0,81$).

Več partnerskega sodelovanja s predstavniki civilne družbe ($M = 3,11$; $S.O. = 1,55$).

Večja vidnost in prisotnost policije v lokalni skupnosti ($M = 3,05$; $S.O. = 1,03$).

Povečanje občutka varnosti pri občanah ($M = 3,21$; $S.O. = 0,91$).

Povečanje zaupanja v delo policije ($M = 3,23$; $S.O. = 0,96$).

Povečanje zadovoljstva z delom policije ($M = 3,22$; $S.O. = 0,92$).

Po izvedeni faktorski analizi in testu zanesljivosti ugotovljamo, da se povprečne vrednosti (aritmetična sredina – $M = 3,13/S.O. = 0,75$; mediana – 3,0 in modus – 3,0) vse gostijo okoli vrednosti 3. Cronbachov koeficient zanesljivosti znaša 0,923. V prihodnje bodo potrebne natančnejše analize glede policijskih postaj v mestnih in vaških okoljih.

6 Razprava

Faktorska analiza vprašalnika je pokazala visoko stopnjo factorske veljavnosti vprašalnika in njegovo zanesljivost pri obeh preučevanih skupinah – policistih in prebivalcih. Razvrščanje faktorjev glede na pomembnost pokaže razlike med policisti in prebivalci, kar je tudi pričakovano, saj so policisti profesionalci, ki se z zagotavljanjem varnosti ukvarjajo dnevno, pri prebivalcih pa so stališča in mnenja odvisna od njihovih izkušenj in različnih virov informacij o varnosti in zagotavljanju varnosti, predvsem iz medijev. Rezultati kažejo tudi na to, da bo v nadaljevanju treba opraviti podrobne analize glede na vrsto naselij (mestna in vaška), glede na neposredne izkušnje s policijo in poznavanje policistov – pri prebivalcih. Glede na to, da imamo na voljo podatke iz študij v letih 2006, 2011 in 2017, bomo v nadaljevanju študije preverili poznavanje in odnos do policijskega dela v skupnosti pri prebivalcih in policistih v treh različnih obdobjih, kar bi bil pomemben kazalnik razvoja vloge policije v lokalnih skupnostih na področju zagotavljanja varnosti. To je z vidika kontinuitete spremljanja mnenj občanov in policistov o policijski dejavnosti pomemben prispevek k preučevanju trendov na področju razvoja policijske dejavnosti in zaznav varnostnih problemov v Sloveniji. V nadaljevanju

zbornika sledijo analize po posameznih področjih, ki smo jih preučevali v pričujoči študiji.

Opombe

¹ V nadaljevanju bomo predstavili trditve, ki so bile v tem faktorju, ker nas zanima prepričanje policistov o implementaciji in doseganju ciljev na področju Strategije policijskega dela v skupnosti sprejeta leta 2013 (Policija, 2017).

Literatura

- Flander, B. (2015). Socialna izključenost, kriminaliteta in (ne)varnost v lokalnih skupnostih. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 65–74). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Hacin, R. in Eman, K. (2015). Analiza porazdelitve kriminalitete na območju Ljubljane v letu 2013. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 92–99). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Hacin, R. in Eman, K. (2016). Combination of property crime hot spot analysis and situational crime prevention methods – a case study of Ljubljana. V G. Meško in B. Lobnikar (ur.), *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: Safety, security, and social control in local communities (conference proceedings)* (str. 148–159). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
- Hacin, R. in Eman, K. (2016). Uporaba metod policijske analitike pri preprečevanju premoženjske kriminalitete v slovenskih urbanih okoljih. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih (konferenčni zbornik)* (str. 109–118). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Hacin, R. in Eman, K. (2017). Socialna kohezija, občutek varnosti in zaznava varnostnih pojavov leto po množičnih migracijah v Sloveniji. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *3. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji (konferenčni zbornik)* (str. 81–88). Ljubljana: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Markelj, B. in Bernik, I. (2017). *Varna uporaba mobilnih telefonov: nasveti in informacije za starejše*. Ljubljana: AI Slovenija.
- Meško, G. in Flander, B. (2016). Developments of social (crime) prevention in Europe – a brief overview. *Kutafin University Law Review*, 1(5), 46–53. doi: 10.17803/2313-5395.2016.1.5.046-053
- Meško, G., Cockcroft, T., Crawford, A. in Lemaitre, A. (ur.) (2009). *Crime, media and fear of crime*. Ljubljana: Tipografija.
- Meško, G., Eman, K. in Pirnat, U. (ur.) (2016). *Varnost v lokalnih skupnostih (konferenčni zbornik)*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., Šifrer, J. in Vošnjak, L. (2012). Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 259–276.

- Policija. (2017). *Zgodovina in razvoj policijskega dela v skupnosti*. Pridobljeno na <https://www.policija.si/index.php/dravljani-in-policija/zgodovina-in-razvoj>
- Rakar, I., Doljak, E. in Tičar, B. (2016). Inšpekcijski nadzor na državni in lokalni ravni ter njegov prispevek k varnosti v občinah. *Varstvoslovje*, 18(3), 251–269.
- Sotlar, A. (2015). Reševanje varnostnih problemov – med nacionalno, lokalno in človekovo varnostjo. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 26–33). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Sotlar, A. (2016). Zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih – med lokalno izraženimi potrebami in pričakovanji ter državno določenimi strategijami. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih (konferenčni zbornik)* (str. 37–45). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Tičar, B. (2015). Pravna ureditev varnosti na lokalni ravni. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 34–45). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Tičar, B. in Eman, K. (2016). Upravljanje in varnost v občinskih javnih zavodih: policijsko delo v skupnosti in varno izvajanje občinskih negospodarskih javnih služb. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih (konferenčni zbornik)* (str. 47–54). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Xia, W., Meško, G. in Reisig, D. (2017). Migrant threat and support for punitive criminal justice policies. *The 73rd meeting of the American Society of Criminology*. Philadelphia.

Trendi percepcije javnosti do virov ogrožanja v lokalni skupnosti

BERNARDA TOMINC & ANDREJ SOTLAR

Povzetek Koncept človekove varnosti predpostavlja, da je glavna referenčna točka zagotavljanja sodobne varnosti posameznik. Zagotavljanje varnosti na lokalni ravni se najbolj navezuje na posameznikovo občutenje varnosti in posledično vpliva na kvaliteto njegovega življenja. Zato je pomembno, da varnostne probleme, kot jih zaznavajo prebivalci, razumejo tako oblikovalci varnostnih politik kot njih izvajalci, torej organizacije za zagotavljanje varnosti, zaščite in pomoči prebivalcem. Upoštevanje mnenj prebivalcev je tudi vprašanje legitimnosti varnostne politike varnostnega sistema družbe. V prispevku je prikazano zaznavanje virov ogrožanja v lokalni skupnosti v Sloveniji v letih 2011 in 2017. Po mnenju prebivalcev in policistov so ključni nevojaški viri ogrožanja, med njimi brezposelnost, revščina, kriminaliteta, prometne nesreče, gospodarsko nazadovanje, gospodarska kriminaliteta, alkoholizem, korupcija ter uničevanje okolja. Pri velikem deležu ocenjenih spremenljivk policisti statistično značilno ocenjujejo posamezni vir ogrožanja kot bolj ogrožajoč, kot ga ocenjujejo prebivalci. Zaznavanje in razvrščanje virov ogrožanja se v primerjavi z letom 2011 praktično nista spremenili, je pa v letu 2017 opaziti, da anketiranci večini groženj pripisujejo manjšo pomembnost.

Ključne besede: • viri ogrožanja • javno mnenje • človekova varnost • varnost v lokalni skupnosti • zagotavljanje varnosti •

NASLOVA AVTORJEV: Bernarda Tominc, predavateljica za področje varnostnih ved, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si. dr. Andrej Sotlar, izredni profesor za področje varnostnih ved, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si.

Perception of Sources of Threats in the Local Community in Slovenia

BERNARDA TOMINC & ANDREJ SOTLAR

Abstract The concept of human security assumes that the modern security provision is individual-centred. Providing security at the local level is the most relevant to the individual's perception of security for affecting the quality of life of people. Therefore, it is important that security issues, as perceived by inhabitants, are understood both by the policy-makers and by the agencies and services that are responsible for provision of inhabitants' safety. Taking into account the public opinion is also a question of the legitimacy of the security policy of the society's security system. Based on the results of the field survey, the article is discussing the Slovene citizens' and police officers' perception of sources of threats in the local community in Slovenia in 2011 and 2017. According to their opinion, non-military sources of threats such as unemployment, poverty, crime, traffic accidents, economical decline, economic crime, alcoholism, corruption, and environmental destruction are key security issues. Police officers perceive a larger proportion of sources of threats as more threatening than citizens. The perception and classification of sources of threats have not been changed between 2011 and 2017. However, in 2017 respondents ascribe less importance to the most sources of threats than in 2011.

Keywords: • sources of threats • public opinion • human security • local community • security provision •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Bernarda Tominc, Lecturer in Security Sciences, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia e-mail: bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si. Andrej Sotlar, Ph.D., Associate Professor in Security Sciences, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.2>

ISBN 978-961-286-120-9

© 2017 University of Maribor Press

Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Človeštvo se skozi zgodovino ves čas sooča s takšnimi in drugačnimi grožnjami, ki pa v 21. stoletju postajajo vse bolj kompleksne. Spremenjeno varnostno okolje je bolj zapleteno, ranljivo, nestabilno in ogroženo, kot je bilo v preteklosti, spremembe pa so tudi omogočile, da se v varnostnih paradigmah danes daje večji poudarek posamezniku in ne kot v preteklosti državam (Grizold in Bučar, 2011). Vse pogosteje govorimo o konceptu človekove varnosti, ki povezuje različne humanitarne, ekonomske in družbene zadeve in poudarja prizadevanje za zmanjševanje trpljenja ljudi in zagotavljanje varnosti. Varnost namreč ne pomeni nič več ali manj kot to, kar tisti, ki govori o varnosti, reče, da varnost predstavlja (Williams, 2012). To pomeni, da je varnost izrazito subjektivna kategorija in je opredeljena z vidika vsakega posameznega subjekta, z vsemi njegovimi potrebami, vrednotami in posebnostmi.

Najizrazitejši vpliv na percepcijo varnosti imajo dejavniki na lokalni ravni, seveda poleg dejavnikov, ki imajo izvor v nacionalnem, nadnacionalnem ali celo mednarodnem okolju. Ne glede na izvor vira ogrožanja pa so njegove posledice najbolj izrazite v lokalnem okolju, kjer zagotavljanje varnosti posameznika intenzivno vpliva na kvaliteto njegovega življenja. Grožnje varnosti so namreč tisti pojavi (problemi), ki izdatno zmanjšujejo eksistencialno in razvojno varnost (omejujejo eksistenco in razvoj) izbranega objekta (Prezelj, 2001). (Ne)varno okolje ne samo da ogroža temeljne vrednote, ampak močno vpliva na prosperiteto posameznika in celotne družbe. Zato viri ogrožanja determinirajo varnostno politiko in posledično tudi interese in cilje, ki si jih država zastavlja na področju varnosti (Sotlar, 2008). Celo več – viri ogrožanja družbi v veliki meri vsiljujejo, kako in s čim se jim bo zoperstavila, seveda v okviru svojih resursov in zmožnosti (Sotlar, 2015).

Analizirati in realno ocenjevati vire ogrožanja ni tako enostavno, saj imamo opraviti vsaj s tremi ravnmi njihove percepcije. Tako lahko govorimo o »deklarativnih« (so zapisani v strateških dokumentih s področja varnosti, ki jih je sprejela politična (in strokovna) elita), »zaznanih« (so prepoznani med prebivalci) in »dejanskih« (se dogodijo in so statistično dokumentirani) virih ogrožanja (Sotlar in Tominc, 2012). Viri ogrožanja, kot jih v različnih raziskavah zaznavajo prebivalci, niso nujno vedno popoln odraz stvarnosti, vendar jih morajo oblikovalci varnostne politike ustrezno upoštevati, če naj bo varnostna politika tudi legitimna.

In ne glede na to, ali imajo viri ogrožanja globalno, nadnacionalno ali nacionalno poreklo, posledice so vedno lokalne (Sotlar, 2015), zato je naloga lokalne skupnosti (in organizacij za zagotavljanje varnosti), da oceni, kaj posameznika in skupnost dejansko in kaj potencialno ogroža.

2 Značilnosti proučevanja javnega mnenja o virih ogrožanja v Sloveniji

Kontinuirano in sistematično družboslovno proučevanje javnega mnenja o virih ogrožanja (seveda poleg drugih varnostnih, obrambnih in vojaških vprašanj) v Sloveniji najdlje poteka v okviru raziskovalnega programa Slovensko javno mnenje (SJM) na

Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, in sicer pod znanstvenim okriljem Obramboslovnega raziskovalnega centra (ORC). Vendar pa so se s proučevanjem javnega mnenja o virih ogrožanja ukvarjale tudi druge znanstveno-raziskovalne institucije, predvsem Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. Omeniti treba predvsem dve njeni raziskavi, in sicer v okviru CRP 2010 Konkurenčnost Slovenije 2006–2013 Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni (2010–2012) ter raziskavo v okviru Programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018), ki je bila izvedena leta 2017. Rezultati teh dveh raziskav so podlaga za analizo v nadaljevanju tega prispevka.

Na podlagi analize SJM sta Malešič in Vegič (2007) ugotovila, da lahko odzivanje slovenskega javnega mnenja na ključne varnostne teme označimo kot racionalno, saj so varnostne preference javnosti realne in imajo pomen. Večletno spremljanje istih spremenljivk pokaže, da je javno mnenje o varnostnih vprašanjih sorazmerno stanovitno, če pride do sprememb trenda, pa so te praviloma povezane s spremenjenimi okoliščinami, o čemer pričajo številna varnostna vprašanja, tudi zaznava ogroženosti. Javno mnenje kaže smiselne vzorce in ni notranje protislovno, kar kaže na doslednost (Malešič in Vegič, 2007).

3 Proučevanje virov ogrožanja v raziskavah Fakultete za varnostne vede 2011 in 2017

3.1 Opis metode in vzorca

Podatke smo pridobili z anketiranjem v raziskavi v okviru CRP Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni (2011) in raziskave v okviru Programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2017).

Anketiranci so polnoletni prebivalci Republike Slovenije in policisti. Vzorec je stratificiran, sistematičen in slučajen. Stratumi so definirani z območjem policijskih uprav (PU – 8 enot) in s tipom občine znotraj PU (ena majhna, ena srednja in ena velika), kar pomeni, da so v vzorec vključeni policisti 24 policijskih postaj in prebivalci 24 slovenskih občin, ki spadajo pod pristojnost določene policijske postaje. V vsakem stratumu smo vzorčili neodvisno.

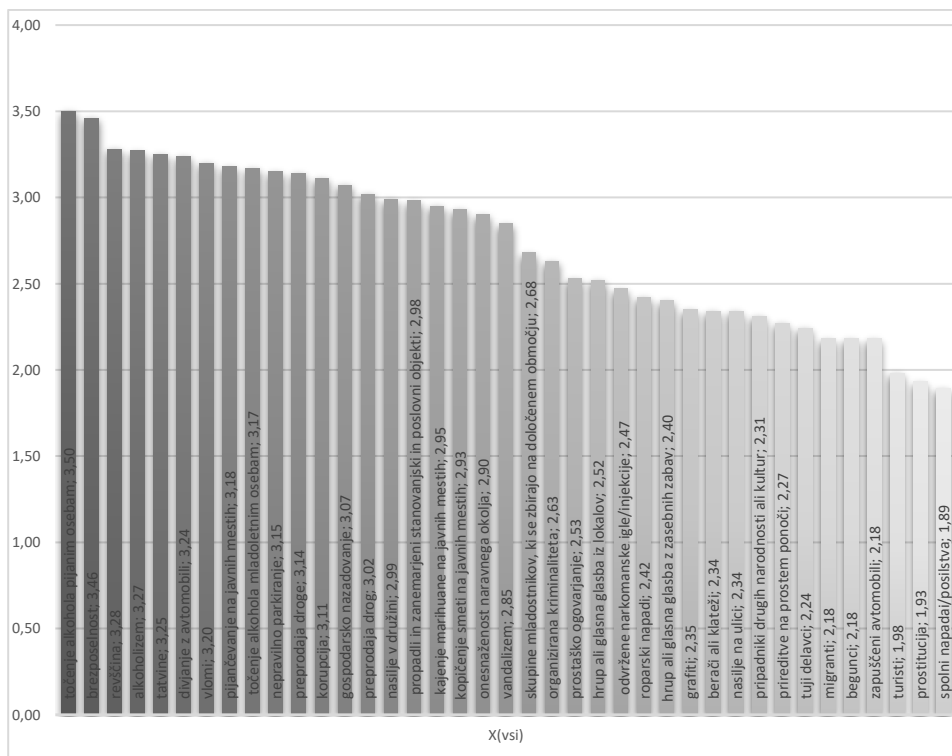
Sodelovanje anketirancev je bilo prostovoljno, z zagotovljeno zaupnostjo podatkov. V kvantitativno analizo je bilo leta 2011 vključenih 1.542 (981 prebivalcev, 561 policistov), leta 2017 pa 1.785 (1.266 prebivalcev, 519 policistov) popolno izpolnjenih anketnih vprašalnikov.

3.2 Rezultati raziskave 2017

Najprej predstavljamo rezultate raziskave iz leta 2017, v nadaljevanju pa tudi ugotovitve primerjave z rezultati raziskave iz leta 2011. V anketi leta 2017 so vprašani ocenjevali 39 različnih pojavov, s katerimi se lahko srečamo pri življenju v neki skupnosti.

Kot prikazuje graf 1, so kot najbolj ogrožajoči dejavniki varnosti v lokalni skupnosti zaznani točenje alkohola pijanim osebam ($\bar{x} = 3,50$), brezposelnost ($\bar{x} = 3,46$), revščina ($\bar{x} = 3,28$), alkoholizem ($\bar{x} = 3,27$), tatvine ($\bar{x} = 3,25$), divjanje z avtomobili ($\bar{x} = 3,24$), vlomi ($\bar{x} = 3,20$), kot najmanj ogrožajoči pa spolni napadi/posilstva ($\bar{x} = 1,89$), prostitucija ($\bar{x} = 1,93$), turisti ($\bar{x} = 1,98$), zapuščeni avtomobili ($\bar{x} = 2,18$), migranti ($\bar{x} = 2,18$), begunci ($\bar{x} = 2,18$), tuji delavci ($\bar{x} = 2,24$).

Graf 1: Pojavi v lokalni skupnosti

Lestvica: 1 – sploh ni problem, 5 – zelo velik problem

Ker smo proučevali stališča dveh populacij (prebivalci in policisti), nas v nadaljevanju zanima, kako usklajeno zaznavajo vire ogrožanja, kar smo ugotavljali s pomočjo statistične metode t-test za neodvisne vzorce (*Sig* (2-stranski) – $p < 0,05$). Zanimivo je, da je samo 12 takih spremenljivk (manj kot tretjina), kjer so stališča policistov in

prebivalcev glede problemov v lokalni skupnosti podobna, se pravi, da med njimi ni statistično značilnih razlik. To so prostaško ogovarjanje, grafiti, točenje alkohola pijanim osebam, vandalizem, odvržene narkomanske igle/injekcije, nasilje na ulici, brezposelnost, gospodarsko nazadovanje, nepravilno parkiranje, korupcija, revščina ter pijančevanje na javnih mestih. Tako policisti kot prebivalci se strinjajo, da so najbolj ogrožajoči dejavniki negotovosti, kot sta brezposelnost in revščina.

Do statistično značilnih razlik v stališčih med prebivalci in policisti prihaja pri 27 ali več kot dveh tretjinah ocenjevanih dejavnikov. Med njimi kar 22 dejavnikov večji problem predstavlja policistom, kakor pa prebivalcem. To so: turisti, vlomi, tuji delavci, berači ali klateži, tatvine, pripadniki drugih narodnosti ali kultur, migranti, nasilje v družini, preprodaja drog, skupine mladostnikov, ki se zbirajo na določenem območju, organizirana kriminaliteta, hrup ali glasna glasba z zasebnih zabav, begunci, alkoholizem, hrup ali glasna glasba iz lokalov, prireditve na prostem ponoči, preprodaja droge, kajenje marihuane na javnih mestih, prostitucija, propadli in zanemarjeni stanovanjski in poslovni objekti, roparski napadi in zapuščeni avtomobili.

Po drugi strani pa prebivalci, za razliko od policistov, ocenjujejo kot večje probleme naslednje dejavnike: onesnaženost naravnega okolja, spolni napadi/posilstva, točenje alkohola mladoletnim osebam, kopičenje smeti na javnih mestih in divjanje z avtomobili.

3.3 Primerjava rezultatov raziskav 2011 in 2017

Z vidika ugotavljanja morebitnih sprememb nas je zanimala tudi primerjava percepcije posameznih ogrožajočih pojavov med letoma 2011 in 2017 (tabela 1).

Tabela 1: Primerjava percepcije virov ogrožanja med letoma 2011 in 2017

	Skupaj					Prebivalci					Policisti				
	$\bar{x}_{(2011)}$	σ	$\bar{x}_{(2017)}$	σ	t-vred.	$\bar{x}_{(2011)}$	σ	$\bar{x}_{(2017)}$	σ	t-vred.	$\bar{x}_{(2011)}$	σ	$\bar{x}_{(2017)}$	σ	t-vred.
Alkoholizem	3,35	1,03	3,27	1,11	-2,14*	3,25	1,07	3,17	1,16	-1,66	3,52	0,95	3,52	0,94	0,06
Pijančevanje na javnih mestih	3,26	1,11	3,18	1,20	-2,12*	3,24	1,13	3,18	1,24	-1,16	3,29	1,08	3,16	1,09	-2,05*
Kajenje marihuane na javnih mestih	3,10	1,16	2,95	1,24	-3,62*	3,03	1,23	2,89	1,31	-2,73*	3,22	1,04	3,11	1,03	-1,68
Preprodaja droge	3,56	1,14	3,14	1,29	-9,93*	3,42	1,21	3,05	1,38	-6,70*	3,79	0,96	3,36	1,04	-7,12*
Kopičenje smeti na javnih mestih	3,03	1,16	2,93	1,21	-2,23*	3,09	1,20	3,01	1,28	-1,51	2,91	1,07	2,74	1,00	-2,78*
Prireditve na prostem ponoči	2,32	1,02	2,27	1,07	-1,22	2,18	1,03	2,18	1,12	-0,12	2,54	0,98	2,50	0,89	-0,65
Tuji delavci	2,48	1,15	2,24	1,19	-5,77*	2,31	1,16	2,08	1,20	-4,46*	2,76	1,07	2,64	1,07	-1,92
Migranti	2,52	1,18	2,18	1,28	-8,01*	2,31	1,16	2,05	1,29	-5,00*	2,86	1,13	2,48	1,18	-5,44*
Berači ali klateži	2,41	1,19	2,34	1,59	-1,41	2,27	1,16	2,19	1,26	-1,59	2,64	1,21	2,72	2,15	0,76
Turisti	1,85	1,03	1,98	1,16	3,45*	1,75	0,98	1,78	1,09	0,61	2,01	1,08	2,46	1,18	6,66*
Pripadniki drugih narodnosti ali kultur	2,19	1,16	2,31	1,20	3,01*	2,11	1,16	2,17	1,22	1,21	2,32	1,14	2,67	1,10	5,03*
Korupcija	3,32	1,19	3,11	1,34	-4,73*	3,28	1,22	3,10	1,42	-3,14*	3,39	1,13	3,15	1,12	-3,67*
Gospodarsko nazadovanje	3,41	1,14	3,07	1,25	-8,13*	3,38	1,17	3,06	1,33	-6,15*	3,46	1,09	3,11	1,02	-5,45*
Brezposelnost	3,95	1,03	3,46	1,16	-12,75*	3,94	1,08	3,48	1,23	-9,35*	3,96	0,95	3,41	0,97	-9,32*
Revščina	3,58	1,07	3,28	1,16	-7,63*	3,45	1,10	3,28	1,23	-3,51*	3,80	0,99	3,30	0,97	-8,42*
Nasilje v družini	3,28	1,08	2,99	1,19	-7,29*	3,08	1,10	2,87	1,27	-4,22*	3,60	0,96	3,28	0,91	-5,65*
Mladostniki na določenem območju	3,03	1,12	2,68	1,18	-8,75*	2,96	1,14	2,57	1,24	-7,67*	3,16	1,08	2,96	0,98	-3,19*
Prostaško ogovarjanje	2,72	1,12	2,53	1,19	-4,74	2,68	1,14	2,50	1,27	-3,44*	2,79	1,10	2,60	0,99	-3,11*
Vandalizem	2,97	1,08	2,85	1,23	-2,79*	2,84	1,09	2,83	1,32	-0,19	3,18	1,03	2,91	0,99	-4,31*
Nasilje na ulici	2,59	1,13	2,34	1,21	-6,14*	2,44	1,12	2,31	1,28	-2,51*	2,82	1,12	2,38	1,03	-6,80*
Organizirana kriminaliteta	3,12	1,24	2,63	1,27	-11,20*	2,89	1,27	2,52	1,33	-6,63*	3,50	1,07	2,89	1,07	-9,33*
Prostitucija	2,32	1,19	1,93	1,11	-9,54*	2,22	1,23	1,87	1,15	-6,66*	2,49	1,09	2,08	0,98	-6,40*
Spolni napadi/posilstva	2,19	1,14	1,89	1,12	-7,54*	2,12	1,16	1,93	1,20	-3,72*	2,31	1,09	1,80	0,88	-8,46*
Divjanje z avtomobili	3,53	1,04	3,24	1,17	-7,66*	3,56	1,10	3,33	1,24	-4,76*	3,48	0,94	3,02	0,94	-8,06*
Nepravilno parkiranje	3,13	1,19	3,15	1,19	0,62	3,07	1,21	3,16	1,27	1,81	3,22	1,16	3,12	0,99	-1,55
Roparski napadi	2,89	1,28	2,42	1,22	-10,86*	2,70	1,27	2,37	1,26	-6,17*	3,20	1,24	2,53	1,12	-9,31
Propadli in zanemarjeni objekti	2,89	1,07	2,98	1,20	2,37*	2,86	1,10	2,92	1,28	1,25	2,93	1,02	3,12	0,98	3,11
Onesnaženost naravnega okolja	2,87	1,05	2,90	1,18	0,80	2,95	1,10	2,94	1,25	-0,26	2,74	0,94	2,81	0,97	1,31
Grafiti	2,46	1,10	2,35	1,15	-2,93*	2,38	1,11	2,32	1,22	-1,16	2,60	1,07	2,41	0,94	-3,13
Zapuščeni avtomobili	2,30	1,01	2,18	1,11	-3,34*	2,30	1,07	2,15	1,18	-3,17	2,31	0,91	2,26	0,93	-0,91
Odvržene narkomanske igle	2,74	1,29	2,47	1,33	-5,84*	2,67	1,32	2,49	1,40	-3,08	2,84	1,23	2,41	1,14	-5,97

Lestvica: 1 – sploh ni problem, 5 – zelo velik problem * Sig (2-stranski) – $p < 0,05$

Primerjali smo 31 pojavov in ugotovili, da se pri manjšem delu pojavov (4) odnos/stališče ni spremenilo, in sicer pri dojemanju prireditev na prostem ponoči, beračev ali klatežev, nepravilnega parkiranja in onesnaženosti naravnega okolja kot vira ogrožanja.

Večini pojavov (24) anketiranci pripisujejo nekoliko manjšo pomembnost (resnost), le pri treh pojavih je srednja vrednost narasla, in sicer pri spremenljivkah turisti, pripadniki drugih narodnosti ali kultur ter propadli in zanemarjeni stanovanjski in poslovni objekti.

Naredili smo tudi primerjavo samo za prebivalce in samo za policiste, vendar je rezultat zelo podoben opisanemu, kar je razvidno iz tabele 1, ko gre pri večini spremenljivk za statistično značilen upad percepcije posameznega pojava kot problema v lokalni skupnosti.

4 Razprava in sklep

Javno mnenje se glede virov ogrožanja bistveno ne spreminja. Tudi v letu 2017 so v ospredju podobni viri kot v preteklosti, vendar jim vprašani leta 2017 ne pripisujejo tako velikega pomena kot leta 2011.

Prebivalci kot vir ogrožanja tako zaznavajo societalne probleme in pojave, kot so brezposelnost, revščina, ekonomski problemi in celo alkoholizem ter divjanje z avtomobili, šele za tem pride na vrsto kriminaliteta, kot so tatvine, vlomi, preprodaja droge ipd. Že tradicionalno pa javno mnenje groženj terorizma in vojaških groženj s strani drugih držav ne prepoznava kot resnejše, kar je primerljivo z longitudinalnimi raziskavami Slovensko javno mnenje, kjer je prav tako zaznava tovrstnih groženj konstantno šibka.

Kaj takšna percepcija virov ogrožanja pomeni za oblikovanje in oblikovalce varnostne politike? Odločevalci na državni in lokalni ravni niso ravno v lahkem položaju. Po eni strani se naslanjajo na varnostne ocene in mnenja strokovne javnosti, po drugi strani pa ne smejo popolnoma ignorirati mnenja prebivalcev, sicer bodo slej ko prej trčili v problem (ne)legitimnosti varnostne politike. Toda tudi izključno zanašanje na mnenja laične javnosti brez pravočasnega pripravljanja strategij, ocen, načrtov ukrepov ter zmogljivosti bi lahko vodilo v katastrofo. Slovenija je namreč del širšega varnostnega okolja, ki ga pooseblja dogajanje v državah EU in zveze NATO, in tega dejstva ne gre zanemariti, ne v smislu možnih groženj, ne v smislu možnih priložnosti.

Literatura

- Grizold, A. in Bučar, B. (2011). Izzivi sodobne varnosti: od nacionalne in mednarodne do človekove varnosti. *Teorija in praksa*, 48(4), 827–851.
- Malešič, M. in Vegič, V. (2007). Javno mnenje o varnostnih temah: Splet naključij ali dosleden vzorec? *Teorija in praksa*, 44(1–2), 49–66.
- Prezelj, I. (2001). Grožnje varnosti, varnostna tveganja in izzivi v sodobni družbi – Razreševanje nekaterih terminoloških dilem. *Teorija in praksa*, 38(1), 127–141.

- Sotlar, A. (2008). Od globalne varnosti do individualne (ne)varnosti. *Delo in varnost*, 53(6), 8–16.
- Sotlar, A. (2015). Reševanje varnostnih problemov – med nacionalno, lokalno in človekovo varnostjo. V G. Meško, *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov* (str. 26–33). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2012). Zaznava deklarativnih virov ogrožanja nacionalne varnosti v slovenski družbi. *Varstvoslovje*, 14(3), 231–258.
- Williams, P. (2012). *Security studies: An introduction*. New York: Routledge.

Vpliv zaznane prisotnosti policije v soseski na mnenje prebivalcev o policijskem delu

MAJA MODIC

Povzetek Prisotnost oziroma vidnost policije je eden od dejavnikov, ki pomembno vplivajo na stališča prebivalcev do policijskega dela. Ta ugotovitev je lahko koristno vodilo za povezovanje prebivalcev in policije, še posebej pri iniciativah, ki se nanašajo na policijsko delo v skupnosti. Tako tudi slovenska policija v svojih strateških dokumentih poudarja pomembnost in izpostavlja aktivnosti za krepitev prisotnosti policistov v lokalnih skupnostih. Glede na rezultate raziskave, ki je bila letos opravljena v okviru Programske skupine Fakultete za varnostne vede na reprezentativnem vzorcu prebivalcev Slovenije, več kot 60 odstotkov vprašanih meni, da je policija v njihovih soseskah dovolj prisotna. Slaba tretjina meni, da je prisotna premalo, okoli pet odstotkov pa celo, da je prisotna preveč. Prebivalci, ki menijo, da je policija dovolj prisotna v njihovi soseski, imajo bolj pozitivna stališča do različnih vidikov dela policije v primerjavi s prebivalci, ki menijo, da je policija prisotna premalo oziroma preveč.

Ključne besede: • prisotnost policije • stališča prebivalcev • policijsko delo v skupnosti • lokalna skupnost • soseska •

Police Presence in the Community and Residents' Attitudes Toward Policing

MAJA MODIC

Abstract Police presence is one of the factors that have a significant impact on residents' attitudes toward policing. This finding can be a useful guide for connecting residents and the police, especially with initiatives relating to community policing. Through their strategic documents, the Slovenian police emphasize the importance and highlight activities to strengthen the presence of police officers in local communities. According to the findings of a this year's research conducted within the framework of the Faculty of Criminal Justice Research Programme on a representative sample of the inhabitants of Slovenia, more than 60 percent of respondents believe that the police are sufficiently present in their neighbourhood. Approximately one third of respondents think that the police are not present enough, while about five percent believe that they are present too much. Residents who believe that the police are sufficiently present in their neighbourhood hold more positive attitudes toward various aspects of police work compared to residents who believe that the police are present too little or too much.

Keywords: • police presence • residents' attitudes • community policing • local community • neighbourhood •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Maja Modic, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: maja.modic@fvv.uni-mb.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.3>
© 2017 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

ISBN 978-961-286-120-9

1 Uvod

Večina dandanašnjih kriminalnoproventivnih iniciativ v Sloveniji je usmerjenih v partnerstvo med prebivalstvom in institucijami, ki delujejo na lokalni ravni. Policija v vlogi glavnega nosilca zagotavljanja varnosti na lokalni ravni izvaja policijsko delo v skupnosti, kar je na deklarativni ravni od leta 2003 dalje razvidno iz zakonskih predpisov in političnostrateških dokumentov. Natančneje, iz vsebine teh dokumentov lahko izluščimo pomembnost metod in oblik dela, kot so svetovanje, delo v posvetovalnih organih, izobraževanje in ozaveščanje otrok in odraslih ter druženje in povezovanje s prebivalci v neformalnem duhu. Posebej je izpostavljena vloga vodij policijskih okolišev, ki skupaj z ostalimi policisti poskušajo vplivati na občutek varnosti prebivalcev in odvrčanje potencialnih storilcev kaznivih dejanj, s tem, da so fizično prisotni v soseskah in se vključujejo v lokalno okolje (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2013; Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete, 2006; Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016, 2012). Navedene aktivnosti spadajo na področje služenja skupnosti (angl. *servicing the community*) (Meško in Lobnikar, 2005), pri čemer uspešnost slednjega prebivalci pogosto (relativno poenostavljeno) presojava preko zaznave vidnosti oziroma prisotnosti policije v soseski. Ugotovitve nacionalne študije Fakultete za varnostne vede iz leta 2012 (Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012) razkrivajo, da tako prebivalci kot tudi policisti menijo, da je policija premalo prisotna na terenu.

Namen prispevka je ugotoviti, kako prebivalci Slovenije zaznavamo prisotnost policije v soseski. Zanima nas tudi, kako, če sploh, zaznana prisotnost policije vpliva na stališča prebivalcev do policijskega dela.

2 Stališča prebivalcev

Stališča prebivalcev o delu policije so temeljnega pomena za uspešno policijsko delo, saj je že tehnično gledano uspešnost policije odvisna od pripravljenosti ljudi, da policiji naznanjajo kršitve in posredujejo informacije (McConville in Shepherd, 1992). Obenem pa si policija z vključevanjem v lokalne skupnosti obeta največ prednosti v primerjavi z ostalimi državnimi organizacijami (Pečar, 2001). Prebivalstvo je praviloma razdeljeno glede na svoj odnos do policije, kar je z vidika učinkovitega delovanja policije problematično (Sunshine in Taylor, 2003). Tako del prebivalstva zaznava in obsoja pretirano prizanesljivost policistov do tistih, ki naj bi jih obvladovali in kaznovali, drugi pa policijsko delo, še posebej policijsko delo v skupnosti, dojemajo kot prebivalcem prijazno, policiste, ki ga izvajajo, pa kot dostopne in vidne v lokalni skupnosti. Zlasti v revnejših in kriminalno obremenjenih skupnostih policija pogosto naleti na odpor do svojih pobud, saj kriminaliteta sama in strah pred njo vodita v umik prebivalcev iz skupnostnega življenja (Hope, 1995; Skogan in Hartnett, 1997). Na drugi strani pa lahko spoštljiv odnos policistov do prebivalstva (Gau, 2010) in pozitivne interakcije med prebivalci in policisti nevtralizirajo oziroma izboljšajo negativna stališča do policije in policistov (Cheurprakobkit, 2002).

3 Prisotnost policije

Ugotovitve večine raziskav s področja proučevanja vidnosti oziroma prisotnosti policije v soseski so pokazale, da zaznava prisotnosti policije pozitivno vpliva na stališča prebivalcev do policije in policijskega dela. Kutnjak Ivkovich (2008) je ugotovila, da je vidnost policijskih patrulj pozitivno povezana z mnenjem javnosti o sposobnosti policije za nadzor kriminalitete. Skogan (2008) je ugotovil, kako je povečanje prisotnosti policije privedlo do višje stopnje zaupanja v policijo. V svoji študiji o policijskem delu v skupnosti v Chicagu sta Skogan in Hartnett (1997) zaznala močne pozitivne učinke prisotnosti policije na ocene prebivalstva o kakovosti policijskega dela. Hawdon in Ryan (2003) sta izpostavila ugotovitve raziskave o zaznavanju policijske učinkovitosti – prisotnost policije je ključnega pomena za pozitivne ocene prebivalcev. Tudi na vzorcu slovenskih prebivalcev je Pavlović (1998) ugotovil, da prisotnost policije pozitivno vpliva na njihovo oceno o policijskem delu. Sindall, McCarthy in Brunton-Smith (2017) so študijo o vplivu prisotnosti policije na stališča prebivalcev izvedli med mladostniki v starosti od 10 do 15 let. Kljub specifičnosti obravnavane starostne skupine glede nekaterih ugotovitev obstaja pozitivna povezava med zaznano prisotnostjo policije v soseski in pozitivnimi stališči mladostnikov. V luči finančnih rezov v policijski proračun v Veliki Britaniji sta Sindall in Sturgis (2013) ugotovila, da je zaupanje v policijo večje na območjih, kjer je razmerje med številom policistov in prebivalcev večje in kjer so policisti bolj prisotni na terenu.

Vendar pa Meško, Fallshore, Rep in Huisman (2007) opozarjajo, da bi javnost lahko razumela prisotnost policistov kot signal, da je njihova soseska postala nevarna. Slednje pa lahko vpliva na njihove občutke varnosti, pri čemer velja, da bolj, kot je ljudi strah kriminalitete, bolj verjetno je, da bodo njihova stališča do policije in policijskega dela negativna (Hawdon in Ryan, 2003; Kutnjak Ivkovich, 2008; O'Connor, 2008; Pavlović, 1998, Reisig in Giacomazzi, 1998; Xu, Fiedler in Flaming, 2005). Ugotovitve o povezavi med prisotnostjo policije in občutkom varnosti tudi sicer ne nakazujejo vedno pozitivne smeri. V študiji, ki je obsegala terenski in laboratorijski eksperiment, skupina raziskovalcev v Amsterdamu (Nizozemska) ni zaznala povezave med prisotnostjo policije in občutki varnosti anketirancev (van de Veer, de Lange, van der Haar in Karremans, 2012). Podobno ugotovljajo Hill, Pollet in Nettle (2014) – v njihovi študiji prisotnost policije ni imela merljivega učinka na strah anketirancev pred kriminaliteto. Ugotovitve o (ne)povezanosti zaznave prisotnosti policije in občutki varnosti ljudi nas napeljejo na razmišljanje v smeri kompleksnosti fenomena strahu pred kriminaliteto. Vsekakor pa je povezava med zaznavo prisotnosti policije v soseski in pozitivnimi stališči do policijskega dela potrjena, in sicer v različnih družbenih kontekstih proučevanja.

4 Metoda

Poleg pregleda literature smo izvedli anketiranje, ki je potekalo med aprilom in julijem 2017 v okviru Programske skupine Fakultete za varnostne vede. Vzorčni okvir predstavljajo prebivalci Republike Slovenije, stari 18 ali več let. Vzorec je stratificiran, sistematičen in slučajen. Stratumi so definirani z območjem policijskih uprav (PU) (8

enot) in s tipom občine znotraj PU (ena majhna, ena srednja in ena velika), kar pomeni, da so v vzorec vključeni prebivalci 24 slovenskih občin, ki spadajo pod pristojnost določene policijske postaje. V vsakem stratumu smo vzorčili neodvisno. V kvantitativno analizo je bilo vključenih 1.266 popolno izpolnjenih anketnih vprašalnikov prebivalcev.

5 Rezultati

5.1 Prisotnost policije v soseski

Anketirancem smo zastavili vprašanje »Ali menite, da je policija dovolj prisotna v vaši soseski?« in jim ponudili tri možnosti odgovorov: »premalo prisotna«, »dovolj prisotna« in »preveč prisotna«. V Tabela 1 je prikazana razporeditev njihovih odgovorov. Več kot 60 odstotkov prebivalcev meni, da je policija v njihovih soseskah dovolj prisotna. Dobra tretjina meni, da je prisotna premalo, 4,2 odstotka pa celo, da je prisotna preveč.

Tabela 1: Prisotnost policije v soseski

Spremenljivka		Prebivalci (%) (<i>n</i> = 1.266)
Prisotnost policije	1 premalo prisotna	34,7
	2 dovolj prisotna	61,1
	3 preveč prisotna	4,2

5.2 Stališča prebivalcev do policijskega dela

Pri merjenju stališč prebivalcev o policijskem delu smo se osredotočili na štiri trditve, in sicer glede reševanja težav prebivalcev, učinkovitosti policije, zavedanja potreb prebivalcev in uspešnosti pri zagotavljanju varnosti prebivalcev. Pri vsaki od trditve so anketiranci izbirali med odgovori na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 predstavlja odgovor »se sploh ne strinjam«, 5 pa odgovor »popolnoma se strinjam«. Odgovori so predstavljeni v tabeli 2.

Tabela 2: Stališča prebivalcev do policijskega dela

Slovenska policija ...	<i>M</i>	<i>S.O.</i>
... je motivirana za reševanje težav prebivalcev.	3,21	1,07
... je učinkovita pri svojem delu.	3,24	0,96
... se zaveda potreb prebivalcev.	3,02	1,02
... uspešno varuje prebivalce.	3,35	1,01

5.3 Vpliv zaznavanja prisotnosti policije na stališča prebivalcev

Zanimalo nas je, kako zaznavanje prisotnosti policije v soseski vpliva na stališča prebivalcev do policijskega dela. Glede na njihovo zaznavo prisotnosti policije v soseski prebivalce razdelimo v tri skupine – na tiste, ki menijo, da je policija premalo prisotna, na tiste, ki menijo, da je dovolj prisotna in na tiste, ki menijo, da je preveč prisotna. S pomočjo diskriminantne analize smo poskušali ugotoviti, ali se stališča prebivalcev do policijskega dela razlikujejo glede na njihovo zaznavo prisotnosti policije v soseski.

Povprečja odgovorov glede na zaznavo prisotnosti policije v soseski so predstavljena v tabeli 3.

Tabela 3: Stališča prebivalcev glede na zaznavo prisotnosti policije

Slovenska policija ...	Premalo prisotna	Dovolj prisotna	Preveč prisotna
... je motivirana za reševanje težav prebivalcev.	3,06	3,33	2,92
... je učinkovita pri svojem delu.	3,02	3,39	2,88
... se zaveda potreb prebivalcev.	2,75	3,19	2,69
... uspešno varuje prebivalce.	3,08	3,53	3,22

Test enakosti povprečnih vrednosti nam pove, da so povprečja med vsemi tremi skupinami za vse štiri trditve statistično značilno različna (vse štiri p-vrednosti so enake 0,00). Od dveh diskriminantnih funkcij največ razlik (97 %) med skupinami pojasni prva diskriminantna funkcija, ki je statistično značilna (0,00) in pri kateri Wilksova lambda znaša 0,94. Pri oblikovanju diskriminantne funkcije je najpomembnejša trditev »Slovenska policija uspešno varuje prebivalce«, sledi ji »Slovenska policija se zaveda potreb prebivalcev«, nato »Slovenska policija je učinkovita pri svojem delu« in »Slovenska policija je motivirana za reševanje težav prebivalcev«. Rezultati razvrščanja enot v posamezne skupine nam pokažejo, da je skupno pravilno razvrščenih 64,6 % anketirancev, in sicer 23,8 % tistih, ki menijo, da je policija premalo prisotna, in 92,3 % tistih, ki menijo, da je prisotna dovolj.

6 Razprava

Večina prebivalcev meni, da je policija dovolj prisotna v njihovi soseski, dobra tretjina jih meni, da je prisotna premalo, manjši odstotek (4,2 %) pa meni, da je policija preveč prisotna. Prebivalci so izrazili svoja stališča do policijskega dela na štirih področjih, pri čemer so ta najbolj pozitivna glede zagotavljanja varnosti prebivalcev (3,35), najmanj pozitivna pa glede zavedanja potreb prebivalcev (3,02). Ugotovili smo, da zaznava prisotnosti policije statistično pomembno vpliva na stališča prebivalcev na vseh štirih področjih, in sicer tako, da so ta bolj pozitivna pri prebivalcih, ki menijo, da je policija dovolj prisotna, v primerjavi s tistimi, ki menijo, da je prisotna premalo oziroma preveč. Povprečne vrednosti odgovorov tako pri tistih prebivalcih, ki menijo, da je policija dovolj prisotna, narastejo na 3,53 pri zagotavljanju varnosti prebivalcev, na 3,39 pri učinkovitosti policijskega dela, na 3,33 pri motiviranosti za reševanje težav prebivalcev in na 3,19 pri zavedanju potreb prebivalcev. Ugotovitve so skladne s preteklimi študijami, ki izpostavljajo pomembnost prisotnosti policije v soseski, še posebej v povezavi s pozitivnimi stališči prebivalcev do policijskega dela.

7 Zaključek

Ugotovitev raziskave, da je prisotnost policije eden od dejavnikov, ki pomembno vplivajo na stališča prebivalcev do policijskega dela, je lahko koristno vodilo za povezovanje prebivalcev in policije, še posebej pri iniciativah, ki se nanašajo na policijsko delo v skupnosti. Več kot 60 odstotkov vprašanih meni, da je policija v njihovih soseskah dovolj prisotna – to je skupina prebivalcev z dobrimi izhodišči za pozitivna stališča do policije in njenega dela. Ta seveda sooblikujejo mnogi dejavniki, ki so bolj ali manj izven kontrole policije in ostalih akterjev s področja zagotavljanja varnosti na lokalni ravni. V raziskavi med prebivalci Slovenije iz leta 2012 smo ugotovili, da so nekateri dejavniki vpliva (poleg prisotnosti policije) naslednji: zaupanje v vlado, starost in strah pred kriminaliteto. Natančneje, bolj, ko državljani zaupajo vladi, višje ocenjujejo uspešnost policistov pri policijskem delu v skupnosti. Mlajši in tisti, ki se počutijo bolj varne, uspešnost policistov pri policijskem delu v skupnosti ocenjujejo višje kot starejši in tisti, ki se počutijo manj varne (Meško et al., 2012; Jere, 2013).

Najverjetneje bi morala biti večje pozornosti deležna skupina prebivalcev (34,7 %), ki meni, da je policija v soseski prisotna premalo. Ugotovitve pričujoče in preteklih raziskav dokazujejo, kako je mogoče preko krepitev spoštljivih odnosov in pozitivne interakcije med prebivalci in policisti izboljšati negativna stališča do policije in policistov – še več – govorimo o zvišanju kakovosti življenja v soseskah. Predpogoj za vzpostavitev in krepitev odnosov pa je zagotovitev fizične prisotnosti policistov v soseskah. Slednje ostaja izziv za prihodnost – torej vzpostavi sodelovanje med policijo in prebivalci, kjer to že obstaja, pa ga okrepiti v partnerstvo (Sotlar in Meško, 2009).

Literatura

- Cheurprakobkit, S. (2002). Community policing: Training, definitions and policy implications. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 25(4), 709–725. doi: 10.1108/13639510210450640
- Gau, J. M. (2010). A longitudinal analysis of citizens' attitudes about police. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 33(2), 236–252. doi: 10.1108/13639511011044867
- Hawdon, J. in Ryan, J. (2003). Police-resident interactions and satisfaction with police: An empirical test of community policing assertions. *Criminal Justice Policy Review* 14(55), 55–74. doi: 10.1177/0887403402250919
- Hill, J., Pollet, T. V. in Nettle, D. (2014). Disorder affects judgements about a neighbourhood: police presence does not. *PeerJ*, doi: 10.7717/peerj.287.
- Hope, T. (1995). Community crime prevention. *Crime and Justice*, 19, 21–89.
- Jere, M. (2013). *Police officers' and citizens' attitudes toward the provision of safety/security in local communities in Slovenia*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede UM.
- Kutnjak Ivkovich, S. (2008). Comparative study of public support for the police. *International Criminal Justice Review*, 18(4), 406–434. doi: 10.1177/1057567708326481
- McConville, M. in Shepherd, D. (1992). *Watching police, watching communities*. London: Routledge.
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2005a). Policijsko delo v skupnosti: razumevanje uvoženih idej, njihova kontekstualizacija in implementacija. V G. Meško, M. Pagon in B. Dobovšek (ur.), *Izzivi sodobnega varstvoslovja* (str. 89–109). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Meško, G., Fallshore, M., Rep, M. in Huisman, A. (2007). Police efforts in the reduction of fear of crime in local communities: big expectations and questionable effects. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 2(20), 70–91.

- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2013). *Policijsko delo v skupnosti*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
- O'Connor, C. D. (2008). Citizen attitudes toward the police in Canada. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 31(4), 578–595.
- Pavlović, Z. (1998). The police and the public: Confidence in building? V M. Pagon (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe: Organizational, managerial, and human resource aspects* (str. 547–559). Ljubljana: College of Police and Security Studies.
- Pečar, J. (2001). Policija in (lokalna) skupnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 132–140.
- Reisig, M. D. in Giacomazzi, A. L. (1998). Citizen perceptions of community policing: Are attitudes toward police important? *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 21(3), 547–561. doi: 10.1108/13639519810228822
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016. (2012). *Uradni list Republike Slovenije*, (83/12).
- Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete. (2006). *Uradni list Republike Slovenije*, (43/06).
- Sindal, K. in Sturgis, P. (2013). Austerity policing: Is visibility more important than absolute numbers in determining public confidence in the police? *European Journal of Criminology*, 10(2), 137–153. doi: 10.1177/1477370812461237
- Sindall, K., McCarthy, D. J. in Brunton-Smith, I. (2017). Young people and the formation of attitudes towards the police. *European Journal of Criminology*, 14(3) 344–364. doi: 10.1177/1477370816661739
- Skogan, W. G. (2008). Concern about crime and confidence in the police: Reassurance or accountability? *Police Quarterly*, 12(3), 301–318.
- Skogan, W. G. in Hartnett, S. M. (1997). *Community policing: Chicago style*. New York: Oxford University Press.
- Sotlar, A. in Meško, G. (2009). The relationship between the public and private security sectors in Slovenia – from coexistence towards partnership? *Varstvoslovje*, 11(2), 269–285.
- Sunshine, J. in Tyler, T. R. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law and Society Review*, 37(3), 513–547.
- Van de Veer, E., de Lange, M. A., van der Haar, E. in Karremans, J. C. (2012). Feelings of Safety: Ironic Consequences of Police Patrolling. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(12), 3114–3125.
- Xu, Y., Fiedler, M. L. in Flaming, K. H. (2005). Discovering the impact of community policing: The broken windows thesis, collective efficacy, and citizens' judgment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 42(2), 123–146. doi: 10.1177/0022427804266544

Kriminaliteta in zaznavanje varnosti v urbanih soseskah

GORAZD MEŠKO & URŠKA PIRNAT

Povzetek Raziskava o varnosti v urbanih lokalnih okoljih v Sloveniji preučuje kriminaliteto, družbene procese in zaznavanje varnosti v lokalnih skupnostih. V okviru raziskave je bilo izvedeno anketiranje v Mestni občini Ljubljana, anketiranje je potekalo od oktobra do decembra 2016 ($N = 1.000$). Območja anketiranja so bila izbrana glede na manj in bolj problematična območja, ki so bila določena glede na policijsko statistiko kaznivih dejanj in prekrškov. Preliminarni rezultati analiz so razkrili devet faktorjev (odklonskost mladih, socialna kohezija v soseski, odnos do migrantov, postopkovna pravičnost, nered v soseski, zaznavanje kriminalitete, sodelovanje s policijo, učinkovitost policije in pripravljenost podrežati se policiji), ki predstavljajo zaznavanje varnosti v lokalnih skupnostih. Analiza mnenj glede na manj in bolj problematična okolja je pokazala razlike med zaznavami varnosti v soseskah. Rezultati kažejo, da varnostne razmere v urbanih okoljih vplivajo na zaznavanje prebivalcev glede varnosti in imajo lahko vpliv na zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih.

Ključne besede: • varnost v lokalnih skupnostih • kriminaliteta • zaznavanje • raziskava • Ljubljana •

NASLOVA AVTORJEV: dr. Gorazd Meško, redni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, mag., asistentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

Crime and Perception of Safety/Security in Urban Neighborhoods

GORAZD MEŠKO & URŠKA PIRNAT

Abstract A study on safety in urban areas in Slovenia was conducted to examine crime, social processes, and perception of safety in local communities. A survey was carried out in the municipality of Ljubljana (Slovenia's capital city with 272.000 inhabitants), data were collected from October to December 2016 ($N = 1.000$). Surveying was conducted in low-risk and high-risk areas which were defined on the basis of the number of criminal and public disorder offences in collaboration with the police. Preliminary analysis of the gathered data revealed nine factors (juvenile deviation, social cohesion, relation to migrants, procedural justice, a disorder in the neighborhood, perceived crime in the neighborhood, cooperation with police, police effectiveness, and obeying laws) that represent public perception of safety/security in local communities. The analyses of people's perception in low and high-risk areas showed differences in perceived safety/security in local communities. The results suggest that characteristic of the urban environments influence the perception of residents and their opinions about safety and security in local communities.

Keywords: • safety/security in local communities • crime • perception • research • Ljubljana •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Gorazd Meško, Ph.D., Full Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, M.A., Assistant, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

1 Uvod

Zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih je koncept, ki poleg zagotavljanja varnosti temelji tudi na zmanjševanju občutkov ogroženosti med prebivalci. To je še posebej pomembno za urbana okolja, saj je stopnja kriminalitete v urbanih okoljih višja kot na drugih območjih (Adams in Serpe, 2000; Glaeser in Sacerdote, 1999). Prebivalci urbanih področij z visoko stopnjo kriminalitete se počutijo manj varne in izražajo večji strah pred kriminaliteto, so manj zaupljivi in na skupnost, v kateri živijo, gledajo bolj negativno (Conklin, 1971). Viri ogrožanja za prebivalce urbanih okolij predstavljajo fizični in socialni nered na ulicah ter zaznana kriminaliteta. Prebivalci okolij, ki zaznavajo več znakov nerada in kriminalitete, imajo bolj negativno mnenje o kakovosti življenja v skupnosti, izražajo večji občutek ranljivosti in strahu pred kriminaliteto. Ravno ti znaki prebivalce opozarjajo na zatajitev mehanizmov družbenega nadzorstva in družbene težave v soseski (Covington in Taylor, 1991; Skogan, 2011). Študije ugotavljajo, da je zaznavanje znakov nerada in kriminalitete lahko drugačno od dejansko izmerjenega stanja v opazovanem okolju, na zaznavo vpliva več dejavnikov – demografski dejavniki, stil življenja in socialna kohezija v soseski (Drakulich, 2015; Piquero, 1999). Ker je preprečevanje kriminalitete in nerada naloga policije, je zaznavanje virov ogrožanja povezano s percepcijo policije. Stopnja kriminalitete in nerada v soseskah vpliva na zadovoljstvo prebivalcev s policijo, saj je raziskava pokazala, da prebivalci območij z visoko stopnjo kriminalitete izražajo manjše zadovoljstvo in zaupanje v policijo na podlagi mnenja o neučinkovitosti policije (Sampson in Bartusch, 1998). Druga raziskava je ugotavljala, da dejanska stopnja nerada v soseskah nima vpliva na mnenje o policiji, medtem ko zaznana stopnja nerada ima vpliv, saj prebivalci, ki zaznajo več nerada v soseskah, dojemajo policijo kot manj učinkovito (Reisig in Parks, 2003). Na zaznavo policije vpliva tudi socialna kohezija v soseski, saj prebivalci, ki zaznavajo večjo stopnjo skupnostne povezanosti, menijo, da je policija v svojih postopkih bolj pravična (Nix, Wolfe, Rojek in Kaminski, 2015).

Namen tega prispevka je predstaviti rezultate raziskave o zaznavah občanov o varnostnih pojavih in policiji ter družbenih procesih v urbanih soseskah v Ljubljani¹.

2 Metode raziskovanja

Podatke smo zbrali z vprašalnikom, ki je bil sestavljen iz šestih sklopov. Prvi sklop vprašanj se je nanašal na poglede občanov o lokalni skupnosti v zvezi z deviantnimi ravnanji mladih, skupnostno povezanostjo in izkušnjami s kriminaliteto ter neredom v zadnjih šestih mesecih. Drugi del se je nanašal na izjave, ki odražajo poglede na policijo (učinkovitost, pravičnost, poštenost, obravnavanje). Tretji sklop je vseboval izjave o pripravljenosti nuditi pomoč policiji v različnih situacijah. Četrty del je bil sestavljen iz vprašanj o odnosu do migrantov. Peti del je vseboval trditve o politični usmerjenosti, kaznovalni naravnosti in pogledih na preprečevanje kriminalitete. Zadnji del je vseboval trditve o uspešnosti izvajanja policijskega dela v soseskah. Anketiranci so trditve ocenjevali na štiristopenjski Likertovi lestvici². Podatki so bili zbrani jeseni 2016, glede na bolj in manj problematična področja na podlagi policijske statistike. Izbranih je bilo pet manj in pet bolj problematičnih območij v Mestni občini Ljubljana. Na vsakem

območju je bilo anketiranih 100 občanov. Vzorec je tako obsegal 1.000 anketirancev, od tega je bilo 46,8 % moških in 53,2 % žensk.

Vprašalnik smo obdelali s faktorso analizo in izračunali koeficiente zanesljivosti vprašalnika. Vrednost KMO za celoten vprašalnik znaša 0,910, koeficient Cronbach α pa 0,855, kar predstavlja visoko zanesljivost vprašalnika. Analiza je izločila devet faktorjev, ki predstavljajo zaznavo varnostnih pojavov, družbenih procesov in vlogo policije v lokalnem okolju. Faktorje smo poimenovali: odklonskost mladih, socialna kohezija v soseski, odnos do migrantov, postopkovna pravičnost policistov, nered v soseski, zaznavanje kriminalitete, sodelovanje s policijo, učinkovitost policije in pripravljenost podrežati se policiji. V tabeli 1 so predstavljene spremenljivke, ki so vključene v posamezen faktor, njihove srednje vrednosti, standardni odkloni in faktorске uteži.

Tabela 1: Rezultati faktorске analize celotnega vprašalnika

	Faktorška utež	\bar{x}	σ
Odklonskost mladih (KMO = 0,680; var. = 64,6 %; Cronbach α = 0,722)		1,88	0,67
Mladi izostajajo od pouka in se zadržujejo na ulici.	0,798	2,05	0,88
Mladi se vedejo nespoštljivo do odraslih oseb.	0,822	2,06	0,91
Mladi se pretepajo pred hišo.	0,790	1,54	0,73
Socialna kohezija v soseski (KMO = 0,781; var. = 63,4 %; Cronbach α = 0,804)		2,69	0,61
Ljudje v vaši okolici so pripravljeni pomagati drug drugemu.	0,787	2,83	0,76
Ljudem v vaši okolici lahko zaupate.	0,838	2,65	0,78
Ljudje se v vaši soseski na splošno razumejo med sabo.	0,828	2,79	0,7
Ljudje v vaši soseski imajo na splošno iste vrednote.	0,727	2,45	0,81
Odnos do migrantov (KMO = 0,852; var. = 61,4 %; Cronbach α = 0,841)		2,04	0,75
Migranti prevzemajo delo Slovincem	0,739	1,79	0,89
Migranti imajo nižjo stopnjo izobrazbe kot mi.	0,685	2,22	0,97
Migranti prinašajo bolezen v državo.	0,831	1,97	0,93
Migranti povzročajo dvig davkov v Sloveniji.	0,824	1,88	0,95
Migranti povečujejo stopnjo kriminalitete.	0,826	2,35	1,03
Postopkovna pravičnost policistov (KMO = 0,949; var. = 57,8 %, Cronbach α = 0,938)		2,79	0,6
Policisti so vlnjudni pri delu z ljudmi.	0,800	2,96	0,77
Policisti spoštljivo obravnavajo občane.	0,790	2,93	0,77
Policisti v naši skupnosti so vredni zaupanja.	0,839	2,9	0,77
Policisti si vzamejo čaš, da prisluhnejo ljudem.	0,771	2,69	0,81
Policisti varujejo vrednote, ki so pomembne za nas.	0,773	2,83	0,77
Policistom verjamem, da svoje delo dobro opravijo.	0,830	2,81	0,8
Ko policisti rešujejo probleme, se odločajo pravično.	0,794	2,71	0,76
Vrednote policistov se ujemajo z mojimi.	0,704	2,61	0,81

Policisti imajo enak občutek za pravičnost kot jaz.	0,742	2,59	0,85
Policistom verjamem, da so dolžni ravnati v skladu z zakonom.	0,663	3,19	0,77
Policistom lahko zaupamo, da si njihove odločitve pravilne.	0,796	2,68	0,82
Policisti podajo občanom obrazložitev za svoje odločitve.	0,719	2,7	0,83
Naša pričakovanja glede reda v soseski so enaka kot pričakovanja policistov.	0,637	2,75	0,81
Nered v soseski (KMO = 0,873; var = 54,4 %; Cronbach α = 0,828)		1,94	0,66
Pijane osebe povzročajo hrup v soseski.	0,755	2,2	0,91
Urिनiranje na javnem kraju.	0,763	2,07	0,94
Ljudje spijo na javnih mestih.	0,693	1,62	0,85
Uživanje ali preprodaja drog na javnih krajih.	0,748	2,02	1,05
Nadlegovanje v soseski.	0,766	1,54	0,71
Smeti na ulicah.	0,696	2,16	0,92
Zaznavanje kriminalitete (KMO = 0,778; var. = 64,3 %; Cronbach α = 0,815)		1,71	0,65
Vlom v hišo.	0,821	1,68	0,81
Vlom v avtomobil.	0,834	1,7	0,84
Uničenje ali poškodovanje tujega premoženja.	0,834	1,97	0,86
Rop ali roparski napad.	0,712	1,44	0,69
Sodelovanje s policijo (KMO = 0,842; var. = 66,4; Cronbach α = 0,871)		3,06	0,73
Pokličem policijo in prijavim kaznivo dejanje, ki sem mu bil priča.	0,874	3,14	0,87
Pokličem policijo in prijavim sumljivo dejavnost, ki sem jo opazil v soseski.	0,789	2,76	0,91
Poklicem policijo in prijavim nesrečo, katere sem bil očevidec.	0,795	3,24	0,84
Policistom sem pripravljen dati informacije o osumljencu kaznivega dejanja.	0,851	3,25	0,86
Pripravljen sem pričati na kazenskem sodišču v primeru kaznivega dejanja, ki sem mu bil priča.	0,76	2,92	0,99
Učinkovitost policije (KMO = 0,727; var. = 77,5 %, Cronbach α = 0,856)		2,5	0,73
Policisti dobro nadzorujejo kriminaliteto.	0,895	2,48	0,86
Policisti uspešno preprečujejo kriminaliteto.	0,889	2,4	0,84
Policisti se dobro spoprijemajo s kršitvami javnega reda in miru.	0,858	2,65	0,79
Pripravljenost podrežati se policiji (KMO = 0,675; var. = 68,8 %; Cronbach α = 0,774)		2,66	0,75
Moram ubogati policiste, čeprav se z njimi ne strinjam.	0,839	2,85	0,9
Moram sprejeti odločitve policistov, čeprav ne razumem razlogov.	0,871	2,61	0,92
Spoštujem odločitve policistov, čeprav se ne strinjam z načinom, kako govorijo z mano.	0,776	2,56	0,89

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati analiz za ugotavljanje razlik med mnenji prebivalcev z različnih območij in ugotavljanj, kaj vpliva na mnenje prebivalcev o delu policije.

3 Rezultati

Za ugotavljanje razlik med pogledi prebivalcev, ki živijo na manj problematičnih območjih, in prebivalcev, ki živijo na bolj problematičnih območjih, smo izvedli t-test za neodvisne vzorce za vsak posamezen faktor posebej. Tabela 2 prikazuje rezultate t-testa za vrednosti vsakega posameznega faktorja glede na manj in bolj problematična območja. Za vseh devet faktorjev je t-test pokazal statistično značilne razlike glede na mnenja prebivalcev z manj in bolj problematičnih območij (p-vrednost je pri vseh faktorjih znašala manj od 0,05). Prebivalci z manj problematičnih območij izražajo odklonskost mladih kot manj zaznana (\bar{x} (manj problematično) = 1,76; \bar{x} (bolj problematično) = 2,01), višje ocenjujejo skupinsko povezanost v soseski (\bar{x} (manj problematično) = 2,77; \bar{x} (bolj problematično) = 2,61), imajo boljše mnenje o migrantih (\bar{x} (manj problematično) = 1,97; \bar{x} (bolj problematično) = 2,1), višje ocenjujejo postopkovno pravičnost policistov (\bar{x} (manj problematično) = 2,84; \bar{x} (bolj problematično) = 2,75), zaznavajo manj nereda v soseski (\bar{x} (manj problematično) = 1,67; \bar{x} (bolj problematično) = 2,19), so bolj pripravljeni sodelovati s policijo (\bar{x} (manj problematično) = 3,14; \bar{x} (bolj problematično) = 2,99), zaznavajo manj kriminalitete v soseski (\bar{x} (manj problematično) = 1,55; \bar{x} (bolj problematično) = 1,85), menijo, da je policija bolj učinkovita (\bar{x} (manj problematično) = 2,58; \bar{x} (bolj problematično) = 2,43) in so se manj pripravljeni podrežati policiji kot prebivalci z bolj problematičnih območij (\bar{x} (manj problematično) = 2,64; \bar{x} (bolj problematično) = 2,68).

Tabela 2: T-test za posamezne faktorje glede na manj in bolj problematična območja

	Manj problematično		Bolj problematično		t-vrednost
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	
Odklonskost mladih	1,76	0,6	2,01	0,72	11,192*
Socialna kohezija v soseski	2,77	0,58	2,61	0,62	6,081*
Odnos do migrantov	1,97	0,71	2,10	0,78	4,738*
Postopkovna pravičnost policistov	2,84	0,61	2,75	0,60	0,175*
Nered v soseski	1,67	0,52	2,19	0,68	38,894*
Zaznavanje kriminalitete	1,55	0,59	1,85	0,67	11,718*
Sodelovanje s policijo	3,14	0,70	2,99	0,76	5,090*
Učinkovitost policije	2,58	0,74	2,43	0,72	0,119*
Pripravljenost podrežati se policiji	2,64	0,81	2,68	0,70	14,683*

Za ugotavljanje vpliva posameznih faktorjev na zaznavanje policije (postopkovna pravičnost policistov in učinkovitost policistov) smo izvedli regresijsko analizo za vsako spremenljivko posebej. V tabeli 3 so prikazani rezultati dveh regresijskih modelov, prvi model pojasnjuje vpliv na postopkovno pravičnost policistov, drugi model pojasnjuje učinkovitost policistov. Oba modela sta statistično značilna, prvi regresijski model

pojasni 58,4 % (korigirani R^2) celotne postopkovne pravičnosti policistov, drugi model pojasni 53,3 % (korigirani R^2) celotne učinkovitosti policije.

Tabela 3: Regresijski analizi za odvisni spremenljivki postopkovno pravičnost policistov in učinkovitost policistov

	Postopkovna pravičnost policistov		Učinkovitost policistov	
	Koeficient β	SE	Koeficient β	SE
(Konstanta)	0,322*	0,161	0,276	0,207
Socialna kohezija	0,102**	0,022	0,041	0,029
Odnos do migrantov	-0,028	0,017	0,028	0,022
Nered v soseski	0,073*	0,025	-0,120**	0,032
Zaznavanje kriminalitete	-0,02	0,024	-0,027	0,03
Pripravljenost podrežati se policiji	0,102**	0,017	0,038	0,022
Sodelovanje s policijo	0,135**	0,018	-0,024	0,024
Odklonskost mladih	-0,018	0,021	-0,024	0,027
Tip območja	-0,008	0,027	0,011	0,035
Čas bivanja	-0,001	0,001	-0,001	0,001
Starost v letih	0,005**	0,001	-0,002	0,001
Izobrazba	0,032*	0,013	-0,034*	0,017
Spol	0,051*	0,025	0	0,032
Oškodovanec KD	-0,055	0,045	0,113*	0,057
Postopkovna pravičnost policistov			0,833**	0,031
Učinkovitost policije	0,507**	0,019		

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Na mnenje o postopkovni pravičnosti policistov vpliva socialna kohezija v soseski ($\beta = 0,102$), nered v soseski ($\beta = 0,073$), pripravljenost podrežati se policiji ($\beta = 0,102$), sodelovanje s policijo ($\beta = 0,135$), učinkovitost policije ($\beta = 0,507$) in demografski dejavniki; starost prebivalcev ($\beta = 0,005$), izobrazba ($\beta = 0,032$) in spol ($\beta = 0,051$). Vsi koeficienti so pozitivni, kar pomeni, da se ob povečanju statistično značilnih spremenljivk poveča postopkovna pravičnost policistov³. Na mnenje o učinkovitosti policistov statistično značilno vplivajo naslednje spremenljivke: nered v soseski ($\beta = -0,120$), postopkovna pravičnost policistov ($\beta = 0,833$), predhodna viktimizacija ($\beta = 0,133$) in izobrazba prebivalcev ($\beta = -0,034$). Koeficient β je pozitiven za postopkovno pravičnost policistov, kar pomeni, da bolj kot prebivalci menijo, da je policija postopkovno pravična, boljše je njihovo mnenje o učinkovitosti policije. Koeficient β je negativen pri neredu v soseski in izobrazbi, kar pomeni, da več nereda, kot ga prebivalci zaznavajo, in višja, kot je stopnja izobrazbe, bolj to negativno vpliva na mnenje o učinkovitosti policije. Koeficient za predhodno viktimizacijo je pozitiven, kar pomeni, da mnenje tistih prebivalcev, ki so bili v zadnjem letu žrtev kaznivega dejanja negativno vpliva na njihovo mnenje o učinkovitosti policije⁴.

4 Zaključek

Ugotovitve raziskave o zaznavi varnostnih pojavov v lokalnih skupnostih so podale devet faktorjev, na podlagi katerih si prebivalci ustvarijo mnenje o varnosti v lokalnih skupnostih. Zaznava prebivalcev o varnosti in kriminaliteti se razlikuje glede na varnostne razmere (tako število kaznivih dejanj kot prekrškov) v soseski, kjer prebivalci živijo; tistih z manj problematičnih območij zaznavajo manj varnostnih problemov (odklonskost mladih, odklonskost migrantov, nered v soseski, kriminaliteta) in imajo boljše mnenje o policiji (postopkovna pravičnost policistov, učinkovitost policistov, pripravljenost sodelovanja s policijo) kot prebivalci z bolj problematičnih območij. Vendar so se prebivalci z manj problematičnih območij manj pripravljeni podrežati policiji kot tisti z bolj problematičnih, pri tem gre za minimalne razlike, vendar so te statistično značilne. Rezultati regresijskih analiz so pokazali, kaj vpliva na mnenje o postopkovni pravičnosti policistov in njihovi učinkovitosti. Na postopkovno pravičnost tako vpliva skupnostna povezanost v soseski, nered v soseski, elementi policijskega dela (pripravljenost podrežati se policiji, sodelovanje s policijo in učinkovitost policije) ter demografski dejavniki (starost, izobrazba in spol). Na mnenje o učinkovitosti policije vpliva nered v soseski, postopkovna pravičnost policistov, izobrazba in predhodna viktimizacija. Pri tem velja izpostaviti, da tip območja (manj ali bolj problematično območje) ne vpliva ne na postopkovno pravičnost in ne na učinkovitost policije, vpliva pa zaznan nered v soseski, neodvisno od dejanskega stanja nereda.

Rezultati raziskave so uporabni za izvajanje policijskega dela v skupnosti. Ker so se pokazale razlike o zaznavanju policije glede na varnostne razmere v soseskah, lahko policijsko delo v skupnosti z reševanjem težav, specifičnih za določeno območje, in povečevanjem skupnostne povezanosti pripomore k boljšemu zaznavanju policije in posledično tudi k večji pripravljenosti prebivalcev sodelovati s policijo.

Opombe

¹ Raziskava je bila izvedena v okviru Bilateralnega projekta Slovenija-ZDA z naslovom Kriminaliteta, družbeni procesi in zaznava kriminalitete v lokalnih skupnostih in Programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (P5-0397), ki ju financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

² Pri čemer je bila vrednost 1 = se sploh ne strinjam in 4 = se popolnoma strinjam.

³ Pri spolu je bilo kodiranje odgovorov naslednje: 1 = ženski, 2 = moški, kar glede na rezultat pomeni, da moški spol bolj vpliva na večjo postopkovno pravičnost policistov.

⁴ Pri spremenljivki predhodne viktimizacije je bilo kodiranje odgovorov naslednje: 1= ne, 2=da.

Literatura

- Adams, E. R. in Serpe, T. R. (2000). Social integration, fear of crime and life satisfaction. *Sociological Perspectives*, 43(4), 605–629. doi:10.2307/1389550
- Conklin, E. J. (1971). Dimensions of community response to the crime problem. *Social Problems*, 18(3), 373–385.
- Covington, J. in Taylor, R. B. (1991). Fear of crime in urban residential neighborhoods: Implication of between – and within – neighborhood sources for current models. *The Sociological Quarterly*, 32(2), 231–249. doi:10.1111/j.1533-8525.1991.tb00355.x
- Drakulich, K. M. (2015). Social capital, information, and perceived safety from crime: The differential effects of reassuring social connections and vicarious victimization. *Social Science Quarterly*, 96(1), 176–190. doi:10.1111/ssqu.12096
- Glaeser, L. E. in Sacerdote, B. (1999). Why is there more crime in cities? *Journal of Political Economy*, 107(6), 225–258. doi:10.1086/250109
- Nix, J., Wolfe, S. E., Rojek, J. in Kaminski, R. J. (2015). Trust in the police the influence of procedural justice and perceived collective efficacy. *Crime & Delinquency*, 61(4), 610–640. doi:10.1177/0011128714530548
- Piquero, A. (1999). The validity of incivility measures in public housing. *Justice Quarterly*, 16(4), 793–818. doi:10.1080/07418829900094371
- Reisig, M. D. in Parks, B. R. (2003). Neighborhood context, police behavior and satisfaction with police. *Justice Research and Policy*, 5(1), 37–65. doi:10.3818/JRP.5.1.2003.37
- Sampson, R. J. in Bartusch, D. J. (1998). Legal cynicism and (subcultural?) tolerance of deviance: The neighborhood context of racial differences. *Law & Society Review*, 32(4), 777–804.
- Skogan, W. G. (2011). Disorder and crime. V B. C. Welsh in D. P. Farrington (ur.), *The Oxford handbook of crime prevention* (str. 173–188). Oxford: Oxford University Press.

Socialna kohezija in varnost v lokalnih skupnostih – stališča prebivalcev

BENJAMIN FLANDER & NEJC HRIBERNIK

Povzetek Namen prispevka je nadgradnja študije o socialni koheziji kot dejavniku varnosti v lokalnih skupnostih v Republiki Sloveniji, ki jo izvajamo v okviru raziskave »Varnost v lokalnih skupnostih« (2015–2018). Zanimalo nas je, kako se prebivalci lokalnih skupnosti opredeljujejo do socialnoekonomskih vidikov in dejavnikov zagotavljanja varnosti v občinah. Razmeroma velik delež vprašanih občanov kot vire potencialnega ogrožanja njihove varnosti prepoznava predvsem socialne dejavnike, kot so brezposelnost, alkoholizem, odvisnost in trgovina s prepovedanimi drogami ter revščina, medtem ko klasično kriminaliteto, terorizem in organizirano kriminaliteto kot varnostni problem prepoznava razmeroma majhen delež anketirancev. Občani, ki so sodelovali v anketi, so z aktivnostmi in dosežki občin na področjih, ki lahko prispevajo k višji stopnji socialne kohezije in varnosti (vzgoja in izobraževanje, društvene dejavnosti, gospodarski razvoj, socialno skrbstvo in stanovanjska problematika), v povprečju zadovoljni ali celo zelo zadovoljni. Bolj kot tradicionalne oblike nadzora in strožjo kaznovalno politiko podpirajo pristope, ki spadajo v domeno socialne prevencije.

Ključne besede: • socialna kohezija • revščina • socialna izključenost • lokalna varnost • stališča prebivalcev •

NASLOVA AVTORJEV: dr. Benjamin Flander, izredni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si. Nejc Hribernik, študent 3. letnika univerzitetnega študijskega programa Varstvoslovje, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: nejc.hribernik@student.um.si.

Social Cohesion and Local Safety – Views of Inhabitants of Local Communities

BENJAMIN FLANDER & NEJC HRIBERNIK

Abstract The purpose of the paper is to upgrade the study on social cohesion as a security factor in local communities in the Republic of Slovenia, which is carried out in the framework of the research project "Security in local communities (2015–2018)". We explored the views of inhabitants of local communities on the socio-economic aspects and factors of ensuring security in the municipalities. A relatively large proportion of the local inhabitants surveyed that social factors such as alcoholism, drug abuse and drug trafficking, poverty and unemployment are among the sources of potential threat to their safety, while classical crime, terrorism and organized crime have been recognized as a threat by a relatively small proportion of respondents. On average, a relatively large proportion of those who participated in the survey are satisfied or very satisfied with the activities and achievements of municipalities in the areas that can contribute to a higher level of social cohesion and security (education, societal activities, economic development, social welfare and housing). Among the inhabitants of local communities the approaches that fall within the domain of social prevention are more appreciated than traditional forms of social control and a stricter penal policy.

Keywords: • social cohesion • poverty • social exclusion • local safety • views of local inhabitants •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Benjamin Flander, Ph.D., Associate Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si. Nejc Hribernik, undergraduate student of the university study program Criminal Justice and Security, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: nejc.hribernik@student.um.si.

1 Namesto uvoda: pregled izbranih kazalnikov socialne kohezije v Republiki Sloveniji

V Republiki Sloveniji je v letu 2015 bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca znašal 18.693 EUR. Po letu 2000, ko je bil BDP na prebivalca skoraj enkrat manjši kot v letu 2015 (11.105 EUR), se je konstantno povečeval do leta 2008. V letu 2009 se je zaradi gospodarske recesije v primerjavi z letom prej znižal, nakar se je vnovič povečeval do leta 2011. V letu 2012 se je v primerjavi z letom prej znova znižal, v naslednjih dveh letih pa se je zopet zvišal in v letu 2015 dosegel najvišjo vrednost do sedaj (EUROSTAT, 2017; SURS, 2017c)¹. Kljub temu je v letu 2016 v Sloveniji pod pragom tveganja revščine živelo 13,9 % prebivalstva. Stopnja tveganja revščine se je leta 2009 (11,3 %) v primerjavi z letom 2008 (12,3 %) znižala, do leta 2014 pa se je nato povečala za več kot tri odstotne točke (na 14,5 %, kar pomeni, da je bilo v letu 2014 tveganju revščine izpostavljenih 190.000 oseb). V zadnjih dveh letih se je stopnja tveganja revščine spet znižala (za 0,6 odstotne točke, tj. na 13,9 v letu 2016) (SURS, 2017a). Podobno velja za stopnjo tveganja socialne izključenosti. Od leta 2008 (18,5) do leta 2014 (20,4) je narasla za skoraj dve odstotni točki (leta 2014 je bilo v Sloveniji tveganju socialne izključenosti izpostavljenih 410.000 oseb), zadnji dve leti pa se je znižala za dve odstotni točki (na 18,4 v letu 2016) (SURS, 2017b)².

V prispevku nas kazalniki, ki smo jih zgoraj predstavili na ravni države, zanimajo na regionalni in lokalni ravni. Leta 2015 so imele najvišjo vrednost BDP na prebivalca osrednjeslovenska (26.418 EUR), obalno-kraška (18.738 EUR), jugovzhodna Slovenija (17.941 EUR), savinjska (17.225 EUR) in goriška (17.135 EUR) statistična regija. Najnižjo vrednost so imele zasavska (10.060 EUR), pomurska (12.437 EUR) in primorsko-notranjska (13.792 EUR) statistična regija (SURS, 2017c). V letu 2016 so imele najvišjo stopnjo tveganja revščine posavska (17,3 % prebivalstva), podravska (15,5 %), zasavska (15,0 %), savinjska (15,0 %) in pomurska (14,9 %) statistična regija, najnižjo pa obalno-kraška (8,7 %), primorsko-notranjska (9,5 %) in osrednjeslovenska (12,5 %) statistična regija (SURS, 2017d). Najvišjo stopnjo tveganja socialne izključenosti so v letu 2016 dosegle posavska (22,6 %), zasavska (22,4 %), podravska (21,3 %) in savinjska (20,8 %) statistična regija, najnižjo pa primorsko-notranjska (12,9 %), obalno-kraška (13,9 %) in osrednjeslovenska statistična regija (16,1 %) (SURS, 2017d).

Ob upoštevanju izbranih kazalnikov lahko ugotovimo, da se lokalne skupnosti z relativno visoko stopnjo socialne kohezije nahajajo v obalno-kraški, osrednjeslovenski in goriški statistični regiji, tiste z relativno nizko pa v posavski, zasavski, pomurski in podravske regiji³. Lokalne skupnosti, ki so na območjih ostalih statističnih regij, dosegajo srednjo raven socialne kohezije. Primerjava izbranih kazalnikov za daljše obdobje pokaže podobno stanje, z nekoliko premešanim vrstnim redom posameznih statističnih regij.

2 Socialna kohezija in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih – primerjava stališč prebivalcev

2.1 Uvodno pojasnilo

Namen prispevka je nadgradnja študije o socialni koheziji kot dejavniku varnosti v lokalnih skupnostih v Republiki Sloveniji (Flander, 2015, 2016), ki jo izvajamo v okviru raziskave »Varnost v lokalnih skupnostih« (2015–2018). V študiji, ki smo jo izvedli v letu 2015, nas je zanimal vpliv socialnoekonomskih kazalnikov na stopnjo kriminalitete in varnosti v lokalnih skupnostih. Ugotovili smo, da je za statistične regije z visoko povprečno stopnjo tveganja revščine in socialne izključenosti značilna visoka povprečna stopnja pravnomočno obsojenih oseb, visoka povprečna stopnja pravnomočno obsojenih oseb pa je značilna tudi za mestne občine teh regij. Poleg tega policijske uprave, ki (v celoti ali pretežno) sovpadajo z omenjenimi regijami, praviloma obravnavajo velik delež kriminalitete. Velja tudi obratno: za statistične regije z relativno visoko stopnjo socialne kohezije je značilna nizka povprečna stopnja kriminalitete. Izjema sta savinjska in pomurska statistična regija z relativno neugodnimi socialnoekonomskimi kazalci, ki se ne spopadata z visoko stopnjo kriminalitete. Nasprotno velja za osrednjeslovensko regijo: kljub relativno ugodnim socialnoekonomskim kazalnikom, je zanjo značilna visoka povprečna stopnja pravnomočno obsojenih oseb in tudi Policijska uprava Ljubljana je obravnavala relativno velik delež kaznivih dejanj. Domnevamo, da so te izjeme posledica verjetnosti, da prebivalci statističnih regij z relativno neugodnimi socialnoekonomskimi kazalniki kazniva dejanja pogosteje izvršujejo v ekonomsko in socialno bolj razvitih regijah.

V letu 2016 smo študijo razširili s pregledom in oceno stanja na področju socialne prevencije pri zatiranju kriminalitete in zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih. Anketirani predstavniki večine mestnih občin, ki so bile zajete v raziskavo, so menili, da je socialna prevencija potencialno bolj uspešna od pristopa, ki temelji na strožjem kaznovanju in situacijski prevenciji. Navkljub temu je implementacija socialne prevencije v slovenskih mestnih občinah zelo različna (neenotna). Večina mestnih občin prakticira kombinacijo ukrepov, ki predstavljajo kombinacijo situacijske prevencije in klasičnih oblik nadzora (občinska redarstva, zasebna varnostna podjetja ipd.) na eni ter socialne prevencije na drugi strani. Slednja prevladuje v občinah na območju statističnih regij z ugodnejšimi socialnoekonomskimi kazalniki.

Ugotovitve študij, ki smo jih izvedli v letih 2015 in 2016, bomo v tem prispevku nadgradili s primerjavo stališč prebivalcev o zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih. Zanimalo nas bo, kako se prebivalci lokalnih skupnosti opredeljujejo do socialnoekonomskih vidikov in dejavnikov zagotavljanja varnosti v občinah, v kolikšni meri med varnostnimi problemi prepoznavajo tudi socialne dejavnike, kot so revščina, brezposelnost, alkoholizem ipd., kakšno stališče imajo glede socialne prevencije (v primerjavi z drugimi pristopi k zagotavljanju varnosti) in kakšen pomen pri zagotavljanju varnosti pripisujejo socialnim vezem in sobivanju v skupnosti. Preverili bomo, ali v

stališčih občanov glede zagotavljanja varnosti v statističnih regijah z bolj in manj ugodnimi socialnoekonomskimi kazalniki prihaja do pomembnejših odstopanj.

2.2 Rezultati študije (2017)

Primerjava stališč prebivalcev lokalnih skupnosti temelji na odgovorih, ki so bili za namen raziskave Varnosti v lokalnih skupnostih (2015–2018) anonimno zbrani z »Vprašalnikom za prebivalce«. V vzorec so bili zajeti prebivalci štiriindvajsetih lokalnih skupnosti z območja celotne države, pri čemer dve od dvanajstih statističnih regij (posavska in zasavska) nista bili zajeti v raziskavo. Iz demografskih podatkov, ki so jih podali sodelujoči v anketi, izhaja, da je bil največji delež anketirancev brez zaposlitve zabeležen v občinah podravske pomurske in koroške (v regijah z relativno nizko stopnjo socialne kohezije). V izobrazbeni strukturi med prebivalci lokalnih skupnosti v statističnih regijah z višjo in nižjo stopnjo socialne kohezije nismo opazili občutnejših odstopanj. Tudi na razlike v dohodkih (ki jih zaznavajo vprašani občani) v večji meri kot stopnja socialne kohezije v regijah vpliva velikost lokalnih skupnosti.

Primerjava stališč prebivalcev o **uspešnosti občin pri opravljanju njihovih nalog** je pokazala, da imajo občani o aktivnostih občin na področju zagotavljanja varnosti na splošno razmeroma dobro mnenje. Kot še posebej dobro ocenjujejo delo občin pri organizaciji pomoči in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah (40,9 % delež anketirancev meni, da občina zelo dobro organizira pomoč in reševanje v primerih naravnih in drugih nesreč) in pri organizaciji požarne varnosti (44,1 % delež anketirancev meni, da občina zelo dobro skrbi za požarno varnost in organizira reševalno pomoč). Po mnenju občanov so občine zelo uspešne tudi pri zagotavljanju pogojev za delovanje vrtcev in šol (tako meni 47,6 % delež anketirancev), pospeševanju društvene dejavnosti (38,2 %), izvajanju nadzora nad krajevnimi prireditvami (38,4 %), opravljanju nalog občinskega redarstva (35,4 %) in zagotavljanju ustrezne javne razsvetljave (40,5 %). Poleg tega po mnenju prebivalcev občine zagotavljajo dobre pogoje za gospodarski razvoj (tako meni 43,7 % delež vprašanih), delovanje služb socialnega skrbstva (47,6 %), gradnjo stanovanj (37,9 %), varstvo okolja (39,0 %), prostorsko urejanje in gradnjo objektov (40,2 %), urejanje prometa na občinskih cestah (40,5 %), zagotavljanje javnega reda v občini (37,8 %) in inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem občinskih predpisov (44,4 %). V nasprotju s tem so občani v povprečju nekoliko manj zadovoljni z dosežki občin na področju gradnje, vzdrževanja in urejanja javnih cest, kar glede na stanje slovenskih cest gotovo ni presenetljivo. Iz navedenega je razvidno, da so anketirani občani z aktivnostmi in dosežki občin na področju socialne prevencije in na splošno na področjih, ki lahko prispevajo k višji stopnji socialne kohezije in varnosti (vzgoja in izobraževanje, društvene dejavnosti, gospodarski razvoj, socialno skrbstvo in stanovanjska problematika), v povprečju zadovoljni ali celo zelo zadovoljni.

Iz odgovorov anketirancev na vprašanja, ki se nanašajo na sobivanje in medsebojno povezanost prebivalcev, lahko sklepamo, da občani stanje v lokalnih skupnostih tudi na tem področju na splošno ocenjujejo kot razmeroma dobro. Največji delež vprašanih občanov se strinja s trditvijo, da se prebivalci v njihovi soseski počutijo sproščeno (37,8

%), da se počutijo varno (38,4 %) in da se varno počutijo tudi, ko se po soseski sprehajajo ponoči (33,8 %). Tudi delež sodelujočih v anketi, ki se popolnoma strinjajo s trditvijo, da se prebivalci v njihovi soseski počutijo sproščeno, da se počutijo varno in da se varno počutijo tudi, ko se po soseski sprehajajo ponoči, je relativno visok (31,4 %, 34,3 % in 28,4 %). Delež tistih, ki se ne morejo odločiti, in tistih, ki se ne strinjajo s trditvijo, da se v soseski počutijo sproščeno in varno (tudi ponoči), je znatno manjši, najmanjši pa je, pričakovano, delež tistih, ki se sploh ne strinjajo s trditvijo, da se prebivalci v njihovi soseski počutijo sproščeno in varno (tudi, ko se po soseski sprehajajo ponoči) (ta delež znaša 1,8 %, 1,5 % in 3,5 % vprašanih). Poleg tega se največji delež vprašanih strinja tudi s trditvami, da se sosedje med seboj poznajo (30,9 %), da lahko v primeru težav računajo na pomoč sosedov (29,1 %) in da se lahko v primeru odsotnosti zanesejo na sosede, da bodo pazili na njihov dom (28,1 %)⁴. Glede trditev, da si prebivalci med seboj pomagajo, da je soseska tesno povezana in da po potrebi stopijo skupaj in skupaj rešujejo probleme, se največji delež respondentov ne more odločiti (»niti-niti«), tistih, ki se z njimi strinjajo ali ne strinjajo, in tem bolj onih, ki se z njimi popolnoma strinjajo ali sploh ne strinjajo, je znatno manjši. Iz odgovorov na vprašanja, ki se nanašajo na sobivanje in medsebojno povezanost prebivalcev v lokalnih skupnostih, lahko razberemo, da do opaznejših razlik prihaja pri anketirancih s prebivališčem bodisi v večjih bodisi v manjših občinah, ne pa tudi pri anketirancih v občinah, ki so v socialnoekonomsko bolj in manj razvitih statističnih regijah.

Prebivalci lokalnih skupnosti, ki so sodelovali v anketi, med varnostnimi grožnjami najbolj izpostavljajo brezposelnost in divjanje z avtomobili, kot problem na področju varnosti pa prepoznavajo tudi alkohol, točenje alkohola mladostnim in pijanim osebam, pijančevanje, preprodajo drog, kopičenje smeti na javnih mestih, korupcijo in revščino. Glede klasične kriminalitete, kot so tatvine, ropi in vlomi, se največji delež vprašanih ne more odločiti ali predstavljajo varnostni problem. Manjši varnostni problem po mnenju občanov predstavljajo begunci, tuji delavci, berači, turisti, prostitucija in posilstva. Razmeroma velik delež vprašanih meni, da naštetih dejavniki sploh niso varnostni problem. Iz odgovorov v delu vprašalnika, ki se nanašajo na dejavnike ogrožanja, lahko razberemo, da se prebivalci lokalnih skupnosti na splošno počutijo varne. Razmeroma velik delež vprašanih kot vire potencialnega ogrožanja njihove varnosti poleg nevarnih voznikov v cestnem prometu prepoznavajo predvsem socialne dejavnike, kot so brezposelnost, alkoholizem, odvisnost in trgovina s prepovedanimi drogami ter revščina, medtem ko klasično kriminaliteto, terorizem in organizirano kriminaliteto kot varnostni problem prepozna razmeroma majhen delež respondentov.

Med prebivalci lokalnih skupnosti je odziv na grožnje varnosti dokaj podoben. Anketiranci se o varnostnih problemih najpogosteje pogovorijo v krogu družine, pogosto pa tudi s prijatelji in znanci. Največji delež vprašanih občanov se redko obrne na župana in še redkeje varnostni problem izpostavi na srečanjih s predstavniki občine. Pri tem so izjema nekatere manjše lokalne skupnosti (npr. Majšperk, Bistrica ob Sotli in Žirovnica), v katerih se razmeroma velik delež anketirancev obrne na predstavnika občine ali neposredno obvesti župana. V večjih lokalnih skupnostih večji delež vprašanih občanov na varnostni problem raje opozori policijo. Razmeroma velik delež anketirancev skoraj

nikoli varnostnih problemov ne izpostavi na spletnih forumih in tudi ne v časopisu, na radiu ali televiziji (delež tistih, ki o varnostnih problemih obveščajo medije, je najvišji v Kopru).

Pri vprašanju, na kakšen način bi se lahko v občini učinkovito zagotavljalo varnost, so vprašani prebivalci lokalnih skupnosti bolj kot tradicionalne oblike nadzora in strožjo kaznovalno politiko podprli pristope, ki spadajo v domeno socialne prevencije. Velik delež vprašanih se, na primer, zavzema za vključevanje varnostnih vsebin v izobraževalni proces vrtcev ter šol in za alternativne oblike kaznovanja za manjše prestopke (npr. družbeno koristno delo, obvezno izobraževanje ipd.). Čeprav je v strožji kaznovalni politiki primerno sredstvo za učinkovito zagotavljanje varnosti prepoznal manjši delež anketirancev, po drugi strani velik delež vprašanih meni, da bi varnost v občini učinkovito zagotovili z več policisti in doslednim kaznovanjem kršiteljev, kar morda kaže razumeti kot težnjo anketirancev ne po več represije, temveč po pravni državi, ki bo enakopravno (z »enakim vatlom«) obravnavala vse kršitelje pravnih pravil. Da so anketiranci naklonjeni preventivnim načinom zagotavljanja varnosti, je razvidno tudi pri sklopu vprašanj, ki se nanašajo na varnost v prometu, saj velik delež vprašanih občanov meni, da je treba izboljšati razsvetljavo, označbe poti in postaviti več tehničnih ovir v prometu. Velik delež anketirancev meni, da bi varnost v občini učinkoviteje zagotovili tudi z enotno številko za klice v sili. Bistveno manjši delež vprašanih občanov pa meni, da bi varnost lahko učinkovito zagotavljali z dodatno pomočjo tehničnega varovanja (situacijska prevencija) in dodatnimi zasebnimi varnostniki.

3 Sklep

Ugotovitve študije lahko v grobem razmejimo na pričakovane in nepričakovane (ali vsaj manj pričakovane). Če nas to, da je bil največji delež anketirancev brez zaposlitve zabeležen v občinah podravske pomurske in koroške (v regijah z relativno nizko stopnjo socialne kohezije), ni v ničemer presenetilo, to gotovo ne velja za ugotovitev, da v izobrazbeni strukturi med prebivalci lokalnih skupnosti v statističnih regijah z višjo in nižjo stopnjo socialne kohezije ni občutnejših odstopanj. Preseneča tudi to, da na razlike v dohodkih (ki jih zaznavajo vprašani občani) v večji meri kot stopnja socialne kohezije v regijah vpliva velikost lokalnih skupnosti. Študija je, nadalje, pokazala, da so občani z aktivnostmi in dosežki občin na področju socialne prevencije in na splošno na področjih, ki lahko prispevajo k višji stopnji socialne kohezije in varnosti (vzgoja in izobraževanje, društvene dejavnosti, gospodarski razvoj, socialno skrbstvo in stanovanjska problematika), v povprečju zadovoljni ali celo zelo zadovoljni. Ob tem bi vprašani prebivalci lokalnih skupnosti bolj kot tradicionalne oblike nadzora in strožjo kaznovalno politiko podprli pristope, ki spadajo v domeno socialne prevencije. V zvezi s tem velja pripomniti, da smo se do podobnega spoznanja (po drugi poti) dokopali že v študiji, ki smo jo izvedli v letu 2016 (glej zgoraj). Razumljivo in pričakovano je tudi spoznanje, da v stališčih o sobivanju in medsebojni povezanosti do opaznejših razlik prihaja pri anketirancih s prebivališčem bodisi v večjih bodisi v manjših občinah, ne pa tudi pri anketirancih v občinah, ki so v socialnoekonomsko bolj in manj razvitih statističnih regijah. Ne nazadnje je študija razkrila tudi to, da razmeroma velik delež vprašanih

občanov kot vire potencialnega ogrožanja njihove varnosti poleg nevarnih vzrokov v cestnem prometu prepoznava predvsem socialne dejavnike, kot so brezposelnost, alkoholizem, odvisnost in trgovina s prepovedanimi drogami ter revščina, medtem ko klasično kriminaliteto, terorizem in organizirano kriminaliteto kot varnostni problem prepoznava razmeroma majhen delež anketirancev. To spoznanje je, do neke mere, kontroverzno: čeprav so občani z ukrepi in aktivnostmi občin na področju socialne prevencije in na splošno na področjih, ki lahko prispevajo k višji stopnji socialne kohezije in varnosti, zadovoljni ali celo zelo zadovoljni, kot največji varnostni problem prepoznava dejavnike, ki naj bi jih občine s temi ukrepi in aktivnostmi preprečevale (*sic!*).

Opombe

¹ BDP na prebivalca se je v Sloveniji torej v zadnjih petnajstih letih (izjemi sta leti 2009 in 2012) konstantno povečeval. Za primerjavo velja omeniti, da je bil v Evropski uniji v letu 2013 povprečni BDP na prebivalca 26.600 EUR. Najvišjo vrednost je dosegel v Luksemburgu (2,6-krat višje od povprečja), najnižjo vrednost je imela Bolgarija (več kot polovico nižje od povprečja v EU), medtem ko je bila Slovenija tik pod zgornjo polovico držav EU. V obdobju 2003–2013 se je večina držav članic, ki so se EU pridružile leta 2004 ali pozneje, bolj približala povprečju EU. V enakem obdobju sta Italija in Španija z ravni nad povprečjem EU zdrsnili pod povprečje. Nižje pod povprečje so v tem obdobju zdrsnile Grčija, Ciper in Slovenija, ki se je po letu 2013 spet začela približevati povprečju v EU (EUROSTAT, 2017).

² V Sloveniji se je, podobno kot BDP na prebivalca, povečeval tudi povprečni letni razpoložljivi neto dohodek na gospodinjstvo, povprečni letni razpoložljivi dohodek na člana gospodinjstva in povprečni dohodek na odraslega člana gospodinjstva (SURS, 2015a). Ob tem velja opozoriti, da je bila omenjena rast dohodkov med gospodinjstvi porazdeljena sila neenakomerno (vrednost Ginijevega količnika in kvintilnih razredov, ki je kazalnik neenakosti porazdelitve dohodka med gospodinjstvi, se je zviševala).

³ Na prikazano stanje v statističnih regijah kažejo tudi nekateri drugi socialnoekonomski kazalniki. V obdobju od 2008 do 2014 so najvišjo bruto plačo prejeli prebivalci lokalnih skupnosti v osrednjeslovenski, obalno-kraški in goriški statistični regiji, najnižjo pa prebivalci pomurske, savinjske, koroške in posavske regije (SURS, 2015b). Z najvišjim povprečnim letnim dohodkom gospodinjstev so razpolagali prebivalci lokalnih skupnosti v gorenjski, osrednjeslovenski in obalno-kraški statistični regiji, najnižji dohodek pa so prejeli prebivalci v pomurski, koroški in posavski regiji (SURS, 2015c). Najvišjo povprečno stopnjo materialne prikrajšanosti oseb so imele zasavska, podravska, jugovzhodna Slovenija in pomurska statistična regija, najnižjo pa osrednjeslovenska, gorenjska in goriška (SURS, 2015d). Najvišjo povprečno stopnjo registrirane brezposelnosti pa je imela v omenjenem obdobju pomurska statistična regija (16,5 %), sledita ji zasavska in podravska regija (12,9 %). Nadpovprečno povprečno stopnjo registrirane brezposelnosti so imele tudi koroška, savinjska in posavska. Najnižjo vrednost je imela gorenjska (7,5 %) (SURS, 2015e).

⁴ S trditvijo, da če bi kdo v stiski potreboval 25 evrov, bi mu jih сосед posodil, se večinski delež vprašanih popolnoma strinja.

Literatura

- Eurostat (30. 10. 2017). *Nacionalni računi in BDP*. Pridobljeno na http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP/sl
- Flander, B. (2015). Socialna izključenost, kriminaliteta in (ne)varnost v lokalnih skupnostih. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih*, (str. 65–74). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Flander, B. in Godec, A. (2016). Socialna prevencija kriminalitete v lokalnih skupnostih (primerjalna analiza). V B. Flander, I. Areh in T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik povzetkov: 18. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <http://www.fvv.um.si/dv2016/DV-2016-povzetki.pdf>.
- Statistični urad Republike Slovenije (10. 11. 2015) (2015a). *Razpoložljivo dohodek gospodinjstev (EUR), statistične regije, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0867385S&ti=&path=../Database/Dem_soc/08_zivljenjska_raven/08_silc_kazalniki_revsc/15_08673_porazdel_dohodka/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (10. 11. 2015) (2015b). *Povprečne mesečne bruto plače po statističnih regijah prebivališča, starostnih skupinah in spolu, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0711322S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/10_place/03_07113_strukt_statistika/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (10. 11. 2015) (2015c). *Stopnja tveganja revšine, statistične regije, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0867636S&ti=&path=../Database/Dem_soc/08_zivljenjska_raven/08_silc_kazalniki_revsc/30_08676_kazaln_podp_strat_EU_20_20/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (10. 11. 2015) (2015d). *Materialno prikrajšane osebe, statistične regije, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0867431S&ti=&path=../Database/Dem_soc/08_zivljenjska_raven/08_silc_kazalniki_revsc/20_08674_materialna_prikrajs/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (10. 11. 2015) (2015e). *Delovno aktivno prebivalstvo, registrirane brezposelne osebe in stopnje registrirane brezposelnosti po kohezijskih in statističnih regijah prebivališča n spolu, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0775390S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07753_aktivno_preb_letno_povp/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (6. 11. 2017) (2017a). *Stopnja tveganja revščine, statistične regije, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0867636S&ti=&path=../Database/Dem_soc/08_zivljenjska_raven/08_silc_kazalniki_revsc/30_08676_kazaln_podp_strat_EU_20_20/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (6. 11. 2017) (2017b). *Stopnja tveganja socialne izključenosti, statistične regije, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0867631S&ti=&path=../Database/Dem_soc/08_zivljenjska_raven/08_silc_kazalniki_revsc/30_08676_kazaln_podp_strat_EU_20_20/&lang=2
- Statistični urad Republike Slovenije (6. 11. 2017) (2017c). *Bruto domači proizvod, statistične regije, Slovenija, letno*. Pridobljeno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0309250S&ti=&path=../Database/Ekon_omsko/03_nacionalni_racuni/30_03092_regionalni_rac/&lang=2

Uspešnost policijskega dela v skupnosti: podobnosti in razlike v samozaznavi policistov in oceni prebivalcev

BRANKO LOBNIKAR & KAJA PRISLAN

Povzetek Določanje in merjenje uspešnosti policijskega dela je pomemben element s področja strateškega vodenja sodobne policijske organizacije. Pri klasičnem policijskem delu so kazalci uspešnosti relativno jasni (kot npr. število prometnih nesreč), medtem ko je ocenjevanje uspešnosti sodobnih pristopov veliko težje, saj gre za merjenje občutkov in stališč ljudi, njihovega zadovoljstva s kvaliteto življenja, in percepcijo ogroženosti. V prispevku smo na vzorcu prebivalcev in policistov ($N = 1.781$) analizirali podobnosti in razlike v oceni uspešnosti policijskega dela v lokalni skupnosti; pri tem smo primerjali odgovore na vprašanja, kako uspešni so na primer policisti pri vzdrževanju reda in miru, urejanju cestnega prometa, varovanju državne meje, preiskovanju kaznivih dejanj in drugih, klasičnih oblik policijskega dela. Analizirali smo tudi (samo)ocene o tem, kako uspešni so policisti pri spoštovanju človekovih pravic in svoboščin, kako zakonito opravljajo svoje delo, kako anketiranci ocenjujejo stopnjo transparentnosti (javnosti) dela policije in v kolikšni meri policisti sodelujejo s prebivalci v lokalnih okoljih. Rezultate smo primerjali z merili, ki si jih je Policija kot kriterij uspešnosti postavila v svojih strateških dokumentih s področja policijskega dela v skupnosti.

Ključne besede: • policija • policijsko delo v skupnosti • uspešnost • učinkovitost • javno mnenje •

NASLOVA AVTORJEV: dr. Branko Lobnikar, izredni profesor, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni.mb.si.
dr. Kaja Prislan, docentka, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si.

The Effectiveness of Police Work: Comparison of Perceptions Between Police Officers and Residents

BRANKO LOBNIKAR & KAJA PRISLAN

Abstract Determining and measuring the effectiveness of police work is an important element of strategic management of a modern police organization. In the area of classical police work, performance indicators are relatively clear (such as the number of traffic accidents, arrests, complaints etc.), while assessing the success of modern (preventive and democratic) approaches is much more difficult, as it is related to feelings and attitudes of people, their satisfaction with the quality of life, perceptions of threats, and interpersonal relationships. The paper presents research on the effectiveness of police work in the local communities, based on the assessment of residents and police officers ($N = 1.781$). We analysed and compared reports about different questions related to policing, such as, how successful are police officers in maintaining law and order, regulating road traffic, protecting the state border, investigating criminal offenses and other classical forms of police work. We also studied (self) assessments of police officers' respect to human rights and freedoms, their normative compliance, degree of transparency and the quality of cooperation with residents in local environments. We also compared the final results with the success criteria of the Police defined in strategic documents related to community policing.

Keywords: • police • community policing • efficiency • effectiveness • public opinion •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Branko Lobnikar, Ph.D., Associate Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si. Kaja Prislan, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si.

1 Uspešnost policijskega dela

Policijsko delo v skupnosti je v Sloveniji sprejet sodoben koncept izvajanja policijskega dela v lokalnih okoljih, ki ga je v strateških dokumentih opredelila tudi slovenska policija. Zaželeni rezultati policijskega dela v skupnosti so preprečevanje kriminalitete, zmanjšanje stopnje strahu pred kriminaliteto, skupno in proaktivno reševanje težav, odpravljanje vzrokov problemov ter legitimnost oz. zadovoljstvo prebivalcev (Oliver, 1998). Borovec, Vitez in Cajner Mraović (2014) pojasnjujejo, da je to sicer nov koncept, vendar pristop ohranja temeljno vizijo in poslanstvo policije, ki se ju poskuša doseči s pomočjo sodelovanja s prebivalci in skozi zastavljene kriterije ocenjevanja uspešnosti, ki pa so nekoliko drugačni zaradi specifične narave dela (Dietz, 1997). Pri klasičnem policijskem delu so kazalci uspešnosti relativno jasni (kot npr. število prometnih nesreč, uporaba policijskih pooblastil in prisilnih sredstev, preiskananost kaznivih dejanj ipd.), medtem ko je definiranje kazalnikov ocenjevanja uspešnosti policijskega dela, ki izhaja iz koncepta policijskega dela v skupnosti, veliko težje, saj je treba klasičnim elementom merjenja storilnosti policijskega dela dodati tudi merjenje občutkov in stališč ljudi, njihovega zadovoljstva s kakovostjo življenja, strahu pred kriminaliteto oz. percepcijo ogroženosti, prav tako pa na uspešnost policijskega dela pomembno vplivajo tudi medosebni odnosi, načini sodelovanja znotraj policijske organizacije ipd. (Lobnikar, Prislán in Modic, 2016).

Anželj (2013) je predstavil načine merjenja policijske uspešnosti v Veliki Britaniji, kjer spremljajo uspešnost policijskega dela že od leta 1960. Vlada Združenega kraljestva je med letoma 2001–2003 uvedla alternativno obliko ugotavljanja uspešnosti policijskih enot, poznano kot »radar pristop«, ki zajema merjenje kriterijev na petih vsebinskih sklopih: zmanjšanje kriminalitete, uspešnost preiskovanja kaznivih dejanj, promocija javne varnosti, osredotočenost na državljane in poraba finančnih sredstev. Namen takšnega pristopa merjenja policijske uspešnosti je ugotoviti, ali posamezne policijske organizacije sledijo ciljem ministrstva, pristojnega za notranje zadeve. Na podlagi postavljenih področij spremljanja (kriterijev uspešnosti) in primerjave med enotami se ugotovi, kako dobro se je odrezala določena enota na območju celotne države (Spottiswoode, 2000). Kiedrowski, Petrunik, Ron in Melchers (2013) opisujejo kriterije, ki jih za merjenje uspešnosti policijskega dela uporablja kanadska policija: zmanjšanje viktimizacije oziroma ogroženosti zaradi kriminalitete, zmanjšanje povratništva med mladimi in odraslimi storilci kaznivih dejanj, zmanjšanje strahu pred kriminaliteto in izboljšanje osebne varnosti, povečanje varnosti na javnih prostorih, uspešna in učinkovita raba razpoložljivih finančnih virov, uporaba policijske sile na zakonit, pošten in učinkovit način ter izpolnjevanje pričakovanj državljanov glede hitre, učinkovite in pravične policijske storitve. Avtorji poudarjajo, da merjenje uspešnosti policije ne sme biti preširoko zastavljeno, pomembno je, da se ocenjujejo pravi kazalniki. Merila bi se morala razvijati glede na okoliščine delovanja policijske organizacije in cilje, ki jih želi doseči vodstvo policijske organizacije. Namen merjenja uspešnosti je doseganje pozitivnega razvoja ob obvladovanju stroškov, hkrati pa ohranjati nadzor nad kakovostjo policijskih storitev. Gre za stalen proces, v katerem bo nujno zgraditi »najboljše prakse« merjenja policijskega dela (Kiedrowski et al., 2013).

Če želimo ocenjevati uspešnost policijskega dela, moramo najprej jasno opredeliti, kaj razumemo pod uspešnim policijskim delom. Uspešni smo, če dosegamo zastavljene cilje. Cilje za slovensko policijo postavlja minister z usmeritvami, kot so na primer Temeljne usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije 2013–2017 (Ministrstvo za notranje zadeve, 2012). Na podlagi tega dokumenta je bila sprejeta tudi strategija policijskega dela v skupnosti (Policija, 2013), kjer je pomen preventivnih programov na ravni lokalnih skupnosti bistveno bolj poudarjen. Osnovni namen dokumenta Policijsko delo v skupnosti (Policija, 2013) je, da policija z določenimi ukrepi na področju organizacije dela, delovnih procesov, usposabljanja in izobraževanja ter tudi s spremembo miselnosti o vlogi policijskega dela v skupnosti poveča učinkovitost in uspešnost dela policije na vseh področjih. Iz tega izhajajo tudi cilji policijskega dela v lokalnem okolju: (a) več partnerskega sodelovanja z lokalno skupnostjo, državnimi organi in civilno družbo, (b) večja vidnost in okrepljena prisotnost policistov v lokalni skupnosti, (c) večji občutek varnosti ter (d) večje zaupanje v delo policije in zadovoljstvo z njim. Od leta 1994, ko se je začel izvajati projekt Policija na lokalni ravni, s katerim so bili postavljeni tudi prvi sistemski temelji policijskega dela v skupnosti, je bil dosežen velik napredek na tem področju (več o implementaciji policijskega dela v skupnosti v Sloveniji v Lobnikar et al. (2016)). Policija ugotavlja, da je to proces, ki se mora ves čas prilagajati novim gospodarskim in družbenim spremembam. Uspešnost takega procesa pa policija lahko preverja s pregledom doseženih ciljev, ki si jih je zastavila v temeljnih dokumentih na področju policijskega dela v skupnosti. Partnerstvo z lokalno skupnostjo in njeno vključevanje v reševanje varnostnih problemov je bil eden od pomembnih ciljev (Policija, 2013). V dokumentu Policijsko delo v skupnosti (Policija, 2013) je poudarjeno tudi, da je število izvedenih represivnih ukrepov le obrobni kazalnik uspešnosti. Tega ni mogoče primerjati z usmerjenimi aktivnostmi za doseganje rezultatov na določenih področjih dela, na katerih so pomembni tudi kvantitativni rezultati. Tako so si v policiji postavili naslednja merila in kazalnike za merjene uspešnosti policijskega dela v skupnosti:

- a. učinkovito reševanje varnostnih problemov (odpravljeni varnostni problemi oziroma vpliv na njihovo zmanjševanje);
- b. pravočasna zaznava in primernost načina reševanja problemov (odzivni čas policije od zaznave do začetka reševanja problema);
- c. profesionalno opravljanje nalog (rezultati nadzorov, število pritožb in pohval);
- d. profesionalen odnos do ljudi (anketa javnega mnenja, število pritožb in pohval);
- e. zaupanje ljudi v delo policistov (anketa javnega mnenja);
- f. zadovoljstvo z delom policistov (anketa javnega mnenja);
- g. občutek varnosti (anketa javnega mnenja);
- h. sodelovanje z državljani in predstavniki lokalne skupnosti pri preventivnih projektih (število preventivnih aktivnosti skupaj s predstavniki lokalne skupnosti in vsebina izvedenih nalog);
- i. pozitiven odnos do žrtev kaznivih dejanj (število pohval in pritožb, anketa javnega mnenja);
- j. vidnost in prisotnost policistov v lokalni skupnosti (anketa javnega mnenja in načrti izvajanja posameznih nalog);

- k. število vsebinsko kakovostnih in dobrih rešitev ter praks pri delu v skupnostih;
- l. drugi kazalniki uspešnega dela policista – policijske enote v skupnosti (Policija, 2013).

Kot je razvidno iz opisanih kazalnikov, je večina kriterijev usmerjena v percepcije in stališča prebivalcev. Vsebina meril, ki se nanašajo na ocene prebivalcev, je po naravi povezana tudi z zadovoljstvom in zaupanjem, kar pomeni, da si strategija policijskega dela v skupnostih prizadeva tudi za legitimnost policije in ne zgolj uspešnost pri reševanju problemov.

Namen prispevka je primerjati ocene prebivalcev s samooceno policistov, kako uspešni so pri svojem delu v lokalni skupnosti. Pri tem bomo primerjali odgovore na področjih, ki se vežejo na temeljno policijsko dejavnost (uspešnost pri vzdrževanju reda in miru, urejanju cestnega prometa, varovanju državne meje, preiskovanju kaznivih dejanj in drugih, klasičnih oblik policijskega dela), analizirali pa bomo tudi (samo)ocene o tem, kako uspešni so policisti pri spoštovanju človekovih pravic in svoboščin, kako zakonito opravljajo svoje delo, kako ocenjujejo stopnjo transparentnosti dela policije in v kolikšni meri policisti sodelujejo s prebivalci v lokalnih okoljih. Namen je ugotoviti, kako prebivalci in policisti ocenjujejo uspešnost pristopov k policijski dejavnosti v lokalnih skupnostih, s primerjavo rezultatov z zgornjimi merili pa lahko ugotovimo tudi stopnjo skladnosti z zastavljenimi cilji.

2 Raziskava o (samo)oceni uspešnosti policijskega dela

V raziskavi o uspešnosti policijskega dela v lokalnih skupnostih nas je zanimalo, kako prebivalci ocenjujejo uspešnost policijskega dela na različnih področjih, rezultate njihovih odgovorov pa smo primerjali s samooceno policistov, ki policijsko delo izvajajo v tistih okoljih, kjer smo anketirali prebivalce. Z raziskavo želimo pridobiti kakovostne informacije, s katerimi bo policijski menedžment lažje spremljal uresničevanje svojih strateških usmeritev, vezanih na kriterije merjenja uspešnosti policijskega dela v lokalnih skupnostih. Podatke za raziskavo smo zbrali z nacionalno reprezentativno študijo leta 2017 v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. Podrobnejše informacije o ozadju raziskave, poteku zbiranja podatkov in metodologiji so predstavljene v uvodnem poglavju zbornika. Za potrebe tega prispevka smo s pomočjo 23 spremenljivk preverili, kako anketiranci (tako prebivalci v lokalnem okolju kot policisti, ki tam opravljajo policijske naloge) ocenjujejo uspešnost posameznih vidikov policijske dejavnosti. Njihove ocene smo merili s pomočjo trditev na petstopenjski lestvici Likertovega tipa, kjer je 1 pomenila najnižjo oceno, 5 pa najvišjo oceno uspešnosti. Uporabljen merski instrument je bil notranje visoko konsistenten, saj je Cronbachov koeficient α znašal 0.955. Na posamezno trditev je odgovorilo od 1.775 do 1.781 anketirancev.

2.1 Rezultati

Na začetku smo, da bi videli, kako se vsebinsko porazdeljujejo posamezne aktivnosti, ki jih izvajajo policisti, opravili faktorsko analizo ($KMO = 0.95$; $p = 0.00$, Shapiro-Wilk testi normalne porazdelitve imajo vsi p-vrednost 0,00; vrednosti asimetrije in sploščenosti pa se gibajo vrednosti 0 in nikoli ne presegajo mej $-1/1$. Porazdelitev v posamezne vsebinske sklope je prikazana v tabeli 1 v nadaljevanju.

Tabela 1: Porazdelitev posameznih aktivnosti policije v vsebinske sklope

Uspešnost policije pri	Faktorji (skupaj 63,5 %)		
	Zagotavljanje varnosti (50,7 %)	Preiskovanje kaznivih ravnanj (6,9 %)	Varnost na meji – tujci (5,9 %)
spoštovanju človekovih pravic	0,786		
zakonitosti opravljanja dela	0,773		
varovanju življenja	0,722		
zagotavljanja varnosti	0,709		
varovanju osebne varnosti	0,690		
hitrem odzivanju na nujne klice prebivalcev	0,673		
obravnavanju pritožb občanov zoper policije	0,656		
zagotavljanju javnosti svojega delovanja	0,649		
vzdrževanju javnega reda	0,639		
nudnju pomoči pri zaščiti in reševanju	0,570		
varovanju premoženja ljudi	0,544		
nadzorovanju in urejanju prometa	0,543		
preventivnem delovanju	0,520		
sodelovanju s prebivalci v občini	0,510		
preprečevanju zlorabe drog		0,777	
preprečevanju vandalizma		0,748	
preiskovanju gospodarske kriminalitete		0,723	
zmanjševanju števila ponovnih klicev iz istega naslova		0,714	
usmerjanju pozornosti na povratnike		0,709	
preiskovanju kaznivih dejanj		0,469	
preprečevanju ilegalnih prehodov državne meje			0,843
varovanju državne meje in opravljanju mejne kontrole			0,821
opravljanju nalog v zvezi s tujci			0,801

Metoda glavnih komponent; Varimax rotacija s Kaiser normalizacijo

Vidimo lahko, da so se posamezne policijske aktivnosti porazdelile v tri vsebinske sklope, pri čemer se je v prvi vsebinski sklop, ki smo ga poimenovali »zagotavljanje varnosti«, uvrstilo največ policijskih nalog, v drugi sklop so se uvrstile aktivnosti, ki so vsebinsko povezane s preiskovanjem kaznivih ravnanj, v tretji, samostojni, sklop pa so se razvrstile naloge, povezane z varovanjem državne meje in nadzorom tujcev. V tabeli 2 pa so

prikazani rezultati ocen uspešnosti teh policijskih nalog po posameznih vsebinskih sklopih: ločeno se predstavljene ocene prebivalcev in samoocene policistov, poleg povprečnih vrednosti pa so predstavljeni tudi odstotki tistih, ki so posamezno nalogo ocenili kot zelo dobro (sešteli smo ocene 4 in 5).

Tabela 2: Primerjava ocen med prebivalci in policisti pri zagotavljanju varnosti

Ocena uspešnosti policistov pri	Prebivalci			Policisti			Ocena razlik t-test/p
	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	% (4 + 5)	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	% (4 + 5)	
nudenju pomoči pri zaščiti in reševanju	3,76	0,89	62,6	3,96	0,92	72,7	-4,20/ 0,00
varovanju življenja	3,76	0,92	63,0	4,21	0,80	82,8	-10,41/ 0,00
nadzorovanju in urejanju prometa	3,51	0,92	53,0	3,82	0,76	67,8	-6,8/ 0,00
varovanju osebne varnosti	3,51	0,95	51,0	3,98	0,84	73,4	-10,34/ 0,00
zagotavljanja varnosti	3,50	0,88	50,8	3,87	0,83	71,2	-8,84/ 0,00
zakonitosti opravljanja dela	3,50	0,93	50,9	4,40	0,72	90,0	-21,94/ 0,00
vzdrževanju javnega reda	3,49	0,86	51,6	3,87	0,71	74,1	-9,0/ 0,00
hitrem odzivanju na nujne klice prebivalcev	3,46	1,05	50,5	4,10	0,89	79,4	-13,06/ 0,00
spoštovanju človekovih pravic	3,44	0,94	47,7	4,34	0,73	87,9	-21,59/ 0,00
preventivnem delovanju	3,25	0,96	40,6	3,57	1,0	55,8	-6,21/ 0,00
varovanju premoženja ljudi	3,22	0,97	37,3	3,59	0,93	55,4	-7,62/ 0,00
zagotavljanju javnosti svojega delovanja	3,20	,93	35,8	3,70	,86	62,6	-10,84/ 0,00
sodelovanju s prebivalci v občini	3,04	1,01	31,0	3,48	,94	51,8	-8,87/ 0,00
obravnavanju pritožb občanov zoper policije	3,04	,95	27,9	3,92	,93	73,7	-17,99/ 0,00

Rezultati kažejo, da so prebivalci kot najuspešnejše policiste ocenili na področju nudenja pomoči pri aktivnostih s področja zaščite in reševanja. Zaščita in reševanje, še posebej tisti del, ki je povezan z delom gasilcev, je na področju zagotavljanja varnosti v Sloveniji sicer najbolj ocenjena varnostna aktivnost (več o tem v Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012) in rezultati kažejo, da k tej oceni pomembno pripomorejo tudi policisti. Enako visoko oceno so prebivalci dali policistom tudi na področju varovanja življenja in telesne integritete, k tem področjem pa se pridružujejo še dobre ocene na področju zagotavljanja varnosti v cestnem prometu. Prebivalci so v tem vsebinskem sklopu najslabše ocenili obravnavo pritožb občanov zoper policiste, a je kljub temu povprečna ocena še vedno višja od 3 (dobro). Če gledamo samo ocene prebivalcev, lahko rečemo, da je ta vsebinski sklop aktivnosti policistov ocenjen dobro, najbolj akutne naloge policije – varovanje življenja – pa so ocenjene kot zelo dobro. Rezultati primerjave pa kažejo na močno odstopanje med oceno uspešnosti policistov s strani prebivalcev in samooceno policistov. Ocene, ki so si jih pripisali policisti, so pri vseh zapisanih nalogah statistično značilno višje, kot so ocene, ki so jih policisti dobili od prebivalcev. Največja odstopanja lahko opazimo pri oceni zakonitosti dela policistov – policisti so skoraj popolnoma prepričani, da zakonito opravljajo svoje delo, ocena prebivalcev pa je nižja skoraj za eno stopnjo. Enako velika razhajanja vidimo pri obravnavi pritožb občanov, spoštovanju človekovih pravic, hitrem odzivanju na nujne klice in zagotavljanju javnosti dela policistov. Čeprav so ocene prebivalcev rahlo nad povprečno oceno, pa lahko ugotovimo, da policisti svoje delo na tem vsebinskem področju ocenjujejo kot bolj uspešno. V nadaljevanju je v tabeli 3 predstavljeno, kako so anketiranci ocenili naloge s področja preiskovanja kaznivih ravnanj.

Tabela 3: Primerjava ocen med prebivalci in policisti pri preiskovanju kaznivih ravnanj

Ocena uspešnosti policistov pri	Prebivalci			Policisti			Ocena razlik t-test/p
	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	% (4 + 5)	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	% (4 + 5)	
preiskovanju kaznivih dejanj	3,21	0,96	38,8	3,29	0,82	39,3	/
zmanjševanju števila ponovnih klicev iz istega naslova	3,05	0,95	28,4	3,18	1,02	39,2	-2,53/ 0,012
preprečevanju zlorabe drog	3,03	1,06	31,7	3,26	0,93	40,5	-4,67/ 0,00
preprečevanju vandalizma	3,03	1,04	30,3	3,36	0,92	43,4	-6,53/ 0,00
usmerjanju pozornosti na povratnike	3,02	1,01	30,1	3,43	1,01	50,8	-7,64/ 0,00

preiskovanju gospodarske kriminalitete	2,85	1,11	28,7	3,04	1,07	34,5	-3,42/ 0,001
--	------	------	------	------	------	------	-----------------

Rezultati kažejo, da tako prebivalci kot policisti preiskovanje kaznivih dejanj soglasno ocenjujejo kot dobro, pri ostalih nalogah iz tega vsebinskega področja pa zopet prihaja do razkoraka med ocenami prebivalcev in samoocenami policistov; ti so, tako kot pri prejšnjem vsebinskem sklopu, svoje delo ocenili kot bolj uspešno. Prebivalci so najnižjo oceno policistom pripisali pri uspešnosti preiskovanja gospodarske kriminalitete, prav tako so se pri tej nalogi ocenili najnižje tudi policisti. So pa pri tem vsebinskem sklopu odstopanja med ocenami prebivalcev in ocenami policistov veliko manjša kot pri prvem vsebinskem sklopu. V tabeli 4 so prikazani še rezultati ocen uspešnosti za zadnji vsebinski sklop, ki se veže na področje varovanja državne meje in nadzora tujcev.

Tabela 4: Primerjava ocen med prebivalci in policisti pri nalogah s področja varovanja državne meje in nadzora tujcev

Ocena uspešnosti policistov pri	Prebivalci			Policisti			Ocena razlik t-test/p
	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	% (4 + 5)	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	% (4 + 5)	
varovanju državne meje in opravljanju mejne kontrole	3,63	0,95	57,7	3,65	0,94	61,5	/
preprečevanju ilegalnih prehodov državne meje	3,45	1,02	50,3	3,48	0,96	53,1	/
opravljanju nalog v zvezi s tujci	3,44	0,95	48,2	3,55	0,92	55,4	-2,34/ 0,019

Pri tem vsebinskem sklopu smo ugotovili še najmanjša razhajanja, ocena prebivalcev in policistov pa je pri vseh nalogah s področja nadzora državne meje, nalog s področja tujcev in preprečevanja ilegalnih prehodov presejala povprečno vrednost 3.

3 Razprava

Če povzamemo glavne ugotovitve naše analize, lahko rečemo, da prebivalci delo policistov ocenjujejo kot relativno uspešno. Pri 22 od 23 aktivnosti, ki so jih ocenjevali, so jim pripisali oceno, višjo od 3 (s šolskimi ocenami bi lahko rekli, da so jih ocenili kot dobre). Zgolj pri preiskovanju gospodarske kriminalitete je bila povprečna ocena prebivalcev manjša od 3. Pomembna je tudi ugotovitev, da so se pri 20 nalogah policisti statistično značilno samoocenili višje, kot so jih ocenili prebivalci. Največja razhajanja smo ugotovili pri oceni zakonitosti dela policistov, pri varovanju človekovih pravic in svoboščin, obravnavi pritožb nad delom policije ter oceni o uspešnosti hitrega odzivanja

na nujne klice. Tudi pri varovanju življenj posameznikov, ki so ga prebivalci ocenili najbolje, je razlika v njihovi oceni in samooceni policistov velika. Če primerjamo rezultate po posameznih faktorjih, lahko vidimo, da so anketiranci najbolje ocenili delo policistov pri varovanju državne meje, najmanj zadovoljni pa so z njihovim uspehom pri preiskovanju kaznivih dejanj. Takšne rezultate lahko povežemo z dogajanjem v Sloveniji zadnja leta. Slovenska policija je namreč veliko naporov in virov usmerila v obvladovanje begunske krize in varovanje Schengenske meje, kar je lahko v kombinaciji s pomanjkanjem kadrovskih virov v policiji in odmevnih primerov glede sistemskih nepravilnosti, korupcije ter pogostim opozarjanjem medijev o prisotnosti trgovine s prepovedanimi drogami in kaznivih dejanjih povratnikov pri ljudeh vzbudilo občutke neuspešnosti obvladovanja tovrstne kriminalitete.

Kriteriji, ki si jih je policija (Policija, 2013) določila za merjenje svoje uspešnosti, se vežejo na odpravo oziroma zmanjševanje varnostnih problemov, izpostavili so tudi pomen odzivnega časa ter profesionalno opravljanje nalog, ki se kaže preko rezultatov nadzora in načina reševanja pritožb. Ugotovimo lahko, da so ocene prebivalcev na teh področjih sicer dobre, višje od povprečja, vendar pa prihaja do prevelikega odstopanja med percepcijami prebivalcev in policije. Glede na prve štiri sklope kriterijev (točke a.–d.) lahko sklepamo, da so prebivalci manj zadovoljni z odnosi in odzivnostjo policistov, kljub temu pa imajo pozitivna stališča do učinkovitosti uresničevanja glavnih ciljev, povezanih s poslanstvom policije – reševanje življenj in nudenje pomoči prebivalcem. Splošen pregled stanja kaže, da kljub zadovoljstvu z delom policije obstaja ogromno prostora za napredek in izboljšave. Glede na ugotovljena stališča, ki so na meji (ocena 3), bi bilo treba prioriteto okrepiti dejavnosti (in obveščanje javnosti o teh aktivnostih) na področjih preprečevanja in preiskovanja gospodarske kriminalitete, trgovine s prepovedanimi drogami, vandalizma in povratnike kriminalitete. Izboljšanja si anketiranci želijo tudi na nivoju medosebnih odnosov in reševanja pritožb. Rezultati te študije so lahko v pomoč policijskim vodjem, da še enkrat skupaj s policisti premislijo, v kolikšni meri so njihove ocene realne, predvsem pa, da razmislijo, zakaj prihaja do odstopanj v stališčih. Zelo verjetno gre razlog iskat v načinih komuniciranja policije z javnostmi, kjer bi se morali policisti, policijski vodje pa še posebej, zavedati pomena kakovostnega komuniciranja z ljudmi. Ker četudi policisti dobro opravijo svoje delo, pa tega ne komunicirajo dovolj učinkovito, ali pa se jim to sploh ne zdi pomembno, ne morejo pričakovati, da bo njihovo delo ocenjeno ustrezno. Legitimnost vedno izhaja iz ocene uporabnikov varnostnih storitev, raziskave pa so tudi pokazale, da stopnja legitimnosti pomembno vpliva na pripravljenost prebivalcev, da sodelujejo s policisti (Reisig, Tankebe in Meško, 2014), zato se je nujno zavedati, da mora biti delo policistov opravljeno uspešno in učinkovito. Enako pomembno pa je tudi, da so prebivalci učinkovito seznanjeni z opravljenim delom, drugače bodo njihove sodbe temeljile na stereotipih, medijsko izpostavljenih negativnih primerih ali pristranski osebni izkušnji.

Literatura

- Anželj, D. (2013). Predstavitev možnosti merjenja učinkovitosti, uspešnosti in kakovosti v slovenski policiji. *14. dnevi varstvoslovja*. Ljubljana, Fakulteta za varnostne vede.
- Borovec, K., Vitez, D. in Cajner Mraović, I. (2014). Police effectiveness as the influencing factor of the community policing strategy on citizens' sense of safety in Croatia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(4), 259–271.
- Dietz, A. S. (1997). Evaluating community policing: quality police service and fear of crime. *Policing: An international journal of police strategy and management*, 20(1), 83–100. doi: 10.1108/13639519710162024
- Kiedrowski, J., Petrunik, M., Ron, T. M. in Melchers, L. (2013). *Canadian police board views on the use of police performance metrics*. Pridobljeno na http://www.oacp.on.ca/Userfiles/Files/NewAndEvents/Report_Police_Performance_Metrics%20Feb2013.pdf
- Lobnikar, B., Prisljan, K. in Modic, M. (2016). Merjenje uspešnosti implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(2), 89–110.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2012). *Temeljne usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije za obdobje 2013–2017*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DPDVN/Usmeritve/Temeljne_usmeritve_2013-2017.pdf
- Oliver, W. (1998). *Community-oriented policing: A systemic approach to policing*. Upper Saddle River: Prentice-Hall.
- Policija (2013). *Policijsko delo v skupnosti*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
- Reisig, M. D., Tankebe, J. in Meško, G. (2014). Compliance with the law in Slovenia: The role of procedural justice and police legitimacy. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 20(2), 259–276. doi: 10.1007/s10610-013-9211-9
- Spottiswoode, C. (2000). *Improving police performance*. London: Public Services Productivity Panel, H. M. Treasury. Pridobljeno na <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.hm-treasury.gov.uk/media/2/8/231.pdf>

Slovenska vojska kot pomožna policijska in zaščitno-reševalna služba? – pričakovanja javnosti glede nalog oboroženih sil

ANDREJ SOTLAR & BERNARDA TOMINC

Povzetek Spremenjeno varnostno okolje sili subjekte k redefiniciji nalog in k vzpostavljanju (novih) odnosov med njimi in družbo. Z vidika legitimnosti je treba pri tem upoštevati tudi pričakovanja javnosti, še posebej, ko gre za oborožene sile. Slovenska vojska (SV) je med najbolj zaupanja vrednimi institucijami v Sloveniji, kot kažejo raziskave javnega mnenja, v katerih se javnost opredeljuje tudi njihovih nalog v družbi: od klasičnih vojaških, družbeno koristnih, vzgojnih, zaščitnoreševalnih, notranjevarnostnih oziroma policijskih in celo do politično-upravljaljskih.

Rezultati najnovejše raziskave kažejo, da kar 87 % anketiranih prebivalcev in 82,5 % anketiranih policistov meni, da naj SV pomaga ob naravnih in drugih nesrečah. Vendar pa se prebivalci in policisti ne strinjajo vedno, saj se 70,8 % prebivalcev in le 45,5 % policistov strinja s trditvijo, da naj SV pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, trditev, da se naj SV bori proti terorizmu, podpira 72,1 % prebivalcev in »le« 56 % policistov, a kljub temu oboji podpirajo delovanje vojske na tem, sicer tradicionalnem, področju notranjevarnostne oziroma policijske dejavnosti.

Ključne besede: • oborožene sile • javno mnenje • Slovenska vojska • notranja varnost • varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami •

NASLOVA AVTORJEV: dr. Andrej Sotlar, izredni profesor za področje varnostnih ved, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si. Bernarda Tominc, predavateljica za področje varnostnih ved, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si.

Armed Forces as Auxiliary Police and Disaster Relief Service? – Expectations of the Public Regarding the Tasks of Armed Forces

ANDREJ SOTLAR & BERNARDA TOMINC

Abstract The changing security environment forces the institutions to redefine their tasks and to establish (new) relations among them and to society. From the aspects of legitimacy this requires the consideration of public expectations, especially when it comes to the armed forces. Slovenian Armed Forces (SAF) are among the most trusted institutions in Slovenia, as shown in public opinion polls, where the public also express the attitudes toward military tasks in society: classical, socially beneficial, educational, disaster response, internal/policing, and political-managerial.

The results of the most recent survey show that as many as 87,0% of surveyed inhabitants and 82,5% of surveyed police officers think that SAF should help in the case of natural and other disasters. Inhabitants and police officers do not always agree. For example, 70,8% of inhabitants and only 45,5% of police officers agree with the statement that SAF should help the police in ensuring order and security, then 72,1% of inhabitants and "only" 56% of police officers agree with the statement that SAF should fight terrorism. Nevertheless, both groups of respondents support the engagement of SAF in these traditional internal security/policing activities.

Keywords: • armed forces • public opinion • Slovenian Armed Forces • tasks • internal security • protection against natural and other disasters •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Andrej Sotlar, Ph.D., Associate Professor in Security Sciences, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si. Bernarda Tominc, Lecturer in Security Sciences, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si.

1 Uvod

V naslovu postavljeno vprašanje smo si izposodili iz izjave predsednika Republike Slovenije, ki je kot vrhovni poveljnik Slovenske vojske (SV) lansko leto izjavil, da SV ni pomožna policija ali pomožna civilna zaščita, ampak mora njena ključna naloga biti obramba domovine in pomoč zaveznikom (N. Š. K., 2016). To zagotovo drži, toda Slovenska vojska tudi ni in ne more biti imuna na spreminjajoče se varnostno okolje, če želi zadovoljiti tako funkcionalni kot socialni imperativ. Prvi se nanaša na to, kako je organizirana in kako opravlja naloge, drugi pa na to, kako jo dojemata in razume družba, se pravi da izhaja iz vrednot in potreb družbe.

Nove vloge oboroženih sil se pojavljajo (tudi) kot posledica mednarodnih in domačih družbenopolitičnih dejavnikov, ki oblikujejo politike in z njimi realizirajo predstave o tem, kako naj bi bile njihove oborožene sile videti in za katere namene naj bi jih uporabili. Tukaj seveda govorimo tako o klasičnih vlogah oboroženih sil, ko opravljajo t. i. bojne dolžnosti (oborožen boj, vojaška obramba), kot tudi o novih vlogah (kot so mirovne operacije, humanitarne operacije, krizni menedžment, policijske naloge itd.). Oborožene sile namreč opravljajo vse več nalog na državnih mejah, kar lahko štejemo kot notranjevarnostno funkcijo, opravljajo naloge varovanja javnih prirediteljev (npr. Olimpijskih iger), vzdrževanje javnega reda (pogosto v okviru mednarodnih operacij in misij) ter protiteroristične akcije (Sotlar in Tominc, 2016).

Za vse državne organe, za represivne (kakršni sta policija in vojska) pa še posebej velja, da smejo (in morajo) opravljati samo tiste naloge, ki so jim izrecno določene v zakonih. Zakon o obrambi (»Zakon o obrambi [ZObr-UPB-1]«, 2004) tako Slovenski vojski nalaga naslednje naloge: izvaja vojaško izobraževanje in usposabljanje za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe; zagotavlja potrebno ali zahtevano pripravljenost; ob napadu na državo izvaja vojaško obrambo; ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojo organizacijo in opremljenostjo sodeluje pri zaščiti in reševanju; izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami; lahko sodeluje s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja v skladu z načrti in po predhodni odločitvi vlade. Pripadniki Slovenske vojske pri opravljanju nalog varovanja državne meje sicer nimajo policijskih pooblastil, vendar lahko, če to zahtevajo varnostne razmere, izvajajo izjemna pooblastila (opozarjajo, napotujejo, začasno omejujejo gibanje oseb in sodelujejo pri obvladovanju skupin in množic), o čemer odloča Državni zbor na predlog vlade z dvotretjinsko večino glasov (ZObr-UPB-1, 2004: 37. in 37.a člen).

Majhne države, kakršna je Slovenija, so dostikrat prisiljene, predvsem (vendar ne izključno) v vojnem stanju ali drugih izrednih varnostnih razmerah, uporabiti vse zmogljivosti in sredstva za reševanje varnostnih problemov, kar privede tudi do nekonvencionalnih nalog, pristojnosti in pooblastil tako policije kot oboroženih sil (Sotlar in Tominc, 2016). Vendar pri tem ni nepomembno, kako takšne neklasične naloge oboroženih sil sprejme javnost. V demokratični državi vojska namreč ne more preživeti brez podpore splošne javnosti, saj je legitimnost delovanja oboroženih sil odvisna od

javnega mnenja. V Sloveniji je zaupanje javnosti v vojsko kljub nihanjem sorazmerno visoko, spremljata pa ga majhen interes za vojaške zadeve in brezbržnost, kot je to značilno tudi za druge demokratične države (Malešič, 2011). Malešič (2011) na osnovi primerjalne analize več držav ugotavlja, da je sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah povrnilo legitimnost in ugled oboroženim silam v evropskih državah na sploh. Taka stopnja zaupanja namreč ni bila nikoli dosežena v času, ko so prevladovale tradicionalne (obrambne) vojaške naloge.

V prispevku predstavljamo, kaj prebivalci Slovenije in policisti menijo o tem, kakšne naj bi bile primerne naloge Slovenske vojske v prihodnosti. Poleg rezultatov raziskave iz leta 2017 smo v analizo vključili tudi nekatere rezultate longitudinalnih raziskav Slovenskega javnega mnenja (SJM).

2 Slovensko javno mnenje o nalogah Slovenske vojske

Stališča javnosti o nalogah, ki naj jih opravlja vojska v družbi, SJM meri že od leta 1994. Za potrebe članka se sicer osredotočamo samo na obdobje od leta 2001 dalje. Malešič (2011) ugotavlja, da se je v prvem desetletju 21. stoletja prepričanje javnosti, da oborožene sile delujejo »dobro« ali »zelo dobro«, povečalo in ustalilo pri 55 %, v letu 2012 pa doseglo celo 60,6 %, vendar je tistih prebivalcev, ki menijo, da SV deluje »zelo dobro«, zgolj 4 % (Hafner-Fink et al., 2012). Za našo razpravo pa je pomembnejša sama vsebina delovanja (naloge) vojske, ki je predstavljena v tabeli 1. Tabelo smo sestavili na osnovi podatkov, pridobljenih v virih: Toš et al. (2001, 2003), Malnar et al. (2005), Malešič et al. (2007, 2009), Hafner-Fink et al. (2012), Hafner Fink in Malešič (2015).

Tabela 1: Mnenje prebivalcev o nalogah oboroženih sil

	2001	2003	2005	2007	2009	2012	2015
Vojska naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem.	4,48	4,23	4,39	4,33	4,33	4,16	4,35
Vojska naj sodeluje pri gradnji cest, spravi lu pridelkov in drugih javnih delih.	3,18	3,12	3,04	3,11	3,06	3,09	2,82
Vojska naj vzgaja mladino v domoljubnem duhu.	3,54	3,42	3,33	3,26	3,06	3,42	3,26
Vojska naj pomaga v primeru naravnih, ekoloških in drugih nesreč.	4,56	4,46	4,51	4,59	4,49	4,53	4,50
Če se zdi to potrebno, naj vojska prevzame državno oblast v svoje roke?	1,94	2,03	2,02	1,89	1,89	1,87	2,05
Vojska naj skrbi za vojaško usposobljenost.	4,33	4,15	4,41	4,37	4,39	4,29	4,44
Vojska naj sodeluje v mednarodnih mirovni in humanitarnih operacijah.	4,09	3,90	3,96	3,75	3,92	3,46	3,96
Vojska naj v času večjih stavk nadomešča stavkajoče delavce.	1,81	1,97	1,86	1,86	1,88	1,77	1,81
Vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti.	3,50	3,22	3,38	3,29	3,38	3,35	3,85
Vojska naj pomaga policiji pri varovanju meje pred ilegalnimi prehodi migrantov.	3,93	3,67	3,73	3,67	3,72	3,54	4,38
Vojska naj se bori proti terorizmu.	4,07	3,88	4,04	4,04	4,06	3,98	4,31

Lestvica: 1 – sploh se ne strinjam; 2 – ne strinjam se; 3 – niti – niti; 4 – strinjam se; 5 – v celoti se strinjam.

Tabela 1 pokaže, da je, dolgoročno gledano, pomoč vojske v primeru naravnih in drugih nesreč zaznana kot enako pomembna ali celo pomembnejša naloga od nacionalne obrambe. Tudi boj proti terorizmu in sodelovanje oboroženih sil v humanitarnih in mirovni operacijah sta zaznana kot zelo pomembni nalogi, saj ju podpira okrog tri četrtine vprašanih.

Opaziti je, da prebivalci Slovenije na vprašanje o operativnih odgovornostih oboroženih sil podpirajo trditev, da naj oborožene sile pomagajo policiji pri zagotavljanju reda in varnosti. V letu 2012 je delež tistih, ki podpirajo takšno vlogo, 58,5 % (Hafner-Fink et al., 2012), leta 2015 74,1 % (Hafner Fink in Malešič, 2015), leta 2017 pa 63,7 %. Podpora tej vlogi od leta 2001 do danes pri javnosti ni nikoli padla pod 50 %, najnižja je bila leta 2003, in sicer 51,8 % (Toš et al., 2003).

Tudi trditev, da bi se oborožene sile morale uporabiti v boju proti terorizmu, javno mnenje močno podpira. Strinjanje s tovrstno uporabo je konstantno nad 70 %, in sicer je najvišja podpora v zadnjih dveh merjenjih, leta 2015 se je s tovrstno nalogo strinjalo 88,6 % vprašanih (Hafner Fink in Malešič, 2015), leta 2012 pa 81,6 % (Hafner-Fink et al., 2012).

Velja opozoriti, da je bilo takšno javno mnenje izmerjeno še pred nastankom islamske države, pred migracijsko krizo in pred terorističnimi napadi v Parizu (2015) in Bruslju (2016).

Med aprilom in julijem 2017 je Programska skupina Fakultete za varnostne vede izvedla anketiranje polnoletnih prebivalcev RS in policistov. Vzorec je stratificiran, sistematičen in slučajen. Stratumi so definirani z območjem policijskih uprav (PU – 8 enot) in s tipom občine znotraj PU (ena majhna, ena srednja in ena velika), kar pomeni, da so v vzorec vključeni policisti 24 policijskih postaj in prebivalci 24 slovenskih občin, ki spadajo pod pristojnost določene policijske postaje. V vsakem stratumu smo vzorčili neodvisno. V kvantitativno analizo je bilo vključenih 1.785 popolno izpolnjenih anketnih vprašalnikov, od tega 1.266 prebivalcev in 519 policistov. Med drugim smo anketirance spraševali tudi o tem, kakšne naj bi bile naloge Slovenske vojske. Rezultati so prikazani v tabeli 2.

Tabela 2: Mnenja prebivalcev in policistov o nalogah Slovenske vojske

	Vsi (preb+pol)			Prebivalci			Policisti			t-test
	n	\bar{x}	σ	n	\bar{x}	σ	n	\bar{x}	σ	t
Slovenska vojska naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem.	1781	4,17	1,08	1263	4,30	1,00	518	3,87	1,21	7,16*
Slovenska vojska naj sodeluje v mednarodnih mirovnih in humanitarnih operacijah.	1782	4,02	1,07	1264	4,05	1,06	518	3,94	1,09	1,96
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti.	1779	3,79	1,22	1263	4,01	1,12	516	3,25	1,27	11,82*
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri varovanju meje pred prehodi ilegalnih migrantov.	1780	4,07	1,08	1263	4,22	0,98	517	3,69	1,22	8,90*
Slovenska vojska naj se bori proti terorizmu.	1781	3,93	1,19	1264	4,09	1,09	517	3,56	1,33	8,01*
Slovenska vojska naj pomaga ob naravnih in drugih nesrečah.	1778	4,46	0,85	1260	4,49	0,79	518	4,36	0,98	2,71*
Slovenska vojska naj sodeluje pri gradnji cest in drugih javnih delih.	1776	3,05	1,45	1257	3,01	1,46	519	3,14	1,43	-1,75

Lestvica: 1 – se sploh strinjam, 5 – se popolnima strinjam

* Sig (2-stranski) – $p < 0,05$

Analiza, ki zajema tako policiste kot ostale prebivalce, kaže, da je najbolj želeno poslanstvo SV, da sodeluje pri naravnih in drugih nesrečah, šele na drugo mesto se uvrsti temeljno poslanstvo oboroženih sil – varovanje države pred morebitnim zunanjim napadalcem. Hkrati pa ugotavljamo, da je pri vseh trditvah in pri obeh skupinah anketirancev stopnja strinjanja visoka.

Pri dveh postavkah se stališča policistov in prebivalcev med seboj statistično ne razlikujejo, in sicer, ko gre za sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih mirovnih in humanitarnih operacijah in njeno sodelovanje pri gradnji cest in drugih javnih delih. Pri tem je prva naloga za obe skupini anketirancev precej bolj sprejemljiva kot druga.

Pri ostalih petih postavkah prihaja do statistično značilnih razlik med policisti in prebivalci, pri čemer je strinjanje s trditvami v vseh primerih višje pri prebivalcih, in sicer: SV naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem (\bar{x} (preb) = 4,30; \bar{x} (pol) = 3,87); SV naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti (\bar{x} (preb) = 4,01; \bar{x} (pol) = 3,25); SV naj pomaga policiji pri varovanju meje pred prehodi ilegalnih migrantov (\bar{x} (preb) = 4,22; \bar{x} (pol) = 3,69); SV naj se bori proti terorizmu (\bar{x} (preb) = 4,09; \bar{x} (pol) = 3,56) in SV naj pomaga ob naravnih in drugih nesrečah (\bar{x} (preb) = 4,49; \bar{x} (pol) = 4,36).

Do največje razlike prihaja pri trditvi »Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti«, kjer policisti niso najbolj navdušeni nad to možnostjo, kar se zdi razumljivo stališče, saj je to tradicionalna naloga policije.

3 Razprava in zaključek

Tako kot ne moremo zanikati sprememb varnostnega okolja, ne moremo zanikati tudi procesov spreminjanja organizacij in organiziranosti z namenom učinkovitega zoperstavljanja sodobnim virom ogrožanja. Vse teže celo govorimo o »klasičnih« nalogah posameznih subjektov. Priča smo namreč t. i. pluralizaciji policijske dejavnosti, kar se kaže v tem, da danes nekatere državne, lokalne in zasebne organizacije opravljajo naloge in imajo pooblastila, ki smo jih tradicionalno šteli med izključno policijske. Tem trendom se niso izognile niti številne evropske vojaške organizacije, vključno s Slovensko vojsko. Še posebej po začetku t. i. vojne proti terorizmu gre marsikje po svetu opaziti trend policizacije vojske (ob hkratni militarizaciji policije).

Če se še enkrat vrnemo na izjavo predsednika RS iz uvoda, ugotovimo, da njegova izjava zajema tako sistemska kot strateška vprašanja, ki se nanašajo na strukturo in delitev nalog ter odgovornosti v okviru nacionalnovarnostnih sistemov sodobnih družb, saj SV opravlja naloge tako v okviru obrambnega sistema, ki je njen temeljni, kot tudi v drugih dveh, in sicer v podsistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter v podsistemu notranje varnosti. Situacijo, ko vsi delajo vse, v teoriji kriznega menedžmenta imenujemo organizacijski napad (Prezelj, 2005), po drugi strani, pa nam to postavlja vprašanje, ali lahko govorimo o koncu profesionalnosti varnostnih organizacij. Konec koncev pa je pri vsem tem pomembna tudi sprejemljivost nalog pri javnosti in v primeru merjenja

slovenskega javnega mnenja vidimo, da so prebivalci precej naklonjeni netradicionalnim nalogam oboroženih sil. Vsekakor bolj kot to velja za policiste.

Če so v bližnji preteklosti oborožene sile svoj ugled in legitimnost kovale na račun mednarodnih operacij in misij, lahko rečemo, da to danes enako uspešno počnejo na podlagi sodelovanja v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter pri opravljanju drugih netradicionalnih nalog, kot sta boj proti terorizmu in zagotavljanje reda in varnosti, slednje resda v sodelovanju s policijo. Za sedaj!

Literatura

- Hafner Fink, M. in Malešič, M. (2015). *Slovensko javno mnenje 2015: Mednarodna raziskava Stališča o delu (ISSP 2015), Mednarodna raziskava Stališča o vlogi države (ISSP 2016), Ogledalo javnega mnenja in raziskava Stališča o varnosti [datoteka podatkov]*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Hafner-Fink, M., Štebe, J., Malnar, B., Uhan, S., Kurdija, S. in Malešič, M. (2012). *Slovensko javno mnenje 2012/1: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti, Mednarodna raziskava o družini in spreminjanju spolnih vlog IV., Primerjalna raziskava volilnih sistemov CSES V. in Longitudinalni program SJM 2012 [datoteka podatkov]*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Malešič, M. (2011). Javno mnenje in vojska. *Teorija in praksa*, 48(4), 915–935.
- Malešič, M. et al. (2007). *Slovensko javno mnenje 2007: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti; vojaški poklici [datoteka podatkov]*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Obramboslovni raziskovalni center, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Malešič, M., Malnar, B., Jelušič, L., Grizold, A., Vegič, V., Hafner Fink, M., Uhan, S. in Kurdija, S. (2009). *Slovensko javno mnenje 2009/2: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti [datoteka podatkov]*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Malnar, B. et al. (2005). *Slovensko javno mnenje 2005/1 Mednarodna raziskava Stališča o delu [datoteka podatkov]*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Arhiv družboslovnih podatkov.
- N. Š. K. (30. 3. 2016). Pahor pripravljenosti slovenske vojske podal nezadostno oceno. *24ur.com* Pridobljeno na <http://www.24ur.com/novice/slovenija/pahor-slovenski-vojski-podal-nezadostno-oceno.html>
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2016). The changing functions of the police and armed forces (in extraordinary situations) in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(4), 326–338
- Toš, N. et al. (2001). *Slovensko javno mnenje 2001/3: Raziskava o zdravju in zdravstvu IV. in Raziskava o obrambi in varnosti [datoteka podatkov]*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Toš, N. et al. (2003). *Slovensko javno mnenje 2003/3: Nacionalna in mednarodna varnost; vojaški poklic [datoteka kodirne knjige]*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij Arhiv družboslovnih.

Zakon o obrambi (UPB-1). (2004, 2015). *Uradni list RS*, (103/04, 95/15).

Migracije, socialna kohezija in zaznava varnostnih pojavov

ROK HACIN & KATJA EMAN

Povzetek V prispevku se osredotočamo na raziskovanje vplivov socialne kohezije in občutka varnosti v soseski na zaznavo varnostnih pojavov, povezanih z begunci, tujimi delavci, migranti, turisti in pripadniki drugih narodnosti in kultur, pri policistih in prebivalcih. Podatki za študijo so bili zbrani v 24 občinah in na policijskih postajah. V vzorec je bilo vključenih 520 policistov in 1.266 prebivalcev. Rezultati regresijskih analiz so pokazali, da občutek varnosti v soseski vpliva na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih in prebivalcih. Nadalje spol, povezanost soseske, socialna kohezija v soseski, starost, sosedska pomoč in lokacija policijske postaje vplivajo na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih. Primerjava policistov in prebivalcev je razkrila, da policisti zaznavajo varnostne pojave bolj negativno. Hkrati prebivalci pozitivneje zaznavajo socialno kohezijo v soseski, povezanost soseske in sosedsko pomoč ter imajo večji občutek varnosti v soseski kot policisti.

Ključne besede: • socialna kohezija • lokalna skupnost • varnost • policija • prebivalci •

NASLOVA AVTORJEV: Rok Hacin, mag., asistent, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: rok.hacin@fvv.uni-mb.si. dr. Katja Eman, docentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.8>
© 2017 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

ISBN 978-961-286-120-9

Migrations, Social Cohesion, and Perception of Security Phenomena

ROK HACIN & KATJA EMAN

Abstract In the paper, we focus on the impacts of social cohesion and perception of safety in the neighbourhood on residents' and police officers' perceptions of security phenomena associated with refugees, foreign workers, migrants, tourists and individuals of other nationalities and cultures. The data for the study were collected in 24 municipalities and police stations. The sample consists of 520 police officers and 1.266 residents. Results of regression analyses showed that the perception of safety and security in the neighbourhood influence residents' and police officers' perception of security phenomena. Moreover, gender, connectivity within the neighbourhood, social cohesion in the neighbourhood, age, neighbours assistance and the location of the police station influence police officers' perception of security phenomena. A comparison of police officers and residents revealed that police officers perceive security phenomena more negative and that residents perceive social cohesion in the neighbourhood, connectivity within the neighbourhood and neighbours assistance more positive. Furthermore, residents have a greater sense of security and safety in the neighbourhood than the police.

Keywords: • social cohesion • local community • safety • police
• residents •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Rok Hacin, M.A., Assistant, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: rok.hacin@fvv.uni-mb.si. Katja Eman, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: katja.eman@fvv.uni-mb.si.

1 Uvod

Množične migracije so značilne za vsa zgodovinska obdobja človekovega obstoja. V 21. stoletju so svet delno oblikovale migracije ljudi (in včasih celo narodov), pri čemer pa je 20. stoletje znano kot stoletje množičnih migracij. Debnath in Roy (2013, str. 205) opisujeta migracijo kot »vir človekovega preživetja, prilagajanja in gospodarskih sprememb skozi stoletja širom regij«. Migranti, zlasti ekonomski migranti, so bili sestavni del sodobne zgodovine in države (tj. ljudje) so jih na splošno sprejele in jim omogočile, da se vključijo v družbo gostiteljice, čeprav migracije predstavljajo potencialni vir družbenih nemirov in kriminalitete. Poleg tega sta nas globalizacija in modernizacija sodobne družbe pripeljali do trenutka, ko je postalo jasno, da »migracije predstavljajo osrednji del svetovnega toka ljudi, praks in idej« (Debnath in Roy, 2013, str. 207). Po mnenju Sveta Evrope (Council of Europe, 2014) izraz migrant pomeni »vsako osebo, ki začasno ali stalno živi v državi, kjer se ni rodila in je s to državo navezala nekaj pomembnih družbenih vezi«. UNESCO (2016) in Svet Evrope (2014) delita migrante v šest kategorij: 1) začasni delavci migranti; 2) visoko kvalificirani in poslovni migranti; 3) nezakoniti migranti; 4) prisilni migranti; 5) priseljenci iz naslova ponovne združitve družine; in 6) povratni migranti.

Marca 2010 je arabska pomlad povzročila največji migracijski tok v sodobni zgodovini (Stanojoska, 2016). Migracije so bile vsakodnevne, dokler število migrantov ni postalo tako visoko, da jih t. i. 'ciljne države' niso več mogle sprejeti. Leta 2015 je bila med sirske krizo Evropa soočena z največjim migracijskim tokom od evropske kolonizacije in čezatlantske trgovine s sužnji. Evropa in druge države so se kmalu odzvale z zapiranjem svojih meja in včasih tudi z gradnjo ograj. V Sloveniji se je število prosilcev za azil z 277 v letu 2015 povečalo na 1.308 v letu 2016 (Policija, 2015, 2016), a to ni predstavljalo pomembnega varnostnega vprašanja, ampak bolj logističnega in organizacijskega. Slovenski organi formalnega družbenega nadzorstva so se uspešno odzvali na razmere do septembra 2015, ko je v Slovenijo prišel prvi večji val migrantov in preizkusil zmogljivosti varnostnih organizacij. Prebivalci Slovenije so se prvič po osamosvojitveni vojni leta 1991 začeli počutiti negotove zaradi vse večjega občutka strahu in grožnje na eni ter ogorčenja in jeze na drugi strani, saj so opazovali množice priseljencev, ki so vodo in hrano, nudeno v obliki humanitarne pomoči, metali stran, medtem ko si država še vedno ni popolnoma opomogla po zadnji gospodarski krizi.

Izhajajoč iz zgoraj opisanega je namen prispevka predstaviti vpliv socialne kohezije (povezanost soseske ter sosedska pomoč) in občutka varnosti v soseski na zaznavo varnostnih pojavov, v zvezi z begunci, tujimi delavci, migranti, turisti in pripadniki drugih narodnosti in kultur, pri policistih in prebivalcih.

2 Metode raziskovanja

Podatki za študijo so bili zbrani v okviru *Programske skupine: Varnost v lokalnih skupnostih* v letu 2017. V vzorec smo zajeli policiste ($n = 520$) in prebivalce ($n = 1.266$) iz 24 občin in s 24 policijskih postaj. Vzorec policistov zajema 442 policistov (85,0 %) in 75 policistk (14,4 %), kar odraža razmerje med policisti in policistkami v Sloveniji v

letu 2017. Približno tri četrtine anketirancev je bilo mlajših od 45 let. Nadalje je bila ena četrtina anketirancev stara med 46 in 60 let. Manj kot en odstotek anketirancev je bilo starejših od 61. Največ policistov je bilo zaposlenih na policijskih postajah Ljubljana Center, Murska Sobota, Lendava, Nova Gorica in Maribor. V vzorec prebivalcev smo zajeli 596 moških (47,1 %) in 668 žensk (52,8 %). Več kot polovica anketirancev je bila stara med 31 in 60 let. Največ prebivalcev je živelo v naslednjih občinah: 1) Maribor, 2) Ljubljana in 3) Kranj. Vzorec anketiranja policistov in prebivalcev je reprezentativen, kar nam omogoča sploševanje rezultatov.

2.1 Spremenljivke

V tabeli 1 predstavljamo spremenljivke, ki so bile vključene v faktorsko analizo (metoda glavnih komponent; rotacija Varimax). Oblikovali smo pet faktorjev: 1) Varnostni pojavi, 2) Občutek varnosti v soseski, 3) Socialna kohezija v soseski, 4) Povezanost soseske in 5) Sosedska pomoč. Meritve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 = sploh ni problem do 5 = zelo velik problem za faktor *Varnostni pojavi* oziroma od 1 = se sploh ne strinjam do 5 = popolnoma se strinjam za faktorje *Občutek varnosti v soseski*, *Socialna kohezija v soseski*, *Povezanost soseske* in *Sosedska pomoč*.

Tabela 1: Opis spremenljivk, vključenih v faktorsko analizo

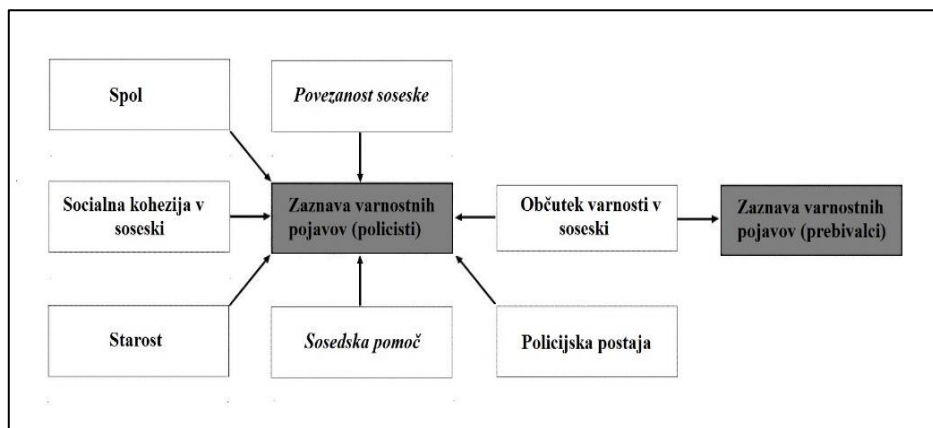
Spremenljivka	Policisti		Prebivalci	
	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	<i>M</i>	<i>S.O.</i>
<i>Varnostni pojavi</i>	2,54	0,87	2,03	1,01
Begunci	2,43	1,24	2,07	1,32
Tuji delavci	2,64	1,07	2,08	1,20
Migranti	2,49	1,19	2,05	1,29
Turisti	2,47	1,18	1,78	1,09
Pripadniki drugih narodnosti in kultur	2,66	1,09	2,17	1,22
	$\alpha = 0,79$		$\alpha = 0,87$	
<i>Občutek varnosti v soseski</i>	3,41	0,79	3,86	0,90
Prebivalci se v njihovi soseski počutijo sproščeno.	3,17	0,86	3,91	0,97
Prebivalci se počutijo varno.	3,51	0,89	3,99	0,95
Ko se prebivalci ponoči sprehajajo po soseski, se počutijo varno.	3,59	0,92	3,73	1,08
	$\alpha = 0,85$		$\alpha = 0,87$	
<i>Socialna kohezija v soseski</i>	2,88	0,79	3,34	0,91
	$\alpha = 0,93$		$\alpha = 0,93$	
<i>Povezanost soseske</i>	2,77	0,80	3,21	0,93
Prebivalci si med seboj pomagajo.	2,83	0,94	3,26	1,02
Soseska je tesno povezana.	2,60	0,86	2,99	1,10
Prebivalci si medsebojno zaupajo.	2,57	0,86	2,98	1,11
Sosedje se med seboj poznajo.	3,11	1,07	3,75	1,07
	$\alpha = 0,88$		$\alpha = 0,88$	
<i>Sosedska pomoč</i>	2,98	0,88	3,45	1,04
Če bi kdo od prebivalcev zbolel, lahko računa na pomoč sosedov, da bi opravili nakup v trgovini, šli po zdravila v lekarno itd.	3,10	0,96	3,52	1,19
Ko koga ni doma, se lahko zanese na sosede, da bodo pazili na njegov dom oziroma pazili na morebitne težave.	3,05	1,00	3,53	1,21
Če bi kdo v stiski rabil 25 EUR, bi mu jih sosed posodil.	2,84	1,09	3,55	1,22
Prebivalci po potrebi stopijo skupaj in rešujejo skupne probleme.	2,96	0,92	3,25	1,10
	$\alpha = 0,89$		$\alpha = 0,89$	

3 Rezultati

Za napovedovanje zaznave varnostnih pojavov pri policistih in prebivalcih smo izvedli OLS regresijsko analizo (slika 1). Za vsako skupino smo oblikovali dva modela. V Modelu 1 (policisti) smo preverili vpliv: 1) občutka varnosti v soseski, 2) socialne kohezije v soseski, 3) območja delovanja (policijske postaje) in 4) osebnih značilnosti (spol in starost) na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih. Ugotovili smo, da: 1) občutek varnosti v soseski ($\beta = -0,24$; $p < 0,001$); 2) spol ($\beta = 0,13$; $p < 0,01$); 3) starost ($\beta = -0,16$; $p < 0,001$) in 4) policijska postaja, na kateri je posameznik zaposlen ($\beta = 0,12$; $p < 0,01$), vplivajo na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih. Policisti, ki zaznavajo sosesko oziroma območje, kjer delujejo, kot varno, zaznavajo varnostne pojave, ki se navezujejo na tujce, begunce, migrante, turiste, tuje delavce in pripadnike drugih narodnosti, kot problematične. Obenem osebne značilnosti ter policijska postaja, na

kateri so policisti zaposleni, vplivajo na njihovo zaznavo varnostnih pojavov; policistke zaznavajo navedene varnostne pojave kot bolj problematične. Skupno model pojasnjuje 12,1 % variance zaznave varnostnih pojavov pri policistih. V Modelu 2 (policisti) smo spremenljivko *Socialna kohezija* nadomestili s spremenljivkama *Povezanost soseske* in *Sosedska pomoč*. Ugotovili smo, da 1) občutek varnosti v soseski ($\beta = -0,24$; $p < 0,001$); 2) povezanost soseske ($\beta = 0,14$; $p < 0,05$); 3) sosedska pomoč ($\beta = -0,15$; $p < 0,05$); 4) spol ($\beta = 0,12$; $p < 0,01$); 5) starost ($\beta = -0,15$; $p < 0,001$) in 6) policijska postaja, na kateri je posameznik zaposlen ($\beta = 0,11$; $p < 0,05$), vplivajo na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih. Rezultati v Modelu 2 se bistveno ne razlikujejo od rezultatov v Modelu 1. Hkrati smo ugotovili, da zaznava policistov o povezanosti soseske in sosedske pomoči vpliva na njihovo zaznavo varnostnih pojavov; zaznava pripravljenosti sosedov za medsebojno pomoč negativno vpliva na policistovo zaznavo varnostnih pojavov, ki se navezujejo na tujce, begunce, migrante, turiste, tuje delavce in pripadnike drugih narodnosti, kot problematične. Skupno model pojasnjuje 13,0 % variance zaznave varnostnih pojavov pri policistih.

Za napovedovanje zaznave varnostnih pojavov pri prebivalcih smo oblikovali dva modela. V Modelu 1 (prebivalci) smo preverili vpliv: 1) občutka varnosti v soseski, 2) socialne kohezije v soseski, 3) območja prebivališča in 4) osebnih značilnosti (spol in starost) na zaznavo varnosti pri prebivalcih. Ugotovili smo, da občutek varnosti v soseski ($\beta = -0,24$; $p < 0,001$) vpliva na zaznavo varnostnih pojavov pri prebivalcih. Prebivalci, ki imajo večji občutek varnosti v soseski, kjer živijo, zaznavajo varnostne pojave v povezavi s tujci, begunci, migranti, turisti, tujimi delavci in pripadniki drugih narodnosti kot manj problematične.

Slika 1: Zaznava varnostnih pojavov pri policistih in prebivalcih

Skupno model pojasnjuje 6,6 % variance zaznave varnostnih pojavov pri prebivalcih. V Modelu 2 smo spremenljivko *Socialna kohezija* nadomestili s spremenljivkama *Povezanost soseske* in *Sosedska pomoč*. Ugotovili smo, da se rezultati Modela 2 ne

razlikujejo od ugotovitev v Modelu 1. Skupno model pojasnjuje 6,6 % variance zaznave varnostnih pojavov pri prebivalcih.

V tabeli 2 predstavljamo rezultate diskriminantne analize. Wilksova lambda (0,91; $p < 0,001$) diskriminantne analize razkriva statistično pomembne razlike med policisti in prebivalci. Korelacije med napovedanimi spremenljivkami in diskriminantno funkcijo kažejo, da spremenljivke: 1) varnostni pojavi (98,15; $p < 0,001$); 2) občutek varnosti v soseski (98,22; $p < 0,001$); 3) socialna kohezija v soseski (100,44; $p < 0,001$); 4) povezanost soseske (91,39; $p < 0,001$) in 5) sosedska pomoč (82,43; $p < 0,001$) vplivajo na razlikovanje med skupinama. Primerjava policistov in prebivalcev je pokazala, da policisti zaznavajo varnostne pojave bolj negativno. Hkrati prebivalci pozitivneje zaznavajo socialno kohezijo v soseski, povezanost soseske in sosedsko pomoč ter imajo večji občutek varnosti v soseski kot policisti. Klasifikacija odgovorov je razkrila, da je bilo skupno pravilno razvrščenih 69,9 % policistov in prebivalcev (93,2 % prebivalcev in 13,5 % policistov). Rezultati klasifikacije razkrivajo, da imajo prebivalci enotnejše poglede kot policisti; 86,5 % policistov ima podobne poglede kot prebivalci. Hkrati ima le 6,8 % prebivalcev podobne poglede kot policisti.

Tabela 2: Diskriminantna analiza: zaznava varnostnih pojavov pri policistih in prebivalcih

Spremenljivka	Policisti <i>n</i> = 520		Prebivalci <i>n</i> = 1.266		Wilksova lambda	<i>F</i>
	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	<i>M</i>	<i>S.O.</i>		
Varnostni pojavi	2,54	0,87	2,03	1,01	0,95	98,15****
Občutek varnosti v soseski	3,41	0,79	3,86	0,90	0,95	98,22****
Socialna kohezija v soseski	2,88	0,79	3,34	0,91	0,95	100,44****
Povezanost soseske	2,77	0,80	3,21	0,93	0,95	91,39****
Sosedska pomoč	2,98	0,88	3,45	1,04	0,96	82,43****
			0,91****			

* $p < 0,10$; ** $p < 0,05$; *** $p < 0,01$; **** $p < 0,001$.

4 Razprava in zaključek

Rezultati študije so razkrili, da je občutek varnosti v soseski dejavnik, ki vpliva na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih in prebivalcih. Nadalje spol, povezanost soseske, socialna kohezija v soseski, starost, sosedska pomoč in lokacija policijske postaje (policijske postaje na različnih območjih so različno soočene z varnostnimi pojavi, povezanimi z begunci, tujimi delavci, migranti, turisti in pripadniki drugih narodnosti in kultur) vplivajo na zaznavo varnostnih pojavov pri policistih. Kot pričakovano, so rezultati diskriminantne analize pokazali, da policisti zaznavajo varnostne pojave bolj negativno, kar izhaja iz same narave njihovega dela ter poglobljenega poznavanja varnostne problematike na območju, kjer delujejo. Nadalje prebivalci pozitivneje zaznavajo socialno kohezijo v soseski, povezanost soseske in

sosedsko pomoč ter imajo večji občutek varnosti v soseski kot policisti. Pričakovati je, da prebivalci sosesk bolje ocenjujejo povezanost soseske in pripravljenost pomagati sosedom, saj so z njimi v pogostejših stikih kot policisti. Omejitve študije vidimo v vključitvi majhnega števila dejavnikov, ki bi lahko imeli vpliv na zaznavo varnostnih pojavov. V prihodnosti bi se moralo raziskovanje varnostnih pojavov, povezanih z begunci, tujimi delavci, migranti, turisti in pripadniki drugih narodnosti in kultur, osredotočiti na soseske oziroma območja, kjer je ta problematika bolj prisotna.

Literatura

- Debnath, A. in Roy, N. (2013). Linkage between internal migration and crime: evidence from India. *International journal of law, crime and justice* 41(3), 203–212. doi: 10.1016/j.ijlcrj.2013.06.001
- Council of Europe. (2014). *Migration and human rights*. Pridobljeno na http://www.coe.int/t/democracy/migration/default_en.asp
- Policija. (2015). *Število prosilcev za mednarodno zaščito*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zas_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/
- Policija. (2016). *Število prosilcev za mednarodno zaščito*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zas_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/
- Stanojoska, A. (2016). Migrant and Refugee Crisis in Europe: Was Pandora's box open? *Journal of Liberty and International Affairs*, 1(1), 10–15.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2016). *Migrant/migration*. Pridobljeno na <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/migrant/>

Uporabniki kibernetnega prostora: izvajanje varnosti in občutek ogroženosti

IGOR BERNIK

Povzetek S ciljem dviga splošne kibernetne varnosti izvajamo raziskovanje dojemanja kibernetnega prostora s strani uporabnikov, ukrepov za zavarovanje informacijskega premoženja in ogroženosti. Tako z uporabo deskriptivne metode, analizo podatkov vprašalnikov in sintezo ugotovitev predstavljamo pogled na kibernetno varnost uporabnikov v Sloveniji. S poznavanjem dojemanja kibernetnega prostora in zavedanja njegove uporabnosti na eni in prežecih nevarnosti na drugi strani predstavljamo smernice za zagotavljanje višje varnosti uporabnikov, ki se iz lokalnega okolja povezujejo v globalni kibernetni prostor. Stanje kibernetne varnosti v Sloveniji je globalno primerljivo v povprečju razvitega sveta. Raziskava je delno omejena in jo je možno le delno posplošiti na celotno populacijo. S poglobljenimi nadaljnjimi raziskavami pa želimo zbrati podatke, ki jih bo moč posplošiti. Poznamo mnogo raziskav o ogroženosti poslovnih uporabnikov v kibernetnem prostoru, manj pa se jih osredotoča na ogroženost običajnih, zasebnih uporabnikov. Predstavljeni rezultati so nadgradnja ugotavljanja stanja na področju Slovenije, obenem pa odpirajo možnosti priprave ustreznih ukrepov za izboljšanje stanja kibernetne varnosti.

Ključne besede: • kibernetni prostor • kibernetna varnost • občani • zaščita • občutek ogroženosti •

Users in Cyberspace: Threats and Security Implementation

IGOR BERNIK

Abstract With the aim of raising general cybersecurity awareness, we are exploring users' perceptions of the cyberspace, cyber threats and measures to protect their information assets. With the use of descriptive methods, analysis of questionnaires data and synthesis of findings we present a view on the state of users' cybersecurity in Slovenia. Knowing the users' perceptions of cyberspace, its usefulness and the perceived threats, we present guidelines for ensuring better security for users who connect from the local environment to the global cyberspace. The current state in Slovenia is comparable to the cybersecurity situation of the developed world. The research is somehow limited and can be only partially extended to the entire Slovenian population. With in-depth future research, we aim to collect data for further generalization. In Slovenia, there is a number of studies on threats to business users in a cyberspace, however there is a lack of research on threats endangering ordinary, individual users. The results presented in this paper represent an upgrade of the available knowledge on the state of affairs in Slovenia, while at the same time provide solid grounds for the preparation of guidelines and measures to improve the state of cybersecurity.

Keywords: • cyberspace • cybersecurity • users • protection • threats •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Igor Bernik, Ph.D., Associate Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: igor.bernik@fvv.uni-mb.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.9>

ISBN 978-961-286-120-9

© 2017 University of Maribor Press

Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

V dveh desetletjih od širšega pojava interneta je prerasel iz omrežja, ki je povezovalo maloštevilne navdušence, do bistvenega elementa modernega življenja milijard ljudi (UNODC, 2010). Svet je postal povsem odvisen od dostopa in izmenjevanja informacij prek interneta, v zadnjih letih pa so se temu pridružile še druge oblike komuniciranja, ki združujejo in povezujejo prebivalstvo v globalnem kibernetskem prostoru.

Z novimi možnostmi povezovanja in spremenjenim načinom dela pa so se pojavile tudi nove oblike groženj, ki vplivajo na zasebnost in varnost uporabnikov pri uporabi omenjenega prostora. O nevarnostih pri uporabi kibernetskega prostora se je začelo govoriti hkrati z novimi tehnologijami, ki so omogočile ne le medsebojno komuniciranje, temveč tudi opravljanje vsakodnevnih nalog. To je omogočilo razrast uporabe interneta in storitve, kot so nakupovanje, plačevanje blaga in storitev, elektronsko bančništvo, pošiljanje datotek, prenos podatkov in druge oblike dela s pomočjo interneta, povezovanje z mobilnimi napravami ter stalen dostop in povezanost v globalnem kibernetskem prostoru. Vse naštetu pa je v sodobni družbi postalo samoumevno in vsakdanje. Osebni in poslovni podatki so postali magnet za napadalce. V primeru, da postanemo žrtev kibernetskih kriminalcev, posledice niso zabavne, posredno ali neposredno pa lahko izgubimo tudi precej denarja. Še nevarnejši pa so napadi, ki jih kot uporabniki niti ne zaznamo in sploh ne vemo, da se nekdo »sprehaja« po našem informacijskem sistemu (Neuman, 2006). Zaradi omenjenega smo pričeli vzpostavljati sisteme informacijske varnosti, saj je uporaba računalnikov in mobilnih naprav – njihovo povezovanje v internet in s preostalimi deli kibernetskega prostora ter stalno izmenjevanje podatkov – postala stalnica našega vsakdana.

Dostop do informacij in povezovanje med uporabniki sta se s pojavom kibernetskega prostora povsem spremenila, to pa pomembno vpliva na delo, komunikacije in obnašanje v družbi. Seveda se s spreminjanjem načina dela, uporabo kibernetskega prostora za opravljanje dejavnosti in s prenosom podatkov v kibernetski prostor vanj prenašajo tudi različne oblike kriminalitete. Obenem, ko se prenašajo poznane oblike kriminalitete, pa se v povezavi s kibernetskim prostorom pojavljajo tudi nove oblike kriminalitete; npr. trenutno najaktualnejše so povezane s spletnimi socialnimi omrežji, saj »količina osebnih podatkov, ki jih posamezniki izmenjujejo in objavljajo na internetu, hitro narašča, zlasti z vse večjo priljubljenostjo spletnih socialnih omrežij« (Dimc in Dobovšek, 2010, str. 395), in oblike kriminalitete, ki so povezane s finančnimi prevarami (iOCTA, 2011; Dion, 2011) tako v kibernetskem kot realnem prostoru.

Pri sodobnem delu, kjer je stalna povezanost s kibernetskim prostorom nujna, večino zlorab »omogočata« neznanje ali brezbriznost ljudi, ki uporabljajo računalnike, povezane v internet, saj z informacijskimi sredstvi najpogosteje ravnajo nevestno (McCullagh in Caelli, 2005, str. 336). Boljše znanje, izkušnost, višja stopnja ozaveščenosti ter boljša zaščita računalnikov z elementarnimi programi in orodji za zaščito pomenijo manjše tveganje. Ljudje, ki več časa posvetijo resnemu delu z računalnikom in se pri tem zavedajo pomena varnosti in vrednosti shranjenih podatkov, posvetijo del časa tudi njihovi zaščiti, tako pa se uporabniki kljub večji izpostavljenosti počutijo manj ogrožene.

In kot že deset let nazaj zapišejo v Evropski komisiji (European Commission, 2007) »Varnost informacijskih sistemov je vse bolj pomembna v naši družbi in pokriva mnogo vidikov, med katerimi je borba proti kibernetiski kriminaliteti glavni element«. Zato so v zadnjih 3 letih na področju pregona nastali krovni dokumenti EU in drugih članic v obliki strategij boja proti kibernetiski kriminaliteti in zaščite osebnih podatkov EU državljanov. Na podlagi omenjenih dokumentov se pripravljajo izvedbeni zakonski akti, za katere verjamemo, da bodo prispevali k boljšemu pregledu, pregonu kaznivih dejanj in ustrezni zaščiti uporabnikov kibernetiskega prostora.

2 Metoda

Za potrebe ugotavljanja dojemanja kibernetiske kriminalitete med uporabniki je bila v letu 2017 izvedena raziskava med občani in policisti. Statistični test med skupinama kaže na zelo veliko ujemanje (med 1 in 0,981) zato smo nadaljnje primerjave ogroženosti izvedli skupaj. V anketi, katerih rezultate predstavljamo, je sodeloval 1.001 občan in 457 policistov – skupaj 1.458 uporabnikov¹. Minimalne, statistično zanemarljive razlike med skupinami so razumljive, saj so na področju kibernetiske kriminalitete policisti in občani večinoma vedno v enaki vlogi – v vlogi uporabnikov tehnologij in storitev kibernetiskega prostora.

3 Raziskava

V raziskavi smo se osredotočali na različne aspekte dojemanja kibernetiskega prostora s strani uporabnikov; tako iz vidika njegove rabe, občutka ogroženosti, razmerja med zasebno in poslovno rabo, uporabo naprednih storitev ... Za potrebe prispevka prikazujemo ogroženost uporabnikov pri rabi kibernetiskega prostora. Tako tabela 1 prikazuje različne vidike ogroženosti uporabnikov, ki so statistično razdeljeni v 7 področij.

Tabela 1: Ogroženost uporabnikov zaradi različnih oblik delovanja v kibernetiskem prostoru

Matrika obrnjenih komponent

Komponente	1	2	3	4	5	6	7
Oškodovanec kibernetiske kriminalitete vdor v račune kreditnih kartic	0,846						
Oškodovanec kibernetiske kriminalitete izsiljevalske programske opreme	0,845						
Oškodovanec kibernetiske kriminalitete e-bančne prevare	0,833						
Oškodovanec kibernetiske kriminalitete kraje identitete	0,818						
Oškodovanec kibernetiske kriminalitete računalniškega vandalizma	0,804						
Oškodovanec kibernetiske kriminalitete vohunjenja	0,788						

I. Bernik: Uporabniki kibernetskega prostora: izvajanje varnosti in občutek ogroženosti

Oškodovanec kibernetske kriminalitete neavtoriziranega prevzema nadzora nad računalnikom	0,773
Oškodovanec kibernetske kriminalitete otroške pornografije	0,775
Oškodovanec kibernetske kriminalitete vdora v sistem	0,712
Oškodovanec kibernetske kriminalitete izsiljevanja v kibernetskem prostoru	0,648
Oškodovanec kibernetske kriminalitete lažnega predstavljanja	0,574
Oškodovanec kibernetske kriminalitete phishing, pharming	0,569
Oškodovanec kibernetske kriminalitete upočasnjevanja delovanja računalniške opreme	0,549
Oškodovanec kibernetske kriminalitete poizvedovanja in analiziranja posameznika preko socialnih omrežij	0,534
Oškodovanec kibernetske kriminalitete kraje brezžičnega omrežja	0,505
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za izmenjavanje e-pošte	0,773
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za izmenjavanje šolskih, poslovnih podatkov	0,697
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za e-bančništvo, plačevanje računov	0,692
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za brskanje, raziskovanje, iskanje na spletu	0,692
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za spletno nakupovanje	0,666
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za službene obveznosti	0,664
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za uporabo programov za urejanje in analizo podatkov	0,623
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za dostop do spletnih socialnih omrežij	0,581

Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za študijske obveznosti	0,541	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri uporabi programov za razvedrilo	0,873	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri igranju iger	0,854	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri predvajanju glasbe in filmov, branju e-knjig in člankov	0,841	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri prenosu filmskih, glasbenih in video vsebin s spleta	0,742	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri brskanju po spletu	0,717	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri uporabi programov za urejanje in analizo podatkov	0,675	
Oškodovanec kibernetске kriminalitete) razširjanja govoric	0,771	
Oškodovanec kibernetске kriminalitete širjenja sovražnega govora	0,761	
Oškodovanec kibernetске kriminalitete širjenja nespodobnega materiala po spletu	0,591	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri dostopanju do e-bančništva, plačevanje računov	0,843	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri spletnem nakupovanju	0,731	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri dostopanju do spletnih socialnih omrežij	0,613	
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri izmenjavanju e-pošte	0,511	0,574
Verjetnost zlorabe pri uporabi računalnika in interneta pri izmenjavanju podatkov	0,529	0,570
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za uporabo programov za razvedrilo		0,770

Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za igranje iger		0,745
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za prenos filmskih, glasbenih in video vsebin s spleta		0,597
Pogostost uporabe rač. in drugih elektronskih naprav za predvajanje glasbe in filmov, branje e-knjig in člankov	0,555	0,558
Oškodovanec kibernetske kriminalitete kibernetskega nadlegovanja preko e-pošte, socialnih omrežij, spletnih strani, mobilnih aparatov		0,660
Oškodovanec kibernetske kriminalitete SPAM		0,544

Pri analizi omenjenih področij iz tabele 1 lahko razberemo njihovo vsebino:

- 1 – ogroženost zaradi možne zlorabe (vseh vrst in oblik) podatkov;
- 2 – ogroženost zaradi pogostosti rabe naprav, programov in storitev;
- 3 – ogroženost zaradi splošne uporabe elektronskih naprav;
- 4 – ogroženost zaradi neprimernih vsebin/informacij;
- 5 – ogroženost pri izmenjevanju različnih zasebnih/osebnih podatkov;
- 6 – ogroženost pri intenzivni uporabi kibernetskega prostora za zabavo in
- 7 – ogroženost zaradi nadlegovanja.

Glede na dojetje ogroženosti s strani uporabnikov in stanje kibernetskega prostora pa je možno uporabnikom pripraviti osnovne ukrepe za izboljšanje kibernetske varnosti in z dvigom zavedanja zmanjšati občutek in dejansko ogroženost v kibernetskem prostoru.

4 Razprava in zaključki

Uporaba elektronskih naprav, povezovanje v kibernetski prostor in stalno izmenjevanje podatkov so stalnice našega vsakdana. Dostop do informacij in povezovanje med uporabniki sta se s pojavom kibernetskega prostora popolnoma spremenila, kar pa pomembno vpliva na naše delo, komunikacije in obnašanje v družbi. Kot zapisano, skladno s prenosom dela in podatkov v kibernetski prostor so se vanj prenesle tudi različne oblike kriminalitete. Kibernetski prostor je fantastičen vir informacij za delo, zabavo, interakcijo med uporabniki in izmenjevanje podatkov. V izogib ogroženosti posameznika, tako v poslovni kot zasebni vlogi, pa je treba upoštevati in izvesti vsaj osnovne postopke za zaščito elektronskih naprav in upoštevati priporočila varne rabe kibernetskega prostora. S tem se pomembno zmanjša ogroženost in zagreni življenje kibernetskim kriminalcem. Da bi se izognili negativnemu učinku (Riek in Böhme, 2014; Virtanen, 2017) ugotovljenega, da stopnja zaznanega tveganja pri uporabnikih in predhodna viktimizacija negativno vplivata na uporabo kibernetskega prostora, predlagamo izvajanje ukrepov na naslednjih področjih:

- Uporabljajte kakovostna gesla
 - Kreirajte kakovostno geslo (uporaba velikih in malih črk, števil in znakov, tudi presledka), ki si ga je možno zapomniti.
 - Za različne storitve (račune) uporabljajte različna gesla.
 - Ne uporabljajte osebnih informacij za besede v geslu.
 - Nikoli ne zapisujte gesla, predlagamo uporabo t. i. urejevalnikov gesel (angl. *password manager*).
- Poskrbite za varnost mobilnih naprav
 - Zaščitite mobilne naprave proti izgubi in kraji (uporaba zaščite dostopa do naprave – biometrične metode, pin, geslo).
 - Uporabljajte funkcijo sledenja, ki je vgrajena v napravo.
 - Poskrbite za stalno varnostno kopijo podatkov mobilne naprave.
 - Kriptirajte vse naprave – vsi sodobni operacijski sistemi imajo vgrajeno ustrezno podporo, ki je transparentna za uporabnike.
 - Sproti nadgrajujte operacijski sistem in programe na napravi.
 - Bodite previdni pri uporabi brezplačnih Wi-Fi dostopnih točk.
 - Zavedajte se uporabe različnih metod prevar in ribarjenja podatkov.
 - Po uporabi storitev v kibernetnem prostoru se od njih odjavite.
 - Pri prodaji ali oddaji mobilne naprave povrnite tovarniške nastavitve in odstranite SD kartico.
- Poskrbite za kibernetno varnost pri uporabi socialnih omrežij
 - Pazite na geslo in podrobnosti o prijavi.
 - Preglejte in podrobno proučite nastavitve zasebnosti – pri tem je manj – več. Manj »prijatelj« vidi vaše objave, manj je možnosti zlorab.
 - Pazljivo izbirajte pri potrjevanju »prijatelj«.
 - Pazite na možne prevare.
 - Zapomnite si: kar gre v kibernetni prostor, tam ostane. Razmislite, če bi enake podatke delili v realnem svetu.
 - Zaprite račune, ki jih ne uporabljate (več).
- Poskrbite za varnostno kopiranje svojih podatkov. Različne storitve v oblaku so pri tem v veliko pomoč (Dropbox, iCloud, Google Drive ...).
- Uporabljajte dvo- ali večfaktorsko avtentikacijo pri storitvah v kibernetnem prostoru, kjer hranite pomembne zasebne ali poslovne podatke.
- Uporabljajte kakovosten program proti škodljivi programski opremi in ga nastavite za periodično pregledovanje naprave.
- Nikoli ne pošiljajte osebnih podatkov preko spleta, razen osebam, ki jim popolnoma zaupate in poznate namen njihove uporabe.
- Pri uporabi spletne banke se držite zapisanih varnostnih priporočil.

Pri uporabi zapisanih priporočil v večji meri odpravimo ogroženost in pomembno zmanjšamo tveganja. Z dvigom zavedanja o možnih grožnjah, postopkih zaščite pred njimi in varnostno podkrepjenim obnašanjem, uporabniki zmanjšamo tveganja in viktimizacijo ter s tem verjamemo v kakovostno in varno delo v kibernetnem prostoru. Kot zapisano – izkoristimo fantastične možnosti kibernetnega prostora, ob tem pa ob

upoštevanju priporočil in uporabi »zdrave« pameti poskrbimo za visoko varnost pri delu in izmenjevanju podatkov.

Opombe

¹ Razlog za manjši vzorec je, da je na del vprašalnika o kibernetni kriminaliteti odgovorilo manj respondentov kot na ostale dele vprašalnika.

Literatura

- Dimc, M. in Dobovšek, B. (2010). Perception of cyber crime in Slovenia. *Varstvoslovje*, 12(4), 378–396.
- Dion, M. (2011). Corruption, fraud and cybercrime as dehumanizing phenomena, *International Journal of Social Economics*, 38(5), 466–476. doi: 10.1108/03068291111123156
- European Commission. (2007). *Towards a general policy on the fight against cyber crime, May 2007. COM(2007) 267 final*. Pridobljeno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0267:EN:NOT>
- iOCTA. (2011). *EUROPOL public information. Internet facilitated organised crime*. Pridobljeno na <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/iocta.pdf>
- McCullagh, A. in Caelli, W. (2005). Who goes there? Internet banking: A matter of risk and reward. V C. Boyd in J. M. Nieto Gonzalez (ur.), *Information security and privacy: 10th Australasian conference, ACISP 2005*, (str. 336–357). Berlin Heidelberg: Springer-Verlag.
- Neumann, P. G. (2006). Risk of computer-related technology. V E. Halpin, P. Trevorrow, D. Webb in S. Wright (ur.), *Cyberwar, netwar and the revolution in military affairs* (str. 72–81). New York: Palgrave Macmillan.
- Riek, M., Böhme, R. in Moore, T. (2014). Understanding the influence of cybercrime risk on the e-service adoption of European Internet users. Working Paper. *13th Workshop on the Economics of Information Security (WEIS)*. Pridobljeno na <http://www.econinfosec.org/archive/weis2014/papers/RiekBoehmeMoore-WEIS2014.pdf>
- UNODC. (2010). *Cybercrime*. Pridobljeno na <http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta/10.Cybercrime.pdf>
- Virtanen, S. M. (2017). Fear of cybercrime in Europe: Examining the effects of victimization and vulnerabilities. *Psychiatry, Psychology and Law*, 24(3), 323–338. doi: 10.1080/13218719.2017.1315785

Pooblastila občin za pravno urejanje in dejansko sankcioniranje lokalnih prekrškov v teoriji in praksi

BOJAN TIČAR, SARA KANDOLF & MIHA DVOJMOČ

Povzetek V prispevku so analizirane pravodajne funkcije občin na področju prekrškov z vidika lokalne varnosti. Sankcioniranje prekrškov je orodje pravnega zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih. Pravo o prekrških, ki je del kaznovalnega pravnega sistema Republike Slovenije, daje tudi občinam pooblastilo za predpisovanje prekrškov. To sicer veljavno zakonsko pooblastilo v teoriji ni povsem nesporno, kar še zlasti velja za prekrške, ki jih na podlagi pooblastila v 21. členu Zakona o lokalni samoupravi določajo občine. Avtorji so v prispevku primerjali pooblastila mestnih redarstev in mestnih inšpektorjev na področju prekrškov ter izdelali pregled prekrškovne prakse na lokalni ravni z analizo izrečenih sankcij za prekrške v zadnjih letih v treh mestnih občinah – Mestna občina Ljubljana, Mestna občina Maribor in Mestna občina Celje. Prispevek so zaključili z razpravo o razmejitvi prekrškovnih pooblastil v lokalnih skupnostih med občinskimi prekrškovnimi organi (posebej redarstvi) in policijo.

Ključne besede: • prekrški • sankcioniranje prekrškov • pooblastila • mestno redarstvo • občinski odloki •

NASLOVI AVTORJEV: dr. Bojan Tičar, redni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: bojan.ticar@fvv.uni-mb.si. Sara Kandolf, diplomirana varstvoslovka (VS), Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: sara.kandolf@student.um.si. dr. Miha Dvojmoč, docent, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si.

The Power of Municipalities for Legal Regulation and Actual Sanctioning of Local Offenses in Theory and Practice

BOJAN TIČAR, SARA KANDOLF & MIHA DVOJMOČ

Abstract This paper analyzes the judicial functions of municipalities in the field of offenses in terms of local security. The law on offenses, which is a part of the legal system of Republic of Slovenia for penalties, which also gives municipalities the power to decree offenses. Although this is a valid legal authorization in theory, it is not completely unquestionable. This is especially true for offenses that are determined by municipalities based on authorization of Article 21 of the Local Self-Government Act. In the article, the authors compared the powers of the municipal registry offices and city inspectors in the field of offenses, and reviewed the violation practice at the local level by analyzing the uttered sanctions for offenses in recent years in three local municipalities - Ljubljana, Maribor and Celje. The paper was concluded with a discussion on the delineation of authorization to give penalties in local communities between municipal offense-bodies (especially the municipal police) and the police.

Keywords: • offenses • sanctioning offenses • powers • municipal police department • municipal decree •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Bojan Tičar, Ph.D., Full Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: bojan.ticar@fvv.uni-mb.si. Sara Kandolf, B.A., University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: sara.kandolf@student.um.si. Miha Dvojmoč, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si.

1 Izhodišče

Pravo o prekrških je v slovenskem pravnem redu sestavljeno iz splošnega in posebnega dela. Medtem ko so določbe posebnega dela razpršene po zakonskih in podzakonskih besedilih, v katerih so opisi posameznih prekrškov, je splošni del enotno zakonodajno urejen z enim zakonom o prekrških (»Zakon o prekrških, [ZP-1]«, 2011). Navedeni zakon je sistemski zakon, ki določa splošne pogoje za predpisovanje prekrškov in sankcij zanje, splošne pogoje za odgovornost za prekrške, za izrekanje in za izvršitev sankcij prekrške, postopek za prekrške ter organe in sodišča za odločanje o njih (Selinšek, 2003).

Ta članek se osredotoča na tiste prekrške, ki predstavljajo kršitve občinskih odlokov oziroma na določbe ZP-1 (2011), ki so pomembne za predpisovanje prekrškov v odlokih občine (»ZP-1«, 2011). V prispevku so analizirane pravodajne funkcije občin na področju prekrškov. Sankcioniranje prekrškov je pravzaprav osnovno orodje pravnega zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih. V Sloveniji je po veljavnem zakonu prekršek tisto dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade ali odloka samoupravne lokalne skupnosti, ki je določeno kot prekršek ter je zanj predpisana sankcija za prekršek (»ZP-1«, 2011).

Kot vidimo, pravo o prekrških, ki je del kaznovalnega pravnega sistema Republike Slovenije, daje tudi občinam pooblastilo za predpisovanje prekrškov. To sicer veljavno zakonsko pooblastilo v teoriji ni povsem nesporno. Glede na majhnost Slovenije veliko število občin in nedostopnost predpisov, v katerih so objavljeni odloki, bi v praksi v velikem številu primerov ob pravilni uporabi zakona tako morali priti do sklepa, da je storilec prekrška ravnal v opravičljivi pravni zmoti, kar bi imelo na podlagi 8. člena ZP-1 ZP-1 (2011) v zvezi z 21. členom Kazenskega zakonika (»Kazenski zakonik [KZ-1-UPB2]«, 2012) za posledico izključitev odgovornosti za prekršek (Jakulin, 2002; Selinšek, 2003).

Nadaljnji očitki občinam v teoriji in praksi je ta, da lahko prekrške predpisujejo iz razlogov polnjenja občinskega proračuna in ne zaradi zagotavljanja osnovnega namena – varnosti občanov. Če se v posameznem primeru ti očitki izkažejo za resnične, se postavita pod vprašaj legitimnost in legalnost (Meško, Eman in Flander, 2016) delovanja občine na področju predpisovanja prekrškov. Primer poskusa realizacije nezakonite pogodbe o javno-zasebnem partnerstvu iz leta 2012 za postavitev radarjev v Mariboru, pri čemer bi se strošek instalacije radarjev plačal iz prihodnjih glob za prekrške, je tipični primer eklatantne kršitve načela legitimnosti predpisovanja prekrškov v občinah.

Kakšne so pravne meje pooblastila občinam pri predpisovanju prekrškov, kakšna prekrškovna pooblastila imajo občinski organi in kako poteka sankcioniranje prekrškov na ravni občin v praksi, je prikazano v nadaljevanju.

2 Pravni okvir pravodajne moči občine na področju prekrškov

Predpisi so splošni in abstraktni pravni akti, ki tvorijo objektivni del pravnega sistema Republike Slovenije (*ius positivum*). Glavni predpisi so zakoni, ki jih v Sloveniji sprejema Državni zbor Republike Slovenije, poznamo pa tudi podzakonske predpise, kot so uredbe Vlade Republike Slovenije, pravilniki ministrov, odloki občin ipd. Predpise v Republiki Sloveniji izdajajo država, občine in nosilci javnih pooblastil. Pri prekrških se bomo osredotočili na predpise občin, tj. odloke, s katerimi občine predpisujejo prekrške ter sankcije zanje.

Glede občin ugotavljamo, da skladno s 140. členom Ustave RS (»Ustava Republike Slovenije [URS]«, 1991) spadajo v pristojnost občine lokalne zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno in ki zadevajo samo prebivalce občine. V 21. členu Zakona o lokalni samoupravi (»Zakon o lokalni samoupravi [ZLS-UPB2]«, 2007) je določeno, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena (izvirne naloge), ki jih določi s splošnim aktom občine (npr. odlokom) ali ki so določene z zakonom samoupravi (»ZLS-UPB2«, 2007). Iz te zakonske določbe izhaja, da ima občina dve vrsti nalog (Cijan in Grafenauer, 2002):

- naloge, ki jih občina sama določi s splošnim aktom, pri čemer ne potrebuje izrecnega zakonskega pooblastila, saj ima za njihovo predpisovanje ustavno pooblastilo;
- naloge, ki jih kot takšne določijo posamezni zakoni in je njihovo nadaljnje urejanje v občini vezano na posebno zakonsko pooblastilo.

Na podlagi ZP-1 (2011) lahko torej občina z občinskim odlokom predpiše prekršek in globo zanj. Pri tem zakon določa tri omejitve (Selinšek, 2003):

- 1) z občinskim odlokom lahko občina določi le prekrške za kršitve predpisov, ki jih sama izda v okviru svojih pristojnosti;
- 2) če zakon ali uredba že sankcionirata ravnanje, ki predstavlja tudi kršitev občinskega odloka, občina takega ravnanja ne more ponovno opredeliti kot prekršek;
- 3) občina sme kot sankcijo za kršitev svojih predpisov predpisati le globo v določenem znesku po zakonu (»ZP-1«, 2011)

Prva omejitev temelji na lokalni (teritorialni) omejenosti veljave občinskih odlokov. Ta poleg iz že omenjenih določb Ustave (»URS«, 1991) in Zakona o lokalni samoupravi (»ZLS-UPB2«, 2007) izhaja tudi iz zakona (»ZP-1«, 2011) ki določa za prekrške, da veljajo le na območju samoupravne lokalne skupnosti, ki jih je izdala. Nadalje je nedopustno v občinskem odloku kot prekršek opredeliti ravnanje, ki je sankcionirano že z uredbo Vlade RS ali z zakonom. Uredba in zakon sta pravna akta s širšo (teritorialno) veljavo od občinskega odloka. Ponavljanje opisa prekrška iz zakona ali uredbe v občinskem odloku ni smiselno; kakršnokoli spreminjanje hierarhično višjega pravnega akta z nižjim aktom, ki velja le v delu države, pa je pravno nedopustno (zlasti to velja za primere, ko bi npr. občinski odlok za isti prekršek določal višjo globo kot zakon). To

izhaja tudi iz dejstva, da pravno osnovo za podzakonske splošne pravne akte (uredbe, odloke ...) nudi ustrezen člen zakona; včasih pa je tako pooblastilo tudi že v ustavi (Igličar, 1994).

Končno se z odlokom samoupravne lokalne skupnosti lahko predpiše samo globa v razponu določenem znesku za posameznika od 40 do 1.250 evrov; za podjetnika in zasebnika od 100 do 30.000 evrov; za pravno osebo od 100 do 75.000 evrov (če se pravna oseba po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo pa od 250 do 125.000 evrov); in za odgovorno osebo pravne osebe, podjetnika in zasebnika ter za odgovorno osebo v samoupravni lokalni skupnosti od 40 do 2.500 evrov. Lahko se predpiše tudi globa v fiksnem znesku v skladu z zakonom (»ZLS-UPB2«). Občina ne more določiti prekrška z nobenim drugim pravnim aktom, razen z odlokom. Določitev prekrška v sklepu občinskega sveta ali pravilniku bi bila nezakonita in je prekrškovni organi ne bi smeli uporabiti. V primeru uporabe take določbe bi moral odločbo prekrškovnega organa po uradni dolžnosti odpraviti pritožbeni organ.

Bistvenega pomena za uspešno in korektno uporabo občinskega odloka, ki določa prekršek, je jasen in nedvoumen opis (dejanski stan) prekrška. Iz opisa prekrška mora biti torej nedvoumno razvidno, kršitev katere določbe odloka je z njim inkriminirana in v kakem obsegu. Če je dejanski stan prekrška v odloku podan opisno in ne le s sklicevanjem na ustrezne določbe odloka, mora biti ta opis kratek, jedrnat in jasen. Občinski odlok mora biti dostopen na primeren način; občanu oziroma državljanu (dalje občanu) mora biti glede na okoliščine omogočeno razpolaganje z zadostnimi podatki o pravnih normah, ki pridejo v danem primeru v poštev. Pravno pravilo se ne more šteti za odlok, če ni dovolj natančno, in sicer tako, da omogoča občanu usmerjati svoje ravnanje. Občanu mora biti omogočeno – če je treba s primernimi nasveti, da do določene mere, ki je v danem položaju razumna, predvidi posledice, ki bi jih njegovo ravnanje lahko povzročilo (Selinšek, 2003).

Kašne so pristojnosti organov in kako deluje sankcioniranje prekrškov na lokalni ravni v praksi, je prikazano v nadaljevanju.

3 Pooblastila in pristojnosti občinskih organov na področju prekrškov

Na področju prekrškov v pristojnosti občin sta organa, ki najpogosteje sankcionirata prekrške, občinsko redarstvo ter občinski inšpektorat. Naloge občinskega redarstva in njegovo delovno področje so določeni v Zakonu o občinskem redarstvu (»Zakon o občinskem redarstvu [ZORed]«, 2006) ter v občinskem odloku, izdanem na podlagi 2. člena omenjenega zakona, ki ga je na predlog župana sprejel občinski svet. Člen določa tudi možnost ustanovitve medobčinskega redarstva kot organa skupne občinske uprave, ki ga na enak način s sprejetim odlokom ustanovita vsaj dve občini, če pa občina (med)občinskega redarstva ne ustanovi, mora določiti prekrškovni organ, pooblaščen za odločanje o prekrških iz delovnega področja občinskega redarstva, kot določa 4. člen (»ZORed«, 2006).

Tretji člen Zakona o prekrških opredeljuje, da se lahko prekrški določijo tudi z odlokom samoupravne lokalne skupnosti, če uredba ali zakon še ne sankcionirata (»ZP-1«, 2011). Občinski redarji in vodje občinskih redarstev so skladno z ZORed in v kazenskopravnem pomenu po Kazenskem zakoniku (2012) pooblaščené uradne osebe, občinsko redarstvo pa je občinski prekrškovni organ (»ZORed«, 2006).

Za naše proučevanje je ključno tretje poglavje ZORed, v katerem so opredeljene vrste pooblastil občinskega redarja pri opravljanju nalog in pooblastil, prikazanih v tabeli 1, skupaj s primerjavo pooblastil občinskega inšpektorja (»ZORed«, 2006). V skladu z določbami Zakona o varstvu javnega reda in miru (2006) lahko občinsko redarstvo v prekrškovnem postopku nadzira izvajanje določb in odločanje o prekrških, kot so nedostojno vedenje, beračenje na javnem kraju, uporaba nevarnih predmetov, poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe, pisanje po objektih, vandalizem, kampiranje, uporaba živali in neupoštevanje zakonitega ukrepa uradnih oseb (»Zakon o varstvu javnega reda in miru [ZJRM-1]«, 2006). Zakon o pravilih cestnega prometa opredeljuje pooblastila občinskega redarstva na področju cestnega prometa v občini, pri čemer občinski redarji izvajajo nadzor nad določbami zakona, ki se nanašajo na varstvo okolja, izločitev vozila iz prometa, odstranitev nepravilno parkiranega in zapuščenega vozila, dolžnost upoštevanja pravil, območje umirjenega prometa in območje za pešce, varnostni pas, zaščitno čelado, prepoved uporabe naprav ali opreme, ki zmanjšujejo voznikovo slušno ali vidno zaznavanje ali zmožnost obvladovanja vozil, vožnjo z vozilom po cesti, ustavitve in parkiranje, udeležbo pešcev v cestnem prometu, prometno signalizacijo in druge. Izvajanje nadzora nad 46. in 47. členom, ki se nanašata na največje dovoljene hitrosti, opravljajo izključno s samodejnimi napravami in sredstvi za nadzor prometa, s katerimi prekrške slikovno dokumentirajo, nimajo pa pravice ustaviti voznika v prekršku. Postopka o prekršku zoper varnost cestnega prometa, ki je bil ugotovljen s tehničnimi sredstvi in v katerem storilec ni bil seznanjen s kršitvijo, po 42. členu ZP-1 (2011) ni dopustno začeti po preteku 30 dni od dneva storitve prekrška (»Zakon o pravilih cestnega prometa [ZPrCP]«, 2013). Zakon o cestah (»Zakon o cestah [ZCes-1]«, 2010) opredeljuje pooblastila občinskih redarjev na področju uporabe javnih cest, nekategoriziranih cest in prepovedi ogrožanja varne uporabe javne ceste. Nadziranje izvajanja tega zakona izvajajo v okviru nadzora cestnega prometa, imajo pa sledeča pooblastila in ukrepe: začasni ukrep policije in občinskega redarstva ob ugotovljenih pomanjkljivostih na cesti (107. člen), nadzor izrednih prevozov po javni cesti (108. člen), tehtanje vozila (109. člen), obveznosti voznika vozila (110. člen), izločitev vozila iz prometa (111. člen) (»ZCes-1«, 2010). Skladno z Zakonom o zaščiti živali (»Zakon o zaščiti živali [ZZZiv]«, 2013) lahko občinski redarji v okviru svojih pristojnosti in nalog preverijo izpolnjevanje obveznosti lastnikov psov (6. člen), zagotavljanje fizičnega varstva psa na javnem mestu s povodcem (11. člen), sodelujejo pa tudi z imetniki zavetišč in veterinarskih služb pri ugotavljanju lastništva zapuščenih živali (»ZZZiv«, 2013: 28. člen).

Inšpekcijski nadzor je ena izmed nalog državne uprave in ena od izvirnih nalog samoupravnih lokalnih skupnosti, v okviru katere nadzirajo izvajanje in spoštovanje predpisov. Inšpekcijski nadzor je torej nadzorstvo izvajanja in spoštovanja državnih ter

lokalnih predpisov. Inšpekcijski postopek je upravni postopek, v katerem se ugotavlja, ali so bili predpisi kršeni in ali se v primeru ugotovljenih kršitev izdajajo odločbe in drugi akti, s katerimi se odreja odprava napak (Tičar, Doljak in Rakar, 2016). Pooblastila, pravice in dolžnosti občinskih inšpektorjev pri opravljanju inšpekcijskega nadzora ureja Zakon o inšpekcijskem nadzoru (»Zakon o inšpekcijskem nadzoru [ZIN-UPB-1]«, 2007), ki v petem poglavju vključuje pooblastila inšpektorja. Tudi občinska inšpekcija lahko deluje v sklopu medobčinskega inšpektorata in opravlja inšpekcijsko nadzorstvo za več občin. Po 19. členu (»ZIN-UPB-1«, 2007), ima (občinski) inšpektor pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora več pooblastil, prikazanih v tabeli 1.

Tabela 1: Razlike v pooblastilih med občinskimi inšpekcijami (»ZIN-UPB-1«, 2007: 19. člen) in občinskimi redarji (Dvojmoč, 2017; »ZORed«, 2006; 10. člen; »ZORed-A«, 2017: 2. člen)

Pooblastila občinskih inšpekcij	Pooblastila občinskih redarjev
Pregledati prostore, objekte, postroje, naprave, delovna sredstva, napeljave, predmete, blago, snovi, poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente ter poslovanje in dokumentacijo državnih organov, gospodarskih družb, zavodov, drugih organizacij in skupnosti ter zasebnikov.	Opozorilo
Vstopiti na parcele in zemljišča fizičnih in pravnih oseb.	Ustna odredba
Pregledati poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente ter poslovanje in dokumentacijo, kadar se vodijo in hranijo na elektronskem mediju ter zahtevati izdelavo njihove pisne oblike, ki mora verodostojno potrjevati elektronsko obliko.	Ugotavljanje identitete
Zaslišati stranke in pričë v upravnem postopku.	Varnostni pregled osebe
Pregledati listine, s katerimi lahko ugotovi istovetnost oseb.	Zaseg predmetov
Brezplačno pridobiti in uporabljati osebne in druge podatke iz uradnih evidenc in drugih zbirk podatkov, ki so potrebni za izvedbo inšpekcijskega nadzora.	Zadržanje osebe
Brezplačno vzeti vzorce blaga in opraviti preiskave vzetih vzorcev.	Uporaba telesne sile, sredstev za vklepanje in vezanje ter uporaba plinskega razpršilca
Brezplačno vzeti vzorce materialov in opreme za potrebe preiskav.	
Fotografirati ali posneti na drug nosilec vizualnih podatkov osebe, prostore, objekte, postroje, napeljave in druge predmete iz prve alineje.	
Reproducirati listine, avdiovizualne zapise in druge dokumente.	
Zaseči predmete, dokumente in vzorce v zavarovanje dokazov.	
Opraviti navidezni nakup na način, da se po opravljenem nakupu izkaže s službeno izkaznico, če se na ta način lahko ugotovijo znaki prekrška oziroma podatki o kršitelju.	
Opraviti druga dejanja, ki so v skladu z namenom inšpekcijskega nadzora.	

Pomemben je tudi 23. člen Zakona o inšpekcijskem nadzorstvu (»ZIN-UPB-1«, 2007), ki ureja sodelovanje s policijo, in sicer lahko inšpektor pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora zahteva pomoč policije, če naleti na fizični odpor ali če tak odpor pričakuje. Policisti nudijo pomoč skladno z določbami zakona, ki ureja delo policije. Kako se bodo razvijala pravna razmerja med policijo in občinskimi prekrškovnimi organi, je prikazano v razpravi na koncu prispevka.

4 Pregled realizacij prekrškovnih sankcij v občinah na področju prekrškov

Država z zakoni prenaša na posamezne občine vedno več pristojnosti in nalog. Na podlagi 3. člena Zakona o financiranju občin (»Zakon o financiranju občin [ZFO-1]«, 2006) je

določeno, da financiranje občin temelji na načelih lokalne samouprave, predvsem načelu sorazmernosti virov financiranja z nalogami občin in načelu samostojnosti občin pri financiranju občinskih nalog. Eden izmed pglavitnih virov financiranja občin je tako prihodek iz naslova glob, ki pripada občini v višini, ki je določena v aktu o njihovi uvedbi (»ZFO-1«, 2006). Z namenom prikaza dejanskega stanja prihodkov iz naslova glob in sankcioniranja prekrškov na lokalni ravni so avtorji analizirali letna poročila o delu redarstva in inšpektorata treh največjih mestnih občin v Sloveniji. V nadaljevanju bodo prikazani statistični podatki o obsegu dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju MOL), Medobčinskega redarstva Mestne občine Maribor (v nadaljevanju MOM) ter Medobčinskega redarstva Mestne občine Celje (v nadaljevanju MOC), v obdobju dveh let.

V tabeli 2 so prikazani prihodki MOL (Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana [MR MOL], 2017), MOM (Medobčinski inšpektorat in redarstvo Mestne občine Maribor [MIR MOM], 2016, 2017) in MOC (Medobčinski inšpektorat in redarstvo Mestne občine Celje [MIR MOC], 2017) iz naslova glob, ki so predpisane za prekrške, določene v zakonskih predpisih in odlokih posameznih Mestnih občin.

Tabela 2: Prihodki treh največjih mestnih občin iz naslova glob

Prihodki iz naslova glob v EUR		
<i>Leto</i>	2015	2016
Mestna občina Ljubljana (Prihodek iz naslova glob, izrečenih s strani Mestnega redarstva Ljubljana.)	3.588.550,85	3.406.979,61
Mestna občina Maribor (Prihodek iz naslova glob, izrečenih s strani Medobčinskega redarstva Maribor.)	586.659,10	470.635,82
Mestna občina Celje (Prihodek iz naslova glob, izrečenih s strani Medobčinskega inšpektorata in redarstva Celje.)	382.001,00	358.972,00

Na podlagi tabele 2 je razvidno, da se je prihodek navedenih mestnih občin iz naslova plačila glob v letu 2016 v primerjavi z letom 2015 nekoliko znižal. Nadalje avtorji prikazujejo število obravnavanih prekrškov s strani Mestnega redarstva MOL, Medobčinskega redarstva MOM in Medobčinskega redarstva MOC po posameznih področjih v obdobju dveh let.

Tabela 3: Število obravnavanih prekrškov na posameznih področjih dela Mestnega redarstva MOL, Medobčinskega redarstva MOM in Medobčinskega redarstva MOC

<i>Področje dela</i>	Izvedeni ukrepi po posameznih področjih					
	Mestno redarstvo Ljubljana		Medobčinsko redarstvo Maribor		Medobčinsko redarstvo Celje	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Varnost cestnega prometa	59.024	51.408	20.456	13.729	10.609	9.193

Varstvo javnega reda in miru	187	127	25	24	*	*
Izrečena opozorila	5.834	5.307	3.265	1.779	*	*

Iz tabele 3 je razvidno, da je Mestno redarstvo MOL v letu 2016 na področju varnosti cestnega prometa izvedlo 7.616 ukrepov manj kot v letu 2015. Pri tem so v letu 2016 izrekli kar 5.307 opozoril. Število ukrepov na področju varstva javnega reda in miru v letu 2016 se je v primerjavi z letom 2015 prav tako zmanjšalo, kar pa lahko pripišemo predaji določenih postopkov policistom (MR MOL, 2017). Medobčinsko redarstvo MOM je v letu 2016 na področju varnosti cestnega prometa izvedlo 6.727 ukrepov manj kot v predhodnem letu. Pri tem so v letu 2016 izrekli 1.779 opozoril. Na podlagi števila izvedenih ukrepov s področja varstva javnega reda in miru v obdobju dveh let ni zaznati večjih sprememb (MIR MOM, 2017). Medobčinsko redarstvo MOC je v letu 2016 izvedlo 9.193 ukrepov z naslova varnosti cestnega prometa, kar predstavlja 1.416 ukrepov manj kot v predhodnem letu. Na podlagi letnega poročila o delu Medobčinskega redarstva MOC je razbrati, da so občinski redarji dejavni tudi na področju varstva javnega reda in miru ter izrekanja opozoril na lažje kršitve, vendar števila izrečenih ukrepov s teh področij v letnem poročilu ne podajajo (MIR MOC, 2017). Mestni in medobčinski redarji pri izvajanju svojih nalog v veliki meri sodelujejo s policijo, kar se še posebej odraža na področju preventivne dejavnosti. Iz poročila o delu Mestnega redarstva MOL (MR MOL, 2017) je razvidno, da so le ti v letu 2016 okrepili sodelovanje s Policijsko upravo Ljubljana pri izmenjavi informacij in izvedenih skupnih preventivnih akcijah.

Z namenom primerjave obsega dela policije z obsegom dela Mestnega redarstva MOL, Medobčinskega redarstva MOM in Medobčinskega redarstva MOC avtorji v tabeli 4 prikazujejo število obravnavanih kršitev s strani policije na področju kršitev javnega reda in miru ter nadzora cestnega prometa na območju celotne države v obdobju dveh let (Ministrstvo za notranje zadeve RS [MNZ RS], (2017).

Tabela 4: Število obravnavanih kršitev s strani policije na posameznih področjih dela v obdobju dveh let

Izvedeni ukrepi po posameznih področjih – policija		
<i>Področje dela</i>	2015	2016
Varnost cestnega prometa	283.839	243.711
Varstvo javnega reda in miru	38.532	37.042
Izrečena opozorila	46.760	58.581

Na podlagi podatkov iz tabele 4 lahko vidimo, da tako policija kot Mestno redarstvo MOL, Medobčinsko redarstvo MOM in Medobčinsko redarstvo MOC največ ukrepov izvedejo ravno na področju varnosti cestnega prometa. Tako policiji kot redarstvu temeljno pravno podlago za obravnavo prekrškov na področju varnosti cestnega prometa

predstavljata Zakon o pravilih cestnega prometa (»ZPrCP«, 2013) ter Zakon o cestah (»ZCes-1«, 2010). Zelo veliko izrečenih ukrepov s strani Mestnega in Medobčinskega redarstva pa izhaja iz določb posameznih občinskih odlokov. V MOL je to Odlok o urejanju prometa ter Odlok o avtotaksi prevozih (MR MOL, 2017), v MOM pa Odlok o občinskih cestah ter Odlok o avtotaksi prevozih (Mestna občina Maribor, n. d.). V MOC glavni občinski predpis s področja varnosti cestnega prometa predstavljata Odlok o občinskih cestah in cestnoprometni ureditvi v Mestni občini Celje ter Odlok o avtotaksi prevozih v Mestni občini Celje (Mestna občina Celje, n. d.).

5 Razprava

Iz prispevka je razvidna velika moč občin pri uveljavljanju prekrškov, kakor tudi fiskalni pomen plačanih glob za občine. S pooblastilom za predpisovanje prekrškov v svojih odlokih imajo občine možnost doseči visoko stopnjo spoštovanja svojega lokalnega pravnega reda. Ta pravni red mora biti seveda usklajen s predpisi na nacionalni ravni, kar velja tudi za predpisovanje prekrškov. Pri določanju prekrškov se morajo občine striktno držati materialnopravnih določb Zakona o prekrških (»ZP-1«, 2011), s čimer se dosega legalnost kazenskih določb v odlokih. Poleg tega je treba paziti tudi na njihovo legitimnost in zagroziti z globo le za kršitve tistih določb v odlokih, ki ogrožajo sožitje med ljudmi v posamezni samoupravni lokalni skupnosti ali pa so naperjene zoper samo lokalno skupnost oziroma njeno pravno ureditev (Selinšek, 2003)

Prispevek zaključujemo z omembe vredno in ponavljajočo se polemiko na področju pooblastil ter v odnosu med redarstvom in policijo, ki se v zadnjih letih kažejo kot težnje po vzpostavitvi tako imenovane mestne policije. Mohor iz Skupnosti občin Slovenije je že pred leti javno izjavil, da je občinsko redarstvo doživelo izjemno hiter razvoj, obenem pa redarstvu pripisal dokaj uspešno in strokovno reševanja težav, ki jih je policija morda nekoliko zanemarila. Pri tem je cilj na lokalno pomembnost kršitev, ki z državnega vidika ne pomenijo večjega varnostnega tveganja – beračenje, pisanje grafitov, nedostojno vedenje na javnem kraju ipd.

Dodajanje pooblastil redarjem po njegovo predstavlja možnost za lokalno skupnost, da sama vpliva na večjo stopnjo reda in varnosti, poudarja, da se pristojnosti policije s tem niso zmanjšale, nova ureditev pa naj bi omogočila tudi bolj enotno delovanje redarstev po vsej državi. Že leta 2011 se v strokovnih krogih omenja možnost uvedbe mestne policije, ki ji na Ministrstvu za notranje zadeve odločno nasprotujejo. Po njihovem gre za dve neprimerljivi organizaciji, zatorej težavo predstavlja že samo izrazoslovje, niti ne obstajajo razlogi javnega interesa, potrebe po dodatnem drobljenju državnih varnostnih subjektov, kaj šele zakonska podlaga za njeno ustanovitev (Petančič, Žerjavič, Kramžar in dopisniki, 2011).

Povod za polemike je bila že takrat Strategija v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana, saj sta Andrej Orač in Roman Fortuna v njej med drugim zapisala, da je trend razvoja lokalnih varnostnih struktur jasen, saj se obseg njihovih nalog in pristojnosti veča, porajajo se tudi novi varnostni izzivi in težnja po

avedbi mestne policije. Vse to narekuje nove oblike dela, uvajanje različnih pristopov pri opravljanju nalog /.../ (MOL, 2011).

MOL (2015) predlog ponavlja v Trajnostni urbani strategiji za obdobje 2014–2020, s katero želijo, da Ljubljana do leta 2050 postane najvarnejša prestolnica na svetu. Med prednostnimi cilji tako predvidevajo povečanje števila redarjev in ustanovitev mestne policije. Predlog sprememb zakonodaje vključuje povečanje pooblastil redarjem za zagotavljanje varnosti in preventivnih nalog, predvsem na področju cestnega prometa, kjer želijo pooblastila, enakovredna policijskim (Jesenšek, 2016; MOL, 2015).

Literatura

- Cijan, R. in Grafenauer, B. (2002). *Upravno pravo* (splošni del). Maribor: Pravna fakulteta.
- Dvojmoč, M. (2017). Občinska redarstva v Sloveniji – analiza dosedanjega razvoja in pogled v prihodnost. *Varstvoslovje*, 19(1), 80–98.
- Gril, S. in Viltušnik, R. (2013). *Pravo o prekrških*. Ljubljana: Založba GV.
- Igličar, A. (1994). *Zakonodajno odločanje*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Jakulin, V. (2002). Kazniva dejanja in prekrški zoper javni red in mir. *Podjetje in delo: revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo*, 28(6/7), 1457–1462.
- Jesenšek, M. (22. 1. 2016). Mestna oblast bi ustanovila svojo policijo. *Delo.si*. Pridobljeno na <http://www.delo.si/novice/ljubljana/mestna-oblast-bi-ustanovila-svojo-policijo.html>
- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). (2012, 2015, 2016, 2017). *Uradni list RS*, (50/12, 6/16, 54/15, 38/16, 27/17).
- Medobčinski inšpektorat in redarstvo Mestne občine Maribor [MIR MOM]. (2016). *Poročilo o delu Medobčinskega inšpektorata in redarstva Mestne občine Maribor za leto 2015*. Maribor: Mestna občina Maribor.
- Medobčinski inšpektorat in redarstvo Mestne občine Maribor [MIR MOM]. (2017). *Poročilo o delu Medobčinskega inšpektorata in redarstva Mestne občine Maribor za leto 2016*. Maribor: Mestna občina Maribor.
- Medobčinski inšpektorat in redarstvo Mestne občine Celje [MIR MOC]. (2017). *Poročilo o delu Medobčinskega inšpektorata in redarstva Mestne občine Celje za leto 2016*. Celje: Mestna občina Celje.
- Mestna občina Celje. (n. d.). *Akti*. Pridobljeno na <https://moc.celje.si/39-akti/komunala-gospodarske-javne-sluzbe-in-promet/5156-promet-in-cestne>
- Mestna občina Ljubljana [MOL]. (2011). *Predlog Strategije v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana*. Pridobljeno na <https://www.ljubljana.si/assets/mestna-uprava/Mestno-redarstvo/strategija-v-skupnost-usmerjenega-dela-mestnega-redarstva-mestne-obcine-ljubljana.pdf>
- Mestna občina Ljubljana [MOL]. (2015). *Trajnostna urbana strategija Mestne občine Ljubljana 2014–2020*. Pridobljeno na <https://www.ljubljana.si/assets/Seje/15486/sprejeta-tus-strmol.pdf>
- Mestna občina Maribor. (n. d.). *Medobčinski inšpektorat*. Pridobljeno na <http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=566>
- Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana [MR MOL]. (2017). *Poročilo o delu Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana za leto 2016*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana. Pridobljeno na <https://www.ljubljana.si/sl/mestna-obcina/mestna-uprava/prekrskovna-organa/mestno-redarstvo/>
- Meško, G., Eman, K. in Flander, B. (2016). *Oblast, legitimnost in družbeno nadzorstvo*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

- Ministrstvo za notranje zadeve RS [MNZ RS]. (2017). *Letno poročilo o delu policije za leto 2016*. Ljubljana: MNZ RS. Pridobljeno na <https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2016.pdf>
- Petančič S., Žerjavič P., Kramžar B. in dopisniki. (31. 3. 2011). Mestno redarstvo in policija: drobljenje varnostnih služb povzroča nepreglednost. *Delo.si*. Pridobljeno na <http://www.delo.si/novice/politika/mestno-redarstvo-in-policija-drobljenje-varnostnih-sluzb-povzroca-nepreglednost.html>
- Selinšek, L. (2003). Predpisovanje prekrškov v odlokih samoupravnih lokalnih skupnosti skladno z ZP-1. *Lex localis*, 1(3), 103–119.
- Tičar, B., Doljak, E. in Rakar, I. (2016). Inšpekcijski nadzor na centralni in lokalni ravni ter njegov prispevek k varnosti v občinah. V B. Flander, I. Areh in T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik povzetkov: 17. slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 31). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ustava Republike Slovenije (URS). (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 69/04, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16).
- Zakon o cestah (ZCes-1). (2010, 2012, 2014, 2015). *Uradni list RS*, (109/10, 48/12, 36/14, 46/15).
- Zakon o financiranju občin (ZFO-1). (2006, 2008, 2011, 2015). *Uradni list RS*, (123/06, 57/08, 36/11, 14/15).
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (ZIN-UPB1). (2007). *Uradni list RS*, (43/07, 40/14).
- Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2). (2007, 2008, 2009, 2010, 2012, 2015, 2016). *Uradni list RS*, (76/08, 79/09, 51/10, 40/12, 14/15, 76/16).
- Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006, 2017). *Uradni list RS*, (139/06, 9/17).
- Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP). (2013, 2016). *Uradni list RS*, (82/13, 68/16).
- Zakon o prekrških (ZP-1-UPB8). (2011, 2013, 2014, 2016, 2017). *Uradni list RS*, (21/13, 111/13, 74/14, 92/14, 32/16, 15/17).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1). (2006). *Uradni list RS*, (20/06).
- Zakon o zaščiti živali (ZZZiv). (2013). *Uradni list RS*, (38/13).

Avtobusna postaja Novo mesto – dobra praksa različnih deležnikov pri reševanju varnostnega problema

TOMAŽ SLAK

Povzetek Avtobusna postaja Novo mesto je v letu 2011 postala sinonim za vrstniško nasilje v Novem mestu. Ne glede na statistične podatke, ki niso izkazovali izstopajoče problematike, je medijska pozornost pri obravnavi posameznih primerov povzročila veliko mero strahu predvsem pri dijakih in njihovih starših.

V prispevku je prikazan primer sodelovanja različnih institucij, pri čemer je policija odigrala ključno vlogo veznega člana. Poudarjeno je sodelovanje med lokalno skupnostjo, inšpekcijskimi službami, Šolskim centrom Novo mesto in policijo, ki so z usklajenim delovanjem dosegli izboljšanje varnostnih razmer in kot najpomembnejše – okrepili občutek varnosti na območju avtobusne postaje.

Ključne besede: • avtobusna postaja • vrstniško nasilje • lokalna skupnost • varnost • policijsko delo v skupnosti •

NASLOV AVTORJA: Tomaž Slak, mag., Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska postaja Novo mesto, Ljubljanska cesta 30, 8000 Novo mesto, Slovenija, e-pošta: tomaz.slak@policija.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.11>
© 2017 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

ISBN 978-961-286-120-9

Bus Station Novo mesto – Good Practice of Solving Safety Problem with Various Stakeholders

TOMAŽ SLAK

Abstract In the year 2011, a bus station Novo mesto became synonymous with peer violence. Regardless of statistic data which did not reveal outstanding issues, the media attention in individual safety problem caused a great deal of fear, especially among scholars and their parents.

The article presents an example of the cooperation of various institutions, among which, the police was playing the key role in solving safety problem. Cooperation between the local community, inspectorates, school center Novo mesto and police have been emphasized, which have improved the safety/security situation and most importantly, their actions have strengthened the feeling of safety in the bus station area.

Keywords: • bus station • peer violence • local community • security/safety • community policing •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Tomaž Slak, M.Sc., Ministry of the Interior, Police station Novo mesto, Ljubljanska cesta 30, 8000 Novo mesto, Slovenia, e-mail: tomaz.slak@policija.si.

DOI <https://doi.org/10.18690/978-961-286-120-9.11>

ISBN 978-961-286-120-9

© 2017 University of Maribor Press

Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Zaradi zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti je Policija v letu 2013 izdelala dokument, ki določa konkretne naloge, aktivnosti in cilje policijskega dela v skupnosti. Ta posebej izpostavlja:

- več partnerskega sodelovanja z lokalno skupnostjo, državnimi organi in civilno družbo,
- večjo vidnost in okrepljeno prisotnost policistov v lokalni skupnosti,
- večji občutek varnosti,
- večje zaupanje v delo policije in zadovoljstvo z njim (Policija, 2017).

Policijsko delo v skupnosti ni le preventivno, ampak tudi represivno delo policistov. Naloge morajo biti vsebinsko kakovostne in usmerjene v čim hitrejšo odpravljanje varnostnih problemov, s tem pa je mogoče pomembno vplivati na zadovoljstvo ljudi oz. na njihov občutek varnosti.

V nadaljevanju prispevka bomo na praktičnem primeru prikazali delo Policijske postaje (v nadaljevanju PP) Novo mesto, ki se je kmalu po letu 2011 začela srečevati s »problematiko avtobusne postaje Novo mesto«. Razmeram so vse do leta 2013 veliko pozornosti namenjali posamezni mediji, dijaki in njihovi starši. V prispevku želimo prikazati različne poglede na varnost na tem območju, in sicer skozi oči dijakov, policije, šol, lokalne skupnosti in medijev. Predstavljamo tudi različne deležnike, ki so prispevali k rešitvi varnostnega problema. Verjamemo, da obstajajo tudi nekatere druge možnosti za rešitve, kot smo jih predstavili v nadaljevanju.

2 Temeljne značilnosti varnostnega pojava

Avtobusna postaja Novo mesto predstavlja glavno vstopno točko mestnih in linijskih avtobusnih prevozov v Novo mesto. V neposredni bližini je železniška postaja, od koder se kar nekaj potnikov (tokrat dijakov) usmeri na to točko. Ne smemo pozabiti tudi na približno 300 metrov oddaljene gimnazije ter srednje ekonomske šole v centru mesta, od koder dijaki prav tako hodijo na navedeno izhodišče za prihod v šolo in vrnitev domov. Ocenjujemo, da se preko te točke dnevno giblje več kot 3.000 dijakov različnih letnikov srednjih šol. Upravičeno lahko pričakujemo, da se med tolikšnim številom dijakov pojavijo določena trenja in nesporazumi. V letu 2011 se je »problematika avtobusne postaje Novo mesto« začela stopnjevati in pojavljati tudi v medijih. PP Novo mesto, kot krajevno pristojna policijska enota, je sicer obravnavala zanemarljivo število kršitev, povezanih s kršitvami javnega reda in miru. V medijih so se kljub temu pričele pojavljati vsebine, ki so pri dijakih povzročale strah in s tem zmanjšale občutek varnosti. Poznejša obravnava posameznih kaznivih dejanj, vključno s kaznivim dejanjem poskusa uboja, je občutek varnosti pripeljala do nekakšne kritične točke. Policisti so v številnih razgovorih z dijaki poskušali ugotoviti, kaj konkretno se dogaja in dobili zgolj pavšalne odgovore, da je »avtobusna postaja Novo mesto – problem«, vendar tega dijak niso znali konkretno opredeliti. Največkrat so bili izpostavljeni posamezni primeri, ki jih je policije sicer

uspešno rešila, vendar pa pri dijakih to ni zmanjšalo občutka nevarnosti na tem območju. Dodatno je policija svoje aktivnosti in varnostne razmere argumentirala v medijih. Mediji so v določeni meri navedbe policije korektno objavili, vendar je že sama objava prispevka z naslovom »avtobusna postaja Novo mesto« povzročala dodatno mero predsodkov. Tega ni spremenilo niti dejstvo, da so bile navedbe policije vedno kvalitetna protiutež obravnavanemu varnostnemu dogodku (saj so bili npr. storilci prijeti, odkriti ali sankcionirani).

3 Pogled policije, medijev, Šolskega centra Novo mesto in prisotnih na problematiko avtobusne postaje Novo mesto

3.1 Pogled policije

PP Novo mesto je pozorno spremljala razmere na avtobusni postaji, pri čemer je z različnimi oblikami dela v največji možni meri krepila svojo prisotnost na tem območju. Dosledno obravnavanje posameznih kršitev je bilo še posebej pomembno zaradi zagotavljanja občutka varnosti. Da je treba za kakršno koli kršitev na avtobusni postaji postaviti ničelno toleranco z vidika ukrepanja, se je zavedalo tudi vodstvo policijske uprave. Slednje je Policijski postaji Novo mesto zagotavljalo dodatno kadrovsko pomoč policistov Policijske postaje vodnikov službenih psov Novo mesto in policistov Postaje konjeniške policije Ljubljana. Ocenjujemo, da smo policijske naloge izvedli v primernem obsegu in z vidika policije varnostnih težav ni bilo – vendar pa je predsodek pri dijakih in medijih še vedno ostajal.

3.2 Pogled Šolskega centra Novo mesto

Šolski center Novo mesto, kot največje šolsko središče na tem območju, je prislunnil govoricam dijakov. Poudarjali so, da se dijaki opijajo z alkoholom, ki ga dobijo v gostinskih lokalih na avtobusni postaji. Prepoznali so pomen sodelovanja s policijo, hkrati pa iskali tudi svojo vlogo. Navsezadnje je tudi njihov interes, da dijaki varno prispejo v šolo in domov. Zavedajo se, da je območje njihovega delovanja omejeno, imajo pa nad svojimi dijaki relativno veliko socialno moč. Dijaki jim zaupajo, zato je treba njihove ugotovitve in stališča opoštevat ter vključiti v reševanje.

3.3 Pogled medijev

Mediji so v tem obdobju različno poročali o dogajanju na avtobusni postaji. Nekateri mediji so v svoje prispevke vključili tudi pojasnila policije o konkretnem varnostnem dogodku, iz katerih je izhajalo, da so bili v posamezne varnostne dogodke vključeni posamezniki, ki so se med seboj poznali (predhodni spori, dolžniško-upniška razmerja ipd.) in bi se tak dogodek lahko zgodil tudi drugje. V odgovorih medijem smo vedno znova pozivali mladostnike, da policiji naznanjajo prekrške in kazniva dejanja, ki naj bi se po nekaterih navedbah v družbenih omrežjih dogajala na avtobusni postaji. Za prijavo tovrstnih dogodkov je bila na voljo tudi anonimna številka policije 080 1200. Posamezni mediji pa so se v svojih prispevkih zgolj sklicevali na mnenja staršev in dijakov, da gre

za »nevarno« območje, kjer naj bi se dnevno dogajala kazniva dejanja. Z namenom umiritve razmer in pojasnjevanja dogajanja na avtobusni postaji smo na našo pobudo sklicali tudi novinarsko konferenco, na kateri sta poleg direktorja PU Novo mesto sodelovala tudi župan Mestne občine Novo mesto in direktor Šolskega centra Novo mesto.

3.4 Pogled lastnikov lokalov

Komandir PP Novo mesto je že ob začetku medijske izpostavljenosti predlagal lastnikom lokalov, da si zagotovijo varnostno službo, ki bo skrbela za varno in prijetno okolje, kar bo na daljši rok prispevalo tudi k boljšemu finančnemu izkupičku. Predlog ni bil sprejet, pa čeprav ne bi bilo treba vložiti veliko finančnih sredstev. So se pa lastniki lokalov strinjali, da posamezniki povzročajo izgrede, svojega dela krivde glede točenja alkoholnih pijač mladoletnikom pa niso priznali. Zanimivo je, da se je v letu 2011 na policijo obrnila lastnica enega izmed gostinskih lokalov in prijavila preprodajo drog, ki naj bi jo vršili Romi in Albanci, policija pa naj ne bi ukrepala. Policija je navedbe o neukrepanju s konkretnimi pojasnili kategorično zavrnila.

3.5 Romi kot izvorni vir težav?

Navedba o zadrževanju Romov v lokalih na avtobusni postaji je bila s strani policije potrjena kot verodostojna. Ugotovljeno je bilo, da Romi obiskujejo Razvojno izobraževalni center (v nadaljevanju RIC) Novo mesto, kjer pridobivajo dodatno izobrazbo tisti, ki niso uspešno zaključili osnovne šole. Ugotovljeno je bilo, da se nekateri udeleženci izobraževanja pogosteje zadržujejo v lokalih in se družijo z ostalimi obiskovalci lokalov. V nekaj primerih so bile sicer obravnavane tudi kršitve javnega reda in miru, pretežno pa kršitve niso bile prijavljene. Romi so mimoidoče nadlegovali, kar pa je občutek strahu samo še stopnjevalo.

4 Varnost – skrb policije ali skupna skrb

Predvsem mediji so vprašanja, povezana z avtobusno postajo Novo mesto, skoraj izključno naslavljali na tiskovno predstavnico PU Novo mesto. Ostalih deležnikov, ki bi lahko pomagali pri reševanju nastale situacije, praktično niso prepoznali. So pa jo prepoznali nekateri posamezniki, ki so iskali rešitve za posamezne parcialne probleme pri vodstvu Šolskega centra Novo mesto kot tudi pri Mestni občini Novo mesto. Zagotavljanje varnosti je primarna naloga policije, pri čemer se vseeno postavi vprašanje, zakaj se kot nosilec varnosti s svojega delovnega področja ni prepoznal kdo od ostalih organov, ki bi lahko prispeval k večji učinkovitosti svojega dela s tem, da bi k sodelovanju povabil policijo.

5 Aktivnosti policije kot nosilca aktivnosti za zagotavljanje varnosti

Policija se je v konkretnem primeru prepoznala kot temeljni nosilec za zagotavljanje varnosti v določenem okolju. Kot osnovne varnostne probleme pa je prepoznala:

- vrstniško nasilje na poti v in iz šole ter s tem povezan občutek strahu;
- točenje alkoholnih pijač v lokalih neposredno na avtobusni postaji;
- nasilje, povezano s pripadniki večetničnih skupnosti.

5.1 Prepoznavna deležnikov in njihova aktivacija

Kot deležniki, ki bi lahko prispevali k sanaciji stanja in izboljšanju stanja, so bili prepoznani:

- Šolski center Novo mesto – kot motivator dijakov, da prijavljajo vsa kazniva dejanja in prekrške ter s svojo izobraževalno dejavnostjo prispeva k osveščanju o vrstah in vsebinah vrstniškega nasilja. Prepoznani so bili kot pomemben vezni člen za tekoče obveščanje policije o dogajanju.
- Mestna občina Novo mesto – kot lastnik določenih objektov, ki bi lahko z določeno infrastrukturno ureditvijo prispevala k okolju, ki bi omogočalo pozitivno vzdušje in zmanjšalo možnosti deviantnih ravnanj na minimum. Prepoznana je bila tudi zakonodajna vloga mestne občine, ki bi s sprejetjem ustreznih predpisov lahko omejila uživanje alkoholnih pijač na javnem mestu, hkrati pa bi lahko uvedla tudi video nadzorni sistem na avtobusni postaji Novo mesto, kar bi bistveno olajšalo identificiranje kršiteljev in pozitivno vplivalo na preprečevanje deviantnih ravnanj.
- Občinsko redarstvo – ki ima skladno z določili Zakona o varstvu javnega reda in miru tudi možnost ukrepanja ter določena pooblastila po odlokih mestne občine (»Zakon o varstvu javnega reda in miru [ZJRM-1]«, 2006).
- RIC Novo mesto – kot institucija, kjer se izobražujejo odrasle osebe, ki nimajo zaključene osnovne šole, s svojo izobraževalno dejavnostjo in osveščanjem. Njihova specifičnost je v tem, da ga v pretežni meri obiskujejo Romi.
- Različne inšpekcijske službe – ki lahko s svojo preventivno in represivno dejavnostjo zagotavljajo zakonito delovanje s področja tržne dejavnosti posameznega lokala in izvajajo dodaten nadzor nad izvrševanjem Zakona o omejevanju rabe alkohola.
- Lastniki objektov in lokalov, ki jim bi moral biti primarni interes zagotavljanje dolgoročne stabilnosti poslovanje v varnostno umirjenem območju. Prepoznana je bila njihova vloga z zagotavljanjem ustrezne varnostne službe, ki bi skrbela za red v in predvsem okolici posameznega lokala.
- Policija, ki s svojo 24-urno prisotnostjo lahko zagotavlja dolgoročen neposreden nadzor in ima široka pooblastila za represivno in preventivno delovanje.

5.2 Vloga lokalne skupnosti

Pomembno je poudariti, da je na območju Mestne občine Novo mesto ustanovljen varnostni sosvet, ki pa ne deluje skladno s pričakovanji zakonodajalca. Razlog je mogoče iskati v daljši časovni komponenti dogajanja in težji prepoznavnosti širine samega problema. Kljub temu pa je treba poudariti, da je lokalna skupnost vseskozi sledila predlogom policije in jih sprejela kot pozitivne. Bistveni prispevki lokalne skupnosti so bili:

- angažiranje občinskega redarstva in medobčinskega inšpektorata za večjo prisotnost na avtobusni postaji;
- na predlog policije in predstavitvi dobre prakse iz Kočevja je bila pripravljena pravna podlaga za vzpostavitev video nadzora na avtobusni postaji. Slednje je bilo v nadaljevanju tudi izvedeno;
- po predlogu policije sprememba ustreznega občinskega odloka, ki prepoveduje popivanje na javnem kraju. Slednje je bilo še posebej pomembno zaradi zagotavljanja primerne okolja v neposredni bližini avtobusne postaje za tiste primere, ko so dijaki alkohol prinesli od dom;
- stalna pripravljenost občinske uprave za sodelovanje pri izvedbi določenih ad-hoc ukrepov (izdaja soglasja za beljenje podhoda avtobusne postaje, popravilo določenih delov avtobusne postaje ...).

5.3 Vloga Šolskega centra Novo mesto

Lahko trdimo, da PP Novo mesto zelo dobro sodeluje z vsemi srednjimi šolami na svojem območju, med katerimi je največji Šolski center Novo mestu, kjer je letos vpisanih 3.087 dijakov. Upoštevajoč še ostale srednje šole na območju Novega mesta dnevna migracija dijakov presega število 5.000.

Vodstvo Šolskega centra Novo mesto je izrazilo pripravljenost sodelovanja s policijo tako na vodstveni kot tudi neposredni operativni ravni. Bistvo sodelovanja je tako predstavljalo samo vodstvo šole kot tudi ravnatelj in svetovalni delavci posameznih šol. Sodelovanje je bilo očitno predvsem pri:

- dogovoru vodstva Šolskega centra Novo mesto in policije za večjo prisotnost na relaciji Šolski center Novo mesto – avtobusna postaja z namenom preprečevanja nasilja;
- stalna pripravljenost šolske strokovne službe za spremljanje dogajanja med dijaki s poudarkom na ugotavljanju časa, kraja in vsebine posameznega nasilja. Poseben poudarek je bil namenjen dosledni prijavi vsakega nasilja;
- vzpostavitev odprtih poti za komunikacijo v primerih, ko so ugotovljeni elementi prekrška ali kaznivega dejanja z možnostjo takojšnje reakcije na posamezno deviantno ravnanje. Tukaj se je še posebej izkazala uporaba elektronske pošte in telefonskih komunikacij za neposredno usklajevanje aktivnosti. Zelo pomembno je,

da morajo imeti dijaki odprte poti za pogovor o svojih težavah in videnjih ter občutkih. Ravno tako je bila pomembna povratna informacija. Ravnatelji šol in svetovalni delavci so se tako odprto pogovarjali o težavah, policija pa je v nadaljevanju, posredno in preko predavanj, podajala povratne informacije o različnih aktivnostih in na neki način odgovarjala na vprašanja dijakov in podajala povratne informacije o izvedenih aktivnostih. Velikokrat so bili na načelni ravni predstavljeni tudi praktični primeri ukrepanja (npr. obveščanje staršev o storjenih kršitvah mladoletnikov, obveščanje staršev o zadrževanju v nevarnem okolju ipd.), kar je nedvomno pozitivno vplivalo na zmanjšanje števila deviantnih ravnanj;

- delo šole s starši mladoletnih kršiteljev;
- velika družbena odgovornost šole za dogajanje v njenem okolju v primeru, ko je bilo primerno prebeliti in urediti podhod avtobusne postaje. Direktor Šolskega centra je v sodelovanju z občinsko upravo mestne občine Novo mesto organiziral ureditev podhoda, kar nedvomno vpliva na pozitivno okolje, v katerem dijaki varnost dojemajo drugače.

Lahko zaključimo, da je bila vzpostavljena piramida prenosa informacij od vodstva do dijakov in obratno.

5.4 Vloga različnih inšpekcijskih služb

Različne inšpekcijske službe na območju PP Novo mesto odlično sodelujejo s policijo. Odprte poti so vodile do neposrednega sodelovanja in usklajenega dela tako s tržnim kot tudi zdravstvenim inšpektoratom. Problematika na avtobusni postaji je bila obravnavana tudi na regijski koordinaciji inšpekcijskih služb, kjer so bili sprejeti sklepi o sodelovanju in usklajenem delovanju. Različne inšpekcijske službe so izvedle več nadzorov samostojno, veliko pa jih je bilo izvedenih tudi skupaj s policijo. Sodelovanje je obsegalo tako delo uniformirane policije kot tudi delo s policisti v civilnih oblačilih.

V tem delu je treba opozoriti, da kljub trudu inšpekcijske službe samostojno niso izvedle veliko ukrepov predvsem zaradi same umeščenosti in zgradbe avtobusne postaje. Slednja omogoča izredno dober nadzor nad prihodi in odhodi, kar v praksi pomeni, da lastniki gostinskih obratov lahko pravočasno opazijo prihod vseh, ki po njihovem mnenju ne »sodijo« v to okolje (niso njihove redne stranke).

Pohvaliti je treba aktivnost in ukrepanje inšpekcijskih služb v primerih, ko je policija ugotovila posamezne kršitve z njihovega področja delovanja. Šlo je za kršitve obratovalnega časa, kršitve Zakona o omejevanju porabe alkohola in druge.

5.5 Vloga lastnikov objektov in lokalov

V kompleksu avtobusne postaje Novo mesto je povprečno 6 lokalov. Če izvzamemo enega, ki je neposredno ob avtobusnem postajališču in je odprt, osvetljen in velik, je v spodnji etaži avtobusne postaje na praktično 50 m »stene« 5 lokalov.

Lastniki so spremljali stanje v medijih in tudi sami ugotavljali, da prihaja do neredov v njihovi bližini, vendar so s prstom vedno kazali na sosednji lokal ter ga prikazovali kot krivca za nastale razmere. Dejstvo je, da so dijaki v razgovorih izpostavljali, da je dostopnost do alkohola v vseh lokalih enaka in praktično ni ovir, da bi prišli do njega. Policisti so v več primerih ugotovili, da imajo posamezni lastniki lokalov organizirano »službo opazovanja«. Narava lokacije lokala namreč omogoča neposreden pregled nad prihodi, slednje pa pomeni ustrezno pripravo in pospravljanje lokala v tistih nekaj sekundah, preden je policist ali inšpektor neposredno vstopil v lokal in izvedel nadzor.

Poleg neposrednega nadzora, ki ga so ga bolj ali manj uspešno izvajali policija ter inšpekcijske službe, je bilo lastnikom lokalov predlagano, da skupno najamejo varnostno službo, ki bo skrbela za red. Upoštevač dejstvo, da gre za več lokalov, bi že en sam varnostnik lahko bistveno prispeval k večjemu redu, s tem pa bi se vzpostavilo varno in prijetno okolje, ki bi na dolgi rok prispevalo k večji finančni donosnosti posameznega lokala. Predlog policije je bil gladko zavržen, saj nihče od lastnikov ni prepoznal prednosti tovrstnega dela. Očitno je bilo, da gre za izključno neposredni finančni interes v danem trenutku. Neposredni finančni interes je izkazan že v samih uradnih urah delovanja lokalov. Slednji obratujejo samo v času pouka, v času zimskih in poletnih počitnic pa so zaprti. Policija z lastniki lokalov tako ni našla skupnega jezika pri načrtovanju ukrepov za preprečevanje kršitev.

5.6 Vloga RIC Novo mesto

V nekem trenutku so se kot glavni vir problemov pojavili Romi, ki se izobražujejo na RIC Novo mesto. RIC Novo mesto in avtobusna postaja Novo mesto se nahajata vsak na svoji strani ceste. Policija je s preverjanjem okoliščin ugotovila, da Romi izvajajo dodatno izobraževanje na RIC Novo mesto za tiste primere, ko posamezniki niso uspešno zaključili šolanja. V razgovoru z vodstvom je bilo ugotovljeno, da so posamezniki odsotni od pouka ravno v času, ko so dijaki Šolskega centra Novo mesto zaključevali pouk. RIC je ponudil pomoč in sodelovanje v naslednjem:

- pripravljani so bili prestaviti urnik delovanja in odmorov na način, da so bili kritični posamezniki v kritičnem času prisotni pri pouku;
- zaostri so pogoje preverjanja prisotnosti;
- ponudili so prostore in strokovno pomoč za izvedbo izobraževanj policije na temo vrstniškega nasilja in kazenske odgovornosti posameznika.

Z ukrepi RIC-a in povečano prisotnostjo policije v času daljših odmorov med predavanji se je zadrževanje Romov na avtobusni postaji Novo mesto bistveno zmanjšalo.

5.7 Neposredne aktivnosti policije na avtobusni postaji v povezavi z ostalimi deležniki

Policija je že v svojem temeljnem poslanstvu odgovorna za zagotavljanje varnosti. PU Novo mesto je prepoznala težave, povezane z navedeno avtobusno postajo kot težave

širšega pomena, za kar je PP zagotavljala določeno kadrovsko pomoč. Predvsem v začetni fazi, ko se je policija osredotočala samo na samo avtobusno postajo, so pomagali predvsem policisti vodniki službenih psov, občasno pa tudi policisti konjeniki. Delo je bilo omejeno predvsem na fizično prisotnost in represivno ukrepanje.

Ker tovrstno delo ni prineslo zelenih rezultatov, težave pa so do leta 2013 ostajale enake, je bilo treba spremeniti način dela in ga tudi razširiti. Sprememba načina dela je vključevala načrtno aktivacijo ostalih deležnikov, kot je bilo opisano v predhodnih poglavjih, in konstantno prisotnost policistov na avtobusni postaji s poudarkom na delu z mladimi in domnevnimi vodji posameznih skupin. Stalna prisotnost je pomenila tudi določeno obliko pritiska na lastnike lokalov in dijake, da se izogibajo tako točenju kot tudi uživanju alkoholnih pijač.

Za delo na avtobusni postaji sta bila po letu 2014 zadolžena dva policista. V času kadrovskih sprememb sta bila policista, ki sta izpolnjevala pogoje za poklicno upokožitev, dodeljena PP Novo mesto, kjer sta opravljala predvsem naloge opazovalne službe.

Policista sta naloge opravljala peš, sta se gibala med dijaki, spremljala stanje, poslušala vtise in strahove mladostnikov in po potrebi tudi represivno ukrepala. Skozi leta sta postala »prijatelj«² dijakov, ki so se lahko vedno obrnili nanju. Sama prisotnost policistov v povezavi z delom z mladimi in posledična odsotnost deviantnih ravnanj je prispevala k dejstvu, da se avtobusna postaja Novo mesto po letu 2015 več ne pojavlja kot kraj strahu in terorja.

6 Arhitekturna zasnova objekta kot del problema

Ne glede na nagrade za arhitekturno zasnovo avtobusne postaje Novo mesto ob njenem nastanku je objekt z vidika dela policije zasnovan izjemno slabo. Majhni in temni prostori, postavljeni v nekakšen hodnik z možnostjo prihoda in odhoda, je po našem mnenju raj za razvoj deviantnih ravnanj. Slabi arhitekturni zasnovi v povezavi z varnostjo je treba dodati še neurejeno lastništvo in odsotnosti skupnega upravljavca objekta. Tako dobimo kombinacijo neurejenega okolja in neodzivnosti na napake v objektu. Policija je večkrat opozarjala na nepravilnosti v okolju, ki bistveno vplivajo na razvoj nadaljnjih deviantnih ravnanj (npr. razrahljani leseni stropi, ki so viseli s prvega nadstropja). Temni prostori, ki omogočajo dober nadzor nad prihodom represivnih organov, pa omogočajo nemoteno delovanje skladno s pričakovanji lastnikov lokalov.

7 Vpliv posameznih dogodkov na psihologijo množice

Med tako veliko dnevno migracijo dijakov je pričakovati tudi določena trenja tako med posamezniki kot tudi skupinami. Razumljivo je, da do različnih kršitev prihaja in policija se zaveda, da kršitve obstajajo, pa čeprav niso prijavljene.

Dodatno psihozo na že tako razgreto debato o avtobusni postaji je prispevalo medijsko poročanje o drzni tatvini in ropu nad mladostnikom v letu 2013. Obravnavano je bilo tudi kaznivo dejanje nasilništva in tudi nekaj vlomov tako v same avtobuse kot tudi v objekte in lokale na avtobusni postaji. Tudi sami vlomi, ki z mladostniki nimajo nobene povezave, so se pa zgodili na avtobusni postaji, so podžigali domišljijo in dvigovali dodaten strah pri mladostnikih. Kot pika na i je bilo kaznivo dejanje poskusa uboja mladoletnika v letu 2014. Naj poudarimo, da so bili vsi storilci kaznivih dejanj, povezanih z nasiljem, prijeti, pridržani ter privedeni k preiskovalnemu sodniku. Tudi to dejstvo, ki sicer kaže na uspešnost policije, ni pripomoglo k zmanjšanju občutka strahu ter negotovosti.

Značilnost posameznih dogodkov, ki so bili obravnavani kot hujša kazniva dejanja, je bila okoliščina, da je šlo za osebne obračune oseb, ki so se tudi sicer družile in se sprle zaradi različnih dogodkov. Dijaki nikoli v tem obdobju niso bili naključne žrtve hujših kaznivih dejanj. Ugotovili smo le nekaj primerov nadlegovanj, ki so sicer vsakodnevno prisotni praktično povsod, kjer se srečuje tolikšno število dijakov.

8 Zaključek

Trenja med mladostniki so ob znanih okoliščinah bila in verjetno bodo del vsakdana. Za ustrezno odzivanje je nujno potrebno zagovarjati in izvajati ukrepe za ničelno toleranco do vsakršnega nasilja. Na konkretnem primeru smo želeli prikazati, kako je policija angažirala različne deležnike, ki so lahko bistveno pripomogli k ureditvi razmer na avtobusni postaji Novo mesto. Primer kaže dobro prakso vključevanja dodatnih policistov lokalni policijski postaji, s čimer povečamo sposobnost kontinuiranega delovanja za daljše obdobje. Prepričani smo, da je takšen pristop primer sodobnega reševanja varnostnih pojavov, saj poleg represivnega dela policije vključuje delo z interesnimi skupinami ter aktiviranjem ostalih državnih in lokalnih služb. Zavedamo se, da bi v primeru pogostejših kršitev lahko vključili še krajevne skupnosti, nevladne organizacije ipd. Posebej je poudarjen osebni in neposredni pristop s prisotnostjo na določenem mestu in poudarkom na zagotavljanju občutka varnosti. Kljub posameznim varnostnim dogodkom, ki so bili posledica predhodnih trenj med posamezniki, dijaki niso bili ogroženi. Imeli pa so občutek strahu oziroma predsodke, ki so bili podprti s poročanjem posameznih medijev o dogajanju, ki pa niso vedno vključevala vseh dejstev oziroma pojasnil policije. Treba je tudi poudariti, da so mediji v večini primerov dogodke prikazovali korektno in korektno povzemali tudi delo policije.

Izpostaviti želimo tudi pripravljenost vseh deležnikov za zagotavljanje varnosti potem, ko jih je k sodelovanju pozvala policija. Po povabilu in podajanju določenih izhodišč so bili izvedeni ukrepi, ki so vsak zase in vsi skupaj vplivali na uspešnost reševanja konkretnega primera. Dobro bi bilo, če bi tudi drugi pristojni samostojno prepoznali problem in k sodelovanju povabili policijo.

Ne glede na trend porasta uporabe elektronskih komunikacij v najširšem smislu se je v tem primeru izkazal osebni pristop med deležniki ter medsebojno sodelovanje,

povezovanje ter odzivanje na probleme. Slednjega ne more nadomestiti noben medij in tehnologija.

Literatura

Policija. (2017). *Zgodovina in razvoj policijskega dela v skupnosti*. Pridobljeno na <https://www.policija.si/index.php/draavljan-in-policija/zgodovina-in-razvoj>
Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1). (2006). *Uradni list RS*, (70/06).

Pristopi k reševanju konkretnih varnostnih problemov na območju Policijske uprave Murska Sobota

DAMIR IVANČIĆ, BORUT KOCET & BOŠTJAN VUČKO

Povzetek Namen prispevka je prikazati varnostno situacijo v regiji skozi petletne podatke o stanju varnosti na nekaterih področjih policijskega dela. Kljub mnogim težavam, s katerimi se srečujemo, beležimo izboljšanje varnostnih trendov na večini delovnih področij ali pa vsaj uspemo ohraniti doseženo raven varnosti.

Zavedamo se, da samo z operativnimi in preventivnimi ukrepi policije to ne bi bilo mogoče. Zato je sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in drugimi subjekti, predvsem z občani, zelo pomemben segment dela PU Murska Sobota v zadnjem desetletju. Tako smo že leta 2010, še pred sprejetjem Strategije policijskega dela v skupnosti, začeli izvajati lastni projekt »Nazaj k ljudem«, ker smo se zavedali, da je to pravi recept za uspešno reševanje varnostnih problemov in za izboljšanje stanja varnosti v Pomurju.

Kako pomembno je tovrstno sodelovanje, se je predvsem pokazalo v času t. i. migrantske krize, ko brez pomoči lokalnih skupnosti ter drugih javnih in zasebnih subjektov, problematike enostavno ne bi mogli več obvladovati.

Ključne besede: • varnostna situacija • strategija • projekt • policijske dejavnosti • policijska preventiva •

NASLOVI AVTORJEV: Damir Ivančić, mag., Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 11, 9000 Murska Sobota, Slovenija, e-pošta: damir.ivancic@policija.si. Borut Kocet, Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Murska Sobota, arhitekta Novaka 5, 9000 Murska Sobota, Slovenija, e-pošta: borut.kocet@policija.si. Boštjan Vučko, mag., Ministrstvo za notranje zadeve, Policijske postaja Gornji Petrovci, Gornji Petrovci 33, 9203 Gornji Petrovci, Slovenija, e-pošta: bostjan.vucko@policija.si.

Approaches to Solving Specific Safety Issues in the Territory of Murska Sobota Police Directorate

DAMIR IVANČIČ, BORUT KOCET & BOŠTJAN VUČKO

Abstract The purpose of the article is to present safety situation of the region through five-year information about safety situation in some fields of police work. Despite many issues we encounter, we have been recording an improvement of safety trends in most work fields or we have been at least maintaining the achieved security level.

We are aware that operative and preventive measures alone would not be sufficient. That is why cooperation with local communities and other subjects, and mostly with residents of the municipality, has been a very important segment of work for Murska Sobota Police Directorate in the past decade. We have implemented our own project “Back to the people” in 2010, even before adopting the Strategy of Police Work in the Community, as we were aware that this is the right concept for successful solving of safety issues and for improving safety situation in the Pomurje region.

The importance of such cooperation was proven during the so-called migration crisis when we would not had been able to control the issue without the assistance of local communities and other public and private subjects.

Keywords: • safety situation • strategy • project • police activities • police prevention •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Damir Ivančič, M.Sc., Ministry of the Interior, Police Directorate Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 11, 9000 Murska Sobota, Slovenia, e-mail: damir.ivancic@policija.si. Borut Kocet, Ministry of the Interior, Police Directorate Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 5, 9000 Murska Sobota, Slovenia, e-mail: borut.kocet@policija.si. Boštjan Vučko, M.Sc., Ministry of the Interior, Police station Gornji Petrovci, Gornji Petrovci 33, 9203 Gornji Petrovci, Slovenia, e-mail: bostjan.vucko@policija.si.

1 Uvod

Temeljno poslanstvo Policije je zagotavljanje varnosti. Že sam Zakon o nalogah in pooblastilih policije (»ZNPPol«, 2013) v 4. členu Policiji nalaga temeljne dolžnosti, kjer je iz določb jasno razbrati poslanstvo Policije in osnovno funkcijo v najširšem pomenu besede, se pravi varovati življenje, osebno varnost in premoženje ljudi. V drugem odstavku istega člena je zakonsko določeno, da mora Policija v okviru policijske dejavnosti sodelovati s posamezniki in skupnostjo, torej Policija je za ljudi in skupaj z ljudmi. Skozi glavna temeljna področja dela Policije bom v nadaljevanju skušal na kratko opisati pristope, nekatere projekte in policijsko preventivo pri reševanju nekaterih konkretnih varnostnih problemov na območju Policijske uprave Murska Sobota, čeprav se že na začetku zavedam, da bom opisal le majhen delež naših dejavnosti. Seveda smo pri izvajanju svoje dejavnosti zavezani k veljavni zakonodaji, usmeritvam delodajalca in raznovrstnim strategijam na različnih delovnih področjih.

2 Preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj

Na Policijski upravi Murska Sobota je bilo v letih od 2012 do 2016 letno obravnavanih okrog 3.000 kaznivih dejanj (Policija, 2017). Skoraj polovica vseh kaznivih dejanj je bilo izvršenih s področja kaznivih dejanj zoper premoženje, pri tem izstopajo tatvine in velike tatvine, veliko pa je kaznivih dejanj poškodovanje tuje stvari. Takoj zatem so kazniva dejanja zoper gospodarstvo, kazniva dejanja zoper človekove svoboščine in pravice, kazniva dejanja zoper življenje in telo ter kazniva dejanja zoper javni red in mir.

Glede na trenutne varnostne razmere in trend kriminalitete na območju Policijske uprave Murska Sobota v zadnjih letih opažamo, da kazniva dejanja s področja premoženjske kriminalitete izvršujejo storilci iz Republike Slovenije, v zadnjih obdobjih pa tudi državljani tujih držav, največ iz Romunije, Madžarske, Ukrajine, Bolgarije. Največji delež izvršenih kaznivih dejanj v okviru čezmejne kriminalitete so kazniva dejanja tatvine in drzne tatvine, ki se izvršujejo predvsem na počivališčih pomurske avtoceste. Pri tem gre za izvršitvene oblike tatvine goriva, ko storilec natoči gorivo in odpelje brez poravnane plačila, ter tatvine goriva iz rezervoarjev tovornih vozil, parkiranih na parkirnih prostorih počivališč pomurske avtoceste, kjer zaznavamo, da se z namenom izvrševanja tovrstnih kaznivih dejanj organizirajo manjše kriminalne združbe. V zadnjih letih je bilo na teh lokacijah zalotenih in neposredno po izvršitvi navedenih kaznivih dejanj prijetih več storilcev opisanih kaznivih dejanj, kjer ugotavljamo, da so storilci predvsem državljani tujih držav. Na podlagi Sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko o čezmejnem policijskem sodelovanju načrtujemo letos pred božično-novoletnimi prazniki skupaj z varnostnimi organi iz sosednje Republike Madžarske izvedbo skupnega nadzora v obliki skupnih obmejnih patrolj s ciljem prijetja storilcev kaznivih dejanj, predvsem tatvin in drznih tatvin na počivališčih pomurske avtoceste. Pri tem ugotavljamo, da so oblike izvrševanja drznih tatvin različne. Storilci izkoristijo nepozornost voznikov na parkirnih prostorih, storilci žrtve vabijo iz avtomobilov, jih opozarjajo na različne domnevne okvare na vozilih in nato izkoriščajo

njihovo nepozornost ter na parkirnih prostorih izvršujejo drzne tatvine ali pa v določenih primerih izvršijo tatvine v času spanja – počivanja voznikov odklenjenih vozil.

Kot dobra praksa v preteklih letih se je pokazala ustanovitev delovne skupine policistov, ki je bila ustanovljena z namenom odkrivanja in preiskovanja ulične kriminalitete, predvsem s področja prepovedanih drog. Na podlagi izkušenj in izkazanih potreb smo njihovo delovno področje razširili in opisano delovno skupino preimenovali v delovno skupino za odkrivanje in preiskovanje čezmejne kriminalitete, predvsem na varnostno obremenjenih območjih, kar počivališča ob pomurski avtocesti zagotovo so. Delo policistov v delovni skupini se je izkazalo za uspešno in učinkovito. Ker smo imeli namen, da tovrstno problematiko obravnavamo sistematično in jo dolgoročno zmanjšamo ali celo odpravimo, smo začeli izvajati aktivnosti v smeri ustanovitve organizacijske rešitve. V ta namen smo ob sodelovanju s pristojnimi na Generalni policijski upravi vodili aktivnosti za ustanovitev Mobilnega kriminalističnega oddelka, ki bi deloval v okviru Sektorja kriminalistične policije Policijske uprave Murska Sobota. Namen njihovega dela je, da z lastno samoiniciativnostjo in ciljno usmerjenim delom odkrivajo predvsem kazniva dejanja s področja premoženjske kriminalitete, kazniva dejanja v povezavi s prepovedanimi drogami, s področja organizirane kriminalitete, odkrivajo storilce hujših prekrškov in sodelujejo pri realizaciji ciljno iskanih oseb na območju Policijske uprave Murska Sobota.

Trendi izvrševanja kaznivih dejanj izkazujejo, da premoženjska kazniva dejanja in kazniva dejanja z elementi mednarodne organizirane kriminalitete izvršujejo tujci, ki potujejo preko območja Policijske uprave Murska Sobota oziroma načrtno in organizirano prihajajo na naše območje s ciljem izvrševanja določenih kaznivih dejanj. Njihovo izvrševanje pa narašča predvsem na območjih v bližini meje z Republiko Madžarsko, z Republiko Hrvaško ter na območju tranzitnih koridorjev – počivališčih pomurske avtoceste, zato te lokacije obravnavamo kot varnostno obremenjena območja.

Kot učinkovit pristop k reševanju varnostnih problemov na območju Policijske uprave Murska Sobota je treba poudariti nujno potrebno sodelovanje med policisti in kriminalisti vseh policijskih enot na območju celotne policijske uprave, nudenje strokovne pomoči in ustrezna koordinacija dela s strani vodstvenih delavcev in kriminalistov, izraba vseh metod in oblik policijskega dela (zasede, cestne blokade, izvedba poostrenih nadzorov, kriminalistična tehnika, kriminalističnoobveščevalna dejavnost idr.) ter seveda učinkovita raba vseh razpoložljivih tehničnih sredstev.

Vse navedeno je treba ustrezno kombinirati le z enim namenom, in sicer z namenom čim bolj uspešnega preiskovanja kaznivih dejanj in preprečevanja izvrševanja kaznivih dejanj tako, da bo varnostna situacija čim bolj ugodna.

3 Vzdrževanje javnega reda in zagotavljanje splošne varnosti ljudi in premoženja

V obdobju od 2012 do 2016 je bilo na območju Policijske uprave Murska Sobota obravnavanih od 2.500 do 3.000 kršitev predpisov s področja javnega reda. Od leta 2012 je zaznati trend padca števila kršitev od 3.069 do 2.569 ugotovljenih kršitev v letu 2016 (Policija, 2017). Ti statistični parametri kažejo na izboljšanje stanja na tem področju, k čemur pa zagotovo prispevajo raznovrstni dejavniki, tako da lahko ugotovimo, da je varnostna situacija ugodna, dobra. Največji delež kršitev so ugotovljene kršitve Zakona o varstvu javnega reda in miru, ki se dogajajo v zasebnih prostorih in na javnih krajih. Kot zasebni prostori so mišljene stanovanjske hiše in stanovanja večstanovanjskih objektov, na javnih krajih pa se kršitve najpogosteje dogajajo v gostinskih objektih, na cestah – ulicah in na javnih prireditvah, predvsem na športnih prireditvah – nogometnih tekmah. Trend kršitev na športnih prireditvah je sicer v zadnjih letih v upadu, in sicer zaradi sprejete ostreje zakonodaje (uvedba novih policijskih pooblastil in ukrepov), večje ozaveščenosti posameznih subjektov, učinkovitosti kaznovalne politike in pa tudi dejstva, da je rizičnih športnih prireditev na območju Pomurja manj, saj pomurski okoliš že nekaj let nima nogometnega prvoligaša, kjer so se zaradi manjših ali večjih izgredov posameznikov iz organiziranih navijaških skupin kršitve dogajale. Kršitev tega predpisa je v posameznem koledarskem letu dobra ali slaba polovica, torej okrog 1.500, kar pa v letu 2016 pomeni trend naraščanja. Pri tem ugotavljamo, da so najpogostejše izvršitvene oblike tovrstnih kaznivih ravnanj izzivanje in spodbujanje k pretepanju, samo pretepanje in udarjanje, vpitje in prepiranje, povzročanje hrupa ter raznovrstne oblike nasilja v družini, ki se v skladu s Kazenskim zakonikom Republike Slovenije (»Kazenski zakonik [KZ-1-UPB2]«, 2012) pogosto obravnava in preiskuje kot kaznivo dejanje Nasilje v družini.

Na območju Policijske uprave Murska Sobota poskušamo z raznovrstnimi metodami in oblikami dela vplivati na stopnjo varnosti, pri tem organiziramo in izvajamo nekatere proaktivne dejavnosti, zagotavljamo pa tudi dosledno uporabo in izvajanje vseh policijskih pooblastil ter ostalih ukrepov iz veljavne zakonodaje. Ciljne skupine proaktivne dejavnosti so praviloma iz mlajše populacije, torej otroci vzgojnih ustanov, učenci osnovnih šol, dijaki srednjih šol in drugi. Tu naj izpostavimo aktivnost Akademije detektiva Frančka, kjer policisti Policijske postaje Ljutomer ciljni populaciji (učencem povabljenih osnovnih šol in drugih vzgojnih ustanov) že nekaj let zaporedoma v mesecu februarju v okviru tedna dni udeležencem predstavljajo naloge policije, policijsko poslanstvo, policijsko opremo, tehnična sredstva in vozila. Ker so poleg mlajše populacije prisotni tudi zaposleni v teh ustanovah, starši in skrbniki otrok, predstavniki medijev, se ozaveščenost zagotovo povečuje pri vseh generacijah in širše. Čeprav smo navedli, da na območju svoje policijske uprave nimamo nogometnega prvoligaša, pa zaradi narave teh prireditev, priljubljenosti tega športa, zelo znanih organiziranih navijaških skupin pri večjih nogometnih klubih (Gorgone – NK Nafta iz Lendave, Gringosì – NK Mura iz Murske Sobote) in relativno velikega obiska teh prireditev s proaktivnostjo skrbimo in zagotavljamo ustrezen nivo varnosti. Pred vsako nogometno sezono predstavniki območnih policijskih postaj obiščejo organizatorja teh prireditev in vodje omenjenih

navijaških skupin, z njimi opravijo razgovore, v katerih se jim predstavijo zakonske obveznosti, norme, ki urejajo to področje, policijska pooblastila in predvideni ukrepi v primeru neizpolnjevanja le-teh. Ker jim hkrati predstavimo svoj način nadzora nad spoštovanjem zakonskih določb in ga obenem tudi dosledno izvajamo, se število kršitev na teh prireditvah zmanjšuje, stanje varnosti pa se posledično krepi. Na tem področju moramo izpostaviti še obravnavo raznovrstnih kršitev nasilja v družini, kjer pa smo že omenili, da se dogodki pogosto preiskujejo kot kaznivo dejanje, predvsem v primerih dalj časa trajajočega ali ponavljajočega se dogodka, v ostalih primerih pa kot prekršek. Pri obravnavi teh dogodkov pogosto zaznavamo svojo nemoč, saj se ob prijavih predvsem partnerji medsebojno obtožujejo, žalijo, grozijo, udarjajo, pretepajo, v kasnejših fazah postopka pred njegovo pravnomočnostjo pa stvari obžalujejo, opisovanje dogodkov spreminjajo in niso redki postopki o prekrških, ki se zaradi pojavljanja dvomov o odgovornosti za prekršek in pomanjkanja dokazov ustavijo. Z namenom večje ozaveščenosti, z namenom pogostejšega prijavljanja raznovrstnega nasilja v družini, s predstavitvijo tovrstne problematike predstavniki policijskih enot sodelujemo v intervjujih različnih lokalnih medijskih hiš (radio Murski val, radio Romc, Idea TV, studio As), kjer zaznavamo pozitiven odziv pri zunanji javnosti. Za izboljšanje stanja na tem področju aktivno sodelujemo tudi s predstavniki Centrov za socialno delo, predstavniki zdravstvenih ustanov, kjer v obliki nekajurnih predavanj raznovrstnim izobraževalnim ustanovam (srednje šole), javnim ustanovam (Splošna bolnišnica, zdravstveni domovi) predstavljamo opisano problematiko, pri tem pa poteka zelo potrebna in bogata izmenjava izkušenj. Pred obdobjem božično-novoletnih praznikov organiziramo tradicionalno tiskovno konferenco, kjer predstavniki policije, zdravstvene ustanove in društva za zaščito živali zaradi preprečevanja neupravičene in nepravilne rabe pirotehnik, preprečevanja nastanka telesnih poškodb, preprečevanja nastanka hrupa in same zaščite živali slikovito, zanimivo in širši populaciji prijazno predstavijo zakonsko ureditev tega področja, predstavijo potencialne nevarnosti in izkušnje iz preteklosti, vse z namenom preprečevanja nastanka kršitev s tega področja, z namenom preprečitve nastanka telesnih poškodb in z namenom ustreznega varstva živali. Tiskovne konference se udeležijo tudi predstavniki različnih medijev, ki vsebine preko tiskanih in ostalih medijev razširijo v najširšo javnost, vse z namenom pozitivnega učinka, ki so v zadnjih letih očitni, saj zaznavamo, da je kršitev vsako leto manj, telesne poškodbe pa so redke ali manjše narave.

Na področju vzdrževanja javnega reda in zagotavljanja splošne varnosti ljudi in premoženja skušamo s proaktivnim delom zagotoviti, da je stanje v pomurskem okolju čim boljše. Seveda pa v tem prispevku na kratko vseh dejavnosti ni mogoče opisati.

4 Zagotavljanje varnosti cestnega prometa

Za obdobje zadnjih pet let varnostno situacijo oziroma stanje varnosti cestnega prometa na območju Policijske uprave Murska Sobota ocenjujemo kot dobro. Od leta 2012 do leta 2016 se je število obravnavanih prometnih nesreč bistveno zmanjšalo, in sicer približno s 1.600 na 850 prometnih nesreč, čeprav se je v letu 2013 spremenila zakonodaja, ki je spremenila način obravnavanja prometnih nesreč, je v zadnjih treh letih število prometnih

nesreč upadlo, kar kažejo tudi parametri letošnjega leta (Policija, 2017). Najbolj spodbuden podatek pa je, da je število mrtvih in hudo telesno poškodovanih v prometnih nesrečah konstantno v upadu. Ob tem moramo priznati, da je k višji stopnji varnosti v cestnem prometu zagotovo bistveno pripomogla pasivna varnost – tehnološki napredek pri izdelavi vozil, izboljšanje cestnih komunikacij (izgradnja avtoceste, obnova ostalih vozišč, učinkovitejša signalizacija, novejša tehnologije izgradnje cestnih objektov – krožna krožišča idr.), v določeni meri pa nedvomno tudi policijska dejavnost in dejavnosti ostalih subjektov. Za območje Policijske uprave Murska Sobota je zanimiv podatek, da se promet vozil na avtocesti skozi Pomurje povečuje, še posebej promet tovornih vozil, torej je glede na statistične podatke, opisane na začetku tega delovnega področja, stopnja varnosti iz leta v leto zagotovo boljša. Značilnost pomurskih potovalnih poti je, da od vzhoda proti zahodu poteka krak avtoceste, kjer poteka gost tranzitni promet (osebni in tovorni), severno in južno od avtoceste pa potekata razvejani mreži regionalnih in lokalnih cest, za katere je značilno, da praviloma potekajo skozi strnjena naselja, kjer je predvsem zaradi šibkejših udeležencev (mlajši, starejši, pešci, enosledna vozila idr.) zelo pomembno, da se promet v čim večji meri odvija v skladu s pravili, saj je lahko le na ta način varen. Policisti policijskih enot Policijske uprave Murska Sobota skušamo z raznovrstnimi proaktivnimi in represivnimi aktivnostmi skrbeti za večjo stopnjo varnosti in za večjo ozaveščenost. Naj izpostavimo že nekaj let utečeno aktivnost za večjo varnost motoristov »Izkušnja kot nasvet«, kjer se v začetku posameznega koledarskega leta, še pred t. i. motoristično sezono, srečamo s predstavniki organiziranih motorističnih klubov, ki jih je v Pomurju okrog 20, sicer pa so vabljeni tudi ostali ljubitelji takšnih in drugačnih motociklov. Na druženju se jim predstavijo nevarnosti, ki jim pretijo pri udeležbi vožnje v cestnem prometu z enoslednimi vozili, predstavijo se jim posledice, ki so se zgodile v obravnavanih prometnih nesrečah, in pa seveda predstavitev oziroma osvežitev pravil cestnega prometa, predvsem v povezavi z udeležbo voznikov enoslednih vozil v cestnem prometu. Z aktivnostmi nadaljujemo z večkratnimi izvedbami skozi t. i. motoristično sezono, kjer policisti motoristi na povabila različnih subjektov – motorističnih klubov predstavijo pravila pravilne in varne uporabe motornega kolesa in pravilne vožnje v cestnem prometu. Učinki te aktivnosti so zagotovo pozitivne, saj se kljub naraščanju tovrstnih udeležencev v cestnem prometu število prometnih nesreč z njihovo udeležbo zmanjšuje, prav tako se zmanjšujejo stopnje posledic v prometnih nesrečah z udeležbo voznikov enoslednih vozil. Z namenom višje stopnje varnosti smo organizirali in izvedli tudi preventivno aktivnost proti uporabi mobilnih naprav med vožnjo vozila, in sicer so bili policisti ob rednem delu pozorni na voznike, ki so se zaradi izvedbe pogovora po mobilnih napravah zaustavili ob cesti in šele po prekinitvi vožnji opravili telefonske pogovore. Policisti so pristopili do njih, jim v okviru policijskega postopka opisali aktivnost, jih pohvalili in jim izročili zloženko, katere vsebina se je navezovala na to področje pravil cestnega prometa, hkrati pa so bili ti posamezniki ob njihovem soglasju udeleženci nagradnega žrebanja, kjer se je 20 nagrajencem podelila nagrada, tj. udeležba na treningu varne vožnje pod strokovnim vodstvom v Centru varne vožnje. Pred izvedbo in v času izvedbe smo zagotovili ustrezno medijsko odmevnost in prepoznavnost.

5 Nadzor državne meje in izvajanja predpisov o tujcih

Območje Policijske uprave Murska Sobota je obdano s tremi sosednjimi državami, posledično z državno mejo treh držav, in sicer na zahodu poteka državna meja z Republiko Avstrijo, na severnem in vzhodnem delu z Republiko Madžarsko in na jugovzhodnem delu z Republiko Hrvaško. Ker gre pri državni meji Slovenije z Avstrijo in Madžarsko za notranjo mejo schengenskega območja in je promet storitev, potnikov in blaga relativno prost, se ti državni meji bistveno drugače varujeta kot pa državna meja Slovenije s Hrvaško, saj gre pri tej državni meji hkrati za zunanjo mejo schengenskega območja in so standardi varovanja državne meje bistveno drugačni ter strožji kot pri ostalih dveh mejah. Poleg tega se na mejnih prehodih med Slovenijo in Hrvaško na mejnih prehodih v okviru opravljanja mejne kontrole opravlja nadzor gibanja oseb, prevoznih sredstev in prtljage. Na območju policijske uprave imamo to srečo, da velik del državne meje s sosednjo Hrvaško poteka po ali v bližini naravne ovire – reke Mure in po težko dostopnem močvirnatem območju – Murska šuma, kar nam bistveno olajša varovanje državne meje v naravi na zeleni meji. Zaradi vsega opisanega in pa kvalitetnega dela policistov je varnostna situacija na področju nadzora državne meje in izvajanja predpisov o tujcih ugodna, dobra. Se pa kljub temu dogajajo posamezni primeri nedovoljenih prehodov na zeleni meji, katerih je relativno majhno število, predvsem zaradi učinkovitega varovanja zelene meje s strani policistov, učinkovite rabe raznovrstnih tehničnih sredstev, dobrega sodelovanja z lokalnim prebivalstvom in dobrega sodelovanja z varnostnimi organi sosednje Hrvaške. V preteklih letih je iz Hrvaške ilegalno vstopilo v Slovenijo letno do 20 oseb, medtem ko jih je na notranji meji z Madžarsko in Avstrijo nedovoljeno vstopilo od 70 do 140, kar je prav tako relativno nizka številka ob tem, da je gibanje državljanov Evropske unije in še nekaterih držav prost, tako da je v odkritih primerih nedovoljenih vstopov šlo za državljane tretjih držav, predvsem Ukrajine, Moldavije, Srbije idr. (Policija, 2017). Na tem mestu moramo izpostaviti nadzorovan migrantski val, ki se je dogajal od septembra 2015 pa do spomladi 2016, kjer smo na območju Policijske uprave Murska Sobota v sprejemnih in registracijskih centrih obravnavali preko 50.000 tujcev, ki so na območju Policijske uprave Murska Sobota in na območju drugih policijskih uprav na nedovoljen način vstopili v Republiko Slovenijo (Policija, 2016). V tem obdobju se je še posebej izkazalo dobro sodelovanje pomurske policije z lokalnim prebivalstvom, dobro sodelovanje z drugimi vladnimi in nevladnimi institucijami (Slovenska vojska, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, zdravstvene ustanove, organizacije Rdečega križa, mednarodne organizacije, gospodarske družbe idr.), saj smo obravnavane tujce imeli pod stalnim nadzorom, vsem smo na ustrezen način zagotavljali osnovne življenjske potrebe (hrana, obleka, nastanitev idr.) in jih veliko večino samostojno predali v nadaljnje postopke Republiko Avstriji. Pri tem je treba posebej poudariti, da v tem polletnem obdobju ni bilo zaznati poslabšanja varnostnih razmer, splošnega občutka varnosti ali drugih občutkov ogroženosti.

Naj ob koncu opišem, da se ravno v tem obdobju vzpostavlja video tehnični nadzor varovanja zelene meje, na določenih mikrolokacijah, kot so železniški most preko reke Mure in prehodna mesta na posameznih lokalnih cestah na območju Razkrižja. Ugotavljamo, da se občasni ilegalni prehodi ponavljajo na istih mestih, zato se bo dogajanje nadzorovalo z video nadzorom iz policijskih objektov, kar bo poleg fizičnega nadzora s strani policistov v policijskih patroljah zagotovo prispevalo k še

učinkovitejšemu varovanju državne meje z Republiko Hrvaško, kar hkrati pomeni še bolj učinkovito varovanje zunanje schengenske meje.

Literatura

- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). (2012, 2015, 2016, 2017). *Uradni list RS*, (50/12, 6/16, 54/15, 38/16, 27/17).
- Policija. (2016). *Letno poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za 2015*. Pridobljeno na https://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/PUMS_LetnoPorocilo2015.pdf
- Policija. (2017). *Letno poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za 2016*. Pridobljeno na: https://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/PUMS_Letno_porocilo_2016.pdf
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013, 2015, 2017). *Uradni list RS*, (15/3, 23/15, 10/17).

Zagotavljanje varnosti lokalnih skupnosti v prihodnje: percepcije različnih deležnikov v Sloveniji

KAJA PRISLAN & BRANKO LOBNIKAR

Povzetek Prihodnost policijskega dela v lokalnih skupnostih temelji na uspešnosti vključevanja različnih deležnikov v reševanje varnostnih problemov v lokalnem okolju. V prispevku predstavljamo raziskavo o pogledih prebivalcev in policistov ($N = 1.786$) o tem, kako bi lahko v prihodnje zagotavljali varnost v skupnostih, kjer živijo oz. delajo. Ugotovitve so uporabne tako za varnostne organizacije na lokalnem nivoju kot za vodstva občin, saj predstavljajo informacije o tem, kako razvijati varnostno dejavnost v skladu s pričakovanji skupnosti. Rezultati kažejo, da imajo različne (geografske in demografske) skupine sicer drugačne potrebe, vendar obstajajo tudi skupne točke. Udeleženci v raziskavi so najbolj naklonjeni uvedbi sprememb na področju prometne varnosti in doslednega sankcioniranja kršitev, najmanj pa podpirajo dodatno pluralizacijo policijske in privatizacijo varnostne dejavnosti. Ker so rezultati pokazali razlike med izraženimi potrebami prebivalcev in ocenami policistov, bo v prihodnje treba pozornost nameniti usklajevanju pogledov med deležniki. Vse to bi lahko rezultiralo v boljše pripravljenih in uporabnejših programih za varnost v slovenskih občinah.

Ključne besede: • policijsko delo v skupnosti • Slovenija • prihodnost • razvoj • lokalne skupnosti •

NASLOVA AVTORJEV: dr. Kaja Prislan, docentka, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si. dr. Branko Lobnikar, izredni profesor, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si.

Ensuring the Safety of Local Communities in the Future: Perceptions of Different Stakeholders in Slovenia

KAJA PRISLAN & BRANKO LOBNIKAR

Abstract The future of community policing depends on the quality of collaboration between various stakeholders in addressing local security issues. In the following paper, we present a survey conducted among residents and police officers ($N = 1.786$) in Slovenia about perceived safety and security priorities in their local communities. The findings are useful for local security organizations and city authorities, as they provide directions for developing security and safety activities according to the community interests. The results show that different (geographic and demographic) groups have different needs and perceptions about future development, but there are also some common points. The majority of respondents believe that traffic safety should be improved and they also support more flexible and consistent punitive policy of small offences. However, they are not prone to additional pluralization of police activities and security privatization. Since some important deviations were observed between the needs of stakeholders, in the future we should focus more on reconciling their perceptions. These findings could result in higher police legitimacy, residents' satisfaction and most importantly, more transparent security programmes of Slovenian municipalities.

Keywords: • community policing • Slovenia • future • development • local communities •

CORRESPONDENCE ADDRESS: Kaja Prislan, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si. Branko Lobnikar, Ph.D., Associate Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si.

1 Uvod

Družbene in tehnološke spremembe, ki so v zadnjem desetletju prispevale k večji kompleksnosti varnostne paradigme, so policijske organizacije postavile pred velike izzive. Ti so povezani z vprašanjem, kako v prihodnje razvijati policijsko dejavnost oz. kako se prilagoditi spremembam in odgovoriti na zahteve sodobne družbe (Crowl, 2017). V ta namen se izvajajo različne aplikativne raziskave o tem, kako izboljšati funkcionalnost policijske organizacije (van der Vijver in Moor, 2012), aktivne razprave o potrebnih spremembah s praktičnimi učinki pa se odvijajo tudi na temo legitimnosti policije v družbi (Tyler, 2011). Da bi se čim bolj približali maksimi uspešnosti in učinkovitosti pri zagotavljanju varnosti, je večina razvitih držav že uvedla spremembe, najbolj očitne v poskusih zamenjave togega birokratskega in avtoritativnega modela z odprtim, demokratičnim in bolj fleksibilnim pristopom k izvajanju policijske dejavnosti (Lobnikar, Sotlar in Meško, 2013). Slovenija pri tem ni izjema, najvidnejše spremembe lahko zaznamo pri internacionalizaciji, profesionalizaciji in pluralizaciji policije (Modic, Lobnikar in Dvojmoč, 2014). Prizadevanja za izboljšanje se izvajajo tudi na organizacijskem in strateškem nivoju, najbolj aktivno pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih, kjer so aktivnosti usmerjene v boljše odnose s prebivalci in skupno reševanje varnostnih problemov. Kljub dolgoletnim naporom v tej smeri pa so sodobne strategije v Sloveniji šele v začetnih fazah, zato je pomembno razpravljati o usmeritvah za prihodnost. V prispevku predstavljamo poglede na to, kako zagotoviti trajni razvoj varnostnih strategij lokalnih skupnosti, ovire, ki jih je pri tem treba premostiti, in ugotovitve nacionalne študije, s katero smo identificirali razvojna področja in potencialne policijske dejavnosti.

2 Prihodnost policijskega dela v skupnostih

Na lokalni ravni so cilji varnostne skupnosti povezani z izboljšanjem sodelovanja in komunikacije med deležniki, odzivanjem na probleme in vplivanjem na varno počutje v skupnostih (Fielding, 2005). S tem je najbolj povezana sodobna strategija policijske dejavnosti – policijsko delo v skupnostih [PDS], za katero so značilne štiri lastnosti: (a) partnerski odnosi med policijo in skupnostmi, (b) v reševanje problemov usmerjeno delo, (c) organizacijske transformacije (decentralizacija) in (d) preventivne aktivnosti (Skogan, 2004). Raziskovalci so do sedaj že večkrat potrdili, da lahko ob pravilnem pristopu s pomočjo PDS dosežemo določene pozitivne učinke (Adams, Rohe in Arcury, 2005; Skogan in Harnett, 1997; Sozer in Merlo, 2013; Xu, Fiedler in Flaming, 2005), so pa vplivi na zagotavljanje varnosti še vedno predmet razprav. Z namenom boljšega razumevanja dejavnikov vpliva in izboljšanja sodelovanja med deležniki je (bila) PDS osrednja tema različnih velikih evropskih raziskovalnih projektov (npr. Composite; INSPEC2T; ICT4COP; UNITY).

Če izhajamo iz bistva in konceptne ideje PDS, potem je produktivno sodelovanje med deležniki, še posebej pa zavezanost med policijo in prebivalci, osnovna smernica napredka (Friedman, 1994). Večina izzivov policijskega dela v skupnostih je pravzaprav povezana s slabimi odnosi, nesposobnostjo vzpostaviti pravo komunikacijo in počasnim

odzivanjem na probleme, ki jih izpostavljajo skupnosti (Bain, Robinson in Conser, 2014; Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012; Ross, 2012). Transparentna in legitimna rešitev izzivov, ki izhajajo iz slabe komunikacije in nepoznavanja potreb skupnosti, je v odločitvi, da varnostni programi izhajajo iz soglasja med stališči prebivalcev in za varnost odgovornih deležnikov. Ljudje bodo pripravljene sodelovati s policijo, ko bodo imeli občutek, da njihova mnenja štejejo in se upoštevajo. Spremljanje percepcij deležnikov, kadar razpravljamo o razvoju in prihodnosti varnostnih programov, je pomembno tudi zato, ker se pogledi med akterji pogosto razhajajo, zanemarjanje ali neupoštevanje potreb določene skupine pa lahko privede do nezadovoljstva, nepripravljenosti na sodelovanje in ne nazadnje nižje uspešnosti pri obvladovanju kriminalitete (Stein in Griffith, 2017).

Identifikacija in reševanje lokalnih problemov v prvi vrsti zahteva dogovarjanje med različnimi deležniki glede skupnih točk. Potem, ko ugotovimo njihove potrebe, je treba odgovoriti na dve vprašanji: (a) katere izmed potreb policija zmore izpolniti in se s svojim delom ustrezno prilagoditi ter (b) katere pristojne institucije in na kakšen način lahko pomagajo pri reševanju tistih, ki so izven domene policijske dejavnosti. Pomemben predpogoj za uresničitev in izvedbo takšnega pristopa je podpora prebivalcev. Nedavna študija v Sloveniji na temo kakovosti in legitimnosti policijskega dela v skupnostih je pokazala, da so prebivalci naklonjeni sodelovanju in skupnemu reševanju lokalnih problemov. Najmanj jih pravzaprav pestijo težave, povezane s kaznivimi dejanji ali odnosi z drugimi prebivalci, najbolj pa so nezadovoljni z odnosi policistov, skrbi jih tudi neurejenost in nered v okolici, vandalizem ter druge oblike kršitev javnega reda in miru (Lobnikar, Prislán in Modic, 2016). Te ugotovitve dajejo nekaj osnovnih izhodišč za prihodnji razvoj, v nadaljevanju predstavljena študija pa daje konkretnjši vpogled v potrebe lokalnih skupnosti.

3 Raziskava o razvoju pristopov k zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih

V raziskavi o razvoju policijske dejavnosti v skupnostih nas je zanimalo, kakšne varnostne ukrepe, dejavnosti in spremembe bi bilo treba izvesti v prihodnje. V Sloveniji je to prvi poskus hkratnega ugotavljanja percepcij tako javnosti kot policije v podporo razvojnim varnostnim iniciativam. Z raziskavo želimo pridobiti informacije, s katerimi bomo lažje predvideli lokalne probleme in zastavili prave (legitimne), predvsem pa okolju prilagojene, smernice razvoja programov za zagotavljanje varnosti na občinskem nivoju. Podatke za raziskavo smo zbrali z nacionalno reprezentativno študijo leta 2017 v okviru programske skupine *Varnost v lokalnih skupnostih* na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru¹. Za potrebe ciljev tega prispevka smo s pomočjo 23 spremenljivk preverili, kje anketiranci (tako prebivalci v lokalnem okolju kot policisti, ki tam opravljajo policijske naloge) vidijo prostor za razvoj in izboljšave ter koliko so naklonjeni spremembam. Njihove percepcije smo ocenjevali s pomočjo trditvev, ki smo jih merili s petstopenjskimi Likertovimi lestvicami, kjer je 1 pomenilo, da se s trditvijo (glede ukrepa, dejavnosti) sploh ne strinjajo, 5 pa, da se z njo popolnoma strinjajo. Na vprašanja je skupaj odgovorilo 1.786 anketirancev, pri tem pa izračuni kažejo, da je v povprečju manj kot 5 manjkajočih vrednosti pri posamezni spremenljivki.

3.1 Rezultati

Analiza podatkov je bila usmerjena v ugotavljanje skupnih točk in analizo odstopanj v percepcijah med različnimi skupinami anketirancev. Sprva smo primerjavo izvedli med policisti ($n = 520$) in prebivalci ($n = 1.266$), nato pa med različnimi slovenskimi občinami (skupaj 24)². Na podlagi tega smo sklepali, katerim ukrepom in spremembam so prebivalci, policisti in posamezne občine najbolj naklonjeni. Pred izvedbo statističnih analiz smo preverili in potrdili veljavnost raziskovalnega konstrukta in normalno porazdelitev podatkov. Cronbach koeficient α za 23 spremenljivk znaša 0,9; Shapiro-Wilk testi normalne porazdelitve ne presegajo p-vrednosti 0,00; vrednosti asimetrije in sploščenosti pa se gibajo v mejah med -1 in 1^3 .

V tabeli 1 je prikazan povzetek statistične analize podatkov: v prvem stolpcu so podani opisi spremenljivk/ukrepov, ki so jih ocenjevali anketiranci (ukrepi so razvrščeni od najbolj do najmanj pomembnega); v naslednjem sklopu stolpci je predstavljena opisna statistika – povprečne ocene policistov in prebivalcev ločeno. V drugem sklopu stolpci prikazujejo rezultate t-testov, s katerimi smo testirali razlike med povprečnimi vrednostmi skupin; za lažjo predstavo stališč pa so podani še deleži anketirancev po skupinah, ki so izkazali visoko stopnjo strinjanja s trditvami (sešteta ocena 4 ali 5). V zadnjem stolpcu so dodane primerjave med občinami in izpostavljene tiste, v katerih so prebivalci in policisti ukrepom najbolj oziroma najmanj naklonjeni.

Tabela št. 1: Ocene pomembnosti ukrepov za zagotavljanje varnosti v lokalnih okoljih

Načini zagotavljanja varnosti v prihodnje, povprečna vrednost	Opisna statistika		T-test		% ocena 4 ali 5	Najbolj naklonjene občine <i>M</i>	Najmanj naklonjene občine <i>M</i>	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	Sig.	vrednost				
1. Dosledno kaznovanje kršiteljev 4,16	Preb.	4,22	0,957	0,000	0,213	77,6	Moravče: 4,4	Rogašovci: 3,5
	Polic.	4,01	0,984			68,3	Mirna Peč: 4,4	Bistrica ob Sotli: 3,6
2. Jasno označena varna pot v šolo 4,11	Preb.	4,12	1,010	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		75,5	Log - Dragomer: 4,5	Rogašovci: 3,3
	Polic.	4,07	0,897			74,6	Radlje ob Dravi: 4,4	Sežana: 3,7
3. Nove tehnične rešitve v prometu 4,07	Preb.	4,05	1,068	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		72	Kobarid: 4,5	Železniki: 3,7
	Polic.	4,13	0,873			77,2	Radlje ob Dravi: 4,5	Sežana: 3,8
4. Omejitve hitrosti prometa s	Preb.	4,06	1,026	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		72,3	Kobarid: 4,5	Železniki: 3,7
	Polic.	4,03	0,935			72,4		Sežana: 3,8

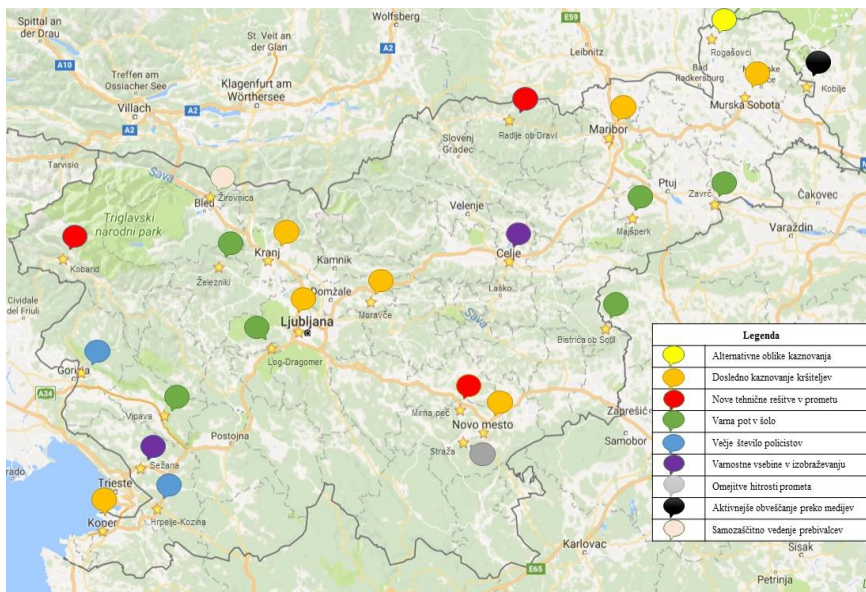
signalnimi opozorili 4,05							Hrpelje - Kozina: 4,3	
5. Uveljavljanje alternativnih oblik kaznovanja za manjše prestopke 4,01	Preb.	4,01	1,017			70,9		
	Polic.	4,00	0,976	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		69,7	Kobarid: 4,4 Mirna Peč: 4,3	Celje: 3,7 Železniki: 3,8
6. Spodbujanje samozaščitnega vedenja prebivalcev 4,00	Preb.	3,92	0,982			65,7		
	Polic.	4,21	0,829	0,000	-0,288	80,7	Moravče: 4,3 Žirovnica: 4,3	Rogašovci: 3,8 Straža: 3,6
7. Vključevanje varnostnih vsebin v izobraževalni proces 3,99	Preb.	3,98	0,983			71		
	Polic.	4,03	0,892	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		75,2	Moravče: 4,3 Zavrč: 4,3	Majšperk: 3,7 Vipava: 3,8
8. Varne točke na javnih krajih 3,94	Preb.	4,01	0,991			69,8		
	Polic.	3,77	0,942	0,000	0,246	63,4	Murska Sobota: 4,2 Radlje ob Dravi: 4,1	Straža: 3,4 Kobilje: 3,4
9. Enotna telefonska številka za klice v sili 3,93	Preb.	4,02	1,089			69,8		
	Polic.	3,71	1,189	0,000	0,305	59	Kobarid: 4,3 Mirna Peč: 4,3	Rogašovci: 3,2 Sežana: 3,5
10. Obveščanje in osveščanje preko (lokalnih) medijev 3,92	Preb.	3,88	1,003			67		
	Polic.	4,04	0,842	0,001	-0,161	75,8	Zavrč: 4,3 Kobilje: 4,3	Rogašovci: 3,5 Nova Gorica: 3,6
11. Tehnično varovanje 3,88	Preb.	3,79	1,050			62,3		
	Polic.	4,10	0,883	0,000	-311	76,2	Zavrč: 4,2 Žirovnica: 4,2	Rogašovci: 3,4 Celje: 3,6
12. Več policistov 3,84	Preb.	3,65	1,132			57,9		
	Polic.	4,32	0,872	0,000	-0,665	83	Hrpelje - Kozina: 4,4 Moravče: 4,3	Bistrica ob Sotli: 3,3 Železniki: 3,4
13. Skrb za bolj urejeno in čisto okolje 3,79	Preb.	3,81	1,111			62,8		
	Polic.	3,76	0,978	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		60,5	Log - Dragomer: 4,1 Mirna Peč: 4,1	Rogašovci: 3,1 Sežana: 3,3
14. Boljša javna razsvetljava 3,73	Preb.	3,83	1,060			63,2		
	Polic.	3,48	1,035	0,000	0,341	50,5	Log - Dragomer: 4	Nova Gorica: 3,2 Rogašovci: 3,3

							Murska Sobota: 3,9	
15. Vključevanje Centrov za socialno delo 3,67	Preb.	3,69	1,145			59,7	Radlje ob Dravi: 4 Hrpelje - Kozina: 3,9	Straža: 3,2 Železniki: 3,3
	Polic.	3,64	1,113	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		57,4		
16. Izmenjava telefonskih števil med sosedi 3,55	Preb.	3,56	1,206			54,4	Mirna Peč: 4,3 Celje: 4	Rogašovci: 2,6 Sežana: 3,3
	Polic.	3,55	1,044	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		53,6		
17. Krepitev prostovoljnega dela na področju zagotavljanja varnosti 3,51	Preb.	3,51	1,111			50,2	Radlje ob Dravi: 3,9 Murska Sobota: 3,8	Vipava: 3,1 Rogašovci: 3,1
	Polic.	3,50	0,948	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		45,8		
18. Aktivno delo varnostnega (so)sveta 3,48	Preb.	3,42	1,074			45	Zavrč: 3,9 Radlje ob Dravi: 3,8	Sežana: 3,1 Vipava: 3,3
	Polic.	3,63	0,970	0,000	-0,211	54,3		
19. Vključevanje nevladnih organizacij, društev 3,42	Preb.	3,56	1,137			54,1	Murska Sobota: 3,8 Radlje ob Dravi: 3,8	Majšperk: 3,1 Železniki: 3,1
	Polic.	3,10	1,128	0,000	0,457	37,7		
20. Vadba samoobrambe 3,22	Preb.	3,27	1,216			44,5	Radlje ob Dravi: 3,5 Log - Dragomer: 3,5	Rogašovci: 2,5 Sežana: 2,9
	Polic.	3,11	1,069	0,012	0,154	32,5		
21. Zavarovanje premoženja pri zavarovalnicah 3,08	Preb.	3,08	1,252			37,7	Radlje ob Dravi: 3,7 Murska Sobota: 3,6	Nova Gorica: 2,6 Sežana: 2,6
	Polic.	3,07	1,120	<i>Ni stat. znač. razlik</i>		32,1		
22. Najem storitev zasebnih varnostnikov 2,9	Preb.	2,80	1,238			27,9	Radlje ob Dravi: 3,5 Žirovnica: 3,4	Sežana: 2,3 Log- Dragomer: 2,6
	Polic.	3,16	1,072	0,000	-0,367	37,2		
23. Večja pooblastila občinskim redarjem 2,84	Preb.	2,76	1,324			30,3	Koper: 3,6 Kobarid: 3,4	Zavrč: 2,3 Straža: 2,4
	Polic.	3,05	1,165	0,000	-0,287	35,8		

Rezultati analize podatkov so pokazali, da imajo anketiranci o določenih ukrepih zelo enotna mnenja, medtem ko so nekatere potrebe značilne zgolj za določene skupine. Ko govorimo o visokem strinjanju, anketiranci menijo, da bi bilo v prihodnje treba zagotoviti

doslednejše kaznovanje kršiteljev in urediti varnost šolskih poti, naklonjeni so tudi poostritvi nadzora v prometu. Najmanj podpirajo širjenje policijskih pooblastil med občinske redarje in povečevanje pristojnosti zasebnih varnostnih organizacij. Čeprav se obe skupini strinjata glede področij, ki potrebujejo posebno pozornost, so njihove prioritete razporejene nekoliko drugače. Prebivalci na primer menijo, da je najbolj pomembno zagotoviti dosledno kaznovanje kršiteljev, medtem ko si policisti najbolj želijo tehnološkega napredka na področju nadzorstva v prometu. Prebivalci med manj pomembne potrebe uvrščajo okrepitev dela varnostnih svetov, medtem ko policisti ne vidijo potreb po večjem vključevanju nevladnih organizacij v varnostne aktivnosti. Če pogledamo najbolj značilne statistične razlike, so policisti veliko bolj kot prebivalci naklonjeni dodatnemu zaposlovanju oz. povečanju števila policistov, večji rabi zasebnega in tehničnega varovanja ter večjim pristojnostim občinskih redarjev. Na drugi strani se prebivalci občutno bolj zavzemajo za boljšo ureditev okolja (npr. javna razsvetljava), za aktivnejše delovanje nevladnih organizacij in uvedbo enotne telefonske številke za klice v sili. Z vidika homogenosti posameznih skupin je večina policistov močno prepričanih v potrebo po povečanju števila policistov (kar 83 %) in spodbujanju preventivnega vedenja prebivalcev (80,7 %). Razlik med skupinama nismo ugotovili pri desetih spremenljivkah, kar pomeni, da so stališča obeh skupin glede (ne)pomembnosti teh ukrepov zelo podobna. Med manj pomembne enotno uvrščajo zavarovalniško dejavnost, prostovoljno delo prebivalcev, medsosedsko povezovanje in delo Centrov za socialno delo.

Primerjava rezultatov po občinah je razkrila, da so stališča prebivalcev in policistov posameznih skupnosti zelo raznolika, kar je razumljivo in pričakovano – vsaka občina ima namreč specifične značilnosti, okolje in strukturo, kar se odraža tudi v različnih varnostnih potrebah. Naj za primer izpostavimo nekaj občin: Hrpelje - Kozina je občina, ki ima izmed vseh največjo potrebo po povečanju števila policistov, najmanj pa si tega želijo na primer v Bistrici ob Sotli. Nova Gorica si na primer najmanj želi dodatnega obremenjevanja prebivalcev z zavarovalnimi premijami, Radlje ob Dravi in Murska Sobota, ki imata pogosto izkušnje z nesrečami, vezanimi na naravne pojave, pa to močno podpirata. Za občino Kobarid smo ugotovili velike želje po rešitvah v nadzoru in ureditvi prometa, prav tako si podobno kot v občini Koper anketiranci želijo povečanja aktivnosti in prisotnosti občinskih redarjev. Ravno nasprotno pa je bila v občini Zavrč ta potreba najnižja, v primerjavi z ostalimi je v tem okolju največ podpore izražene aktivnejšemu obveščanju javnosti o varnostnih pojavih.

Slika 1: Prioritetna področja občin glede razvoja in izboljšanja varnostne dejavnosti

Prikaz v sliki 1 grafično ponazarja, kako so razporejene prioritete občin po Sloveniji, glede na ukrep, ki so ga anketiranci najvišje ocenili (policisti in prebivalci skupaj). V skoraj tretjini vseh občin so anketiranci menili, da je treba spremeniti pristop h kaznovanju za prekrške. Med pomembnejše prioritete več občin sodi tudi varnost šolskih poti, nadzor in ureditev prometa ter povečanje količine policistov. Če rezultate strnemo, lahko ugotovimo tudi, katere občine imajo visoke potrebe po spremembah in katere jih ne potrebujejo v večji meri. Ugotavljamo, da so občine Rogašovci, Sežana in Železniki najmanj naklonjene spremembam in so s trenutnim stanjem zadovoljne, medtem ko nove pristope v največji meri podpirajo v občinah Radlje ob Dravi, Murska Sobota, Moravče, Zavrch in Log - Dragomer. Zanimivo je tudi to, da se med občinami, ki sodijo v prvi ali zadnji kvantil povprečja ocen, manj pogosto pojavijo mestne občine (pogosteje se sicer pojavijo v zadnjem kvantilu), kar kaže na to, da imajo anketiranci v večjih urbanih okoljih manj izrazita stališča do sprememb in nižje potrebe po novih rešitvah kot tisti iz manjših občin.

4 Razprava

Razmislek o prihodnosti policijske dejavnosti, ki smo ga predstavili v tej analizi, je potreben, če želimo zagotoviti trajnost in hkrati fleksibilnost sodobnih strategij zagotavljanja varnosti. Anketiranci so izmed 23 podanih predlogov glede rešitev in sprememb izkazali največjo naklonjenost novim tehničnim rešitvam za večjo varnost v prometu, izboljšanju varnosti otrok na poti v šolo in spremembam kaznovalne politike. Menijo, da bi morale biti kaznovanje kršiteljev doslednejše, vendar fleksibilnejše, z možnostjo alternativnega kaznovanja. So pa anketiranci manj naklonjeni dodatni

pluralizaciji in privatizaciji varnostne dejavnosti. Policisti se bolj kot prebivalci zavzemajo za okrepitev varnostnih sosvetov, prebivalci pa dajejo večji pomen nevladnim organizacijam, so pa v povprečju ta stališča manj izrazita. To lahko pomeni dvoje – ali so zadovoljni s trenutnimi naporimi teh institucij ali pa dvomijo o njihovem dejanskem prispevku k večji varnosti lokalnih skupnosti. Med zanimivejšimi je tudi ugotovitev, da so prebivalci v nasprotju s policisti veliko bolj naklonjeni krepitevi lastnih samoobrambnih sposobnosti. Prebivalci si želijo večje fizične samoučinkovitosti, policisti pa tega ne podpirajo v enaki meri. Si pa policisti želijo intenzivnejše preventivne naravnosti prebivalcev, vendar bolj v smislu izogibanja nevarnostim in rabe tehničnih rešitev. Prebivalci so na primer tudi bolj naklonjeni uvedbi enotne telefonske številke za klice v sili, policisti pa z nižjo podporo sporočajo, da bi ta aktualna in v javnosti priljubljena ideja lahko povzročila organizacijske in koordinacijske težave pri sodelovanju z drugimi varnostnimi in reševalnimi službami. Policisti si nasprotno kot prebivalci veliko bolj prizadevajo za povečanje števila policistov v svojih vrstah, kar je najverjetneje povezano s pomanjkanjem kadrovskih virov in preobremenjenostjo operativnih delavcev. Velika razhajanja smo zaznali tudi ob primerjavi stališč po posameznih občinah, kar potrjuje potrebo po prilagojenem načrtovanju občinskih programov.

Na področjih, kjer so anketiranci enotno in z visoko oceno potrdili varnostne prioritete, bodo hitreje podprli uvedbo sprememb, zato bi morale te ugotovitve predstavljati izhodišče za načrtovanje prihodnjih strategij policijske in varnostne dejavnosti v lokalnih skupnostih. Poleg skupnih točk, ki dajejo jasno sporočilo o tem, kaj je treba spremeniti, bi veljalo razmisliti in spodbuditi razprave, kako nasloviti razhajanja v stališčih, doseči večjo enotnost deležnikov in vključenost potreb posameznih skupin. Do odstopanj navadno pride zato, ker percepcije prebivalcev glede varnosti niso vedno povezane s stanjem kriminalitete, medtem ko se policija pri svojem delu orientira glede na lastno zaznavo problemov v okolju (Lub in de Leeuw, 2017). Za večjo legitimnost policijskega dela in višje zadovoljstvo prebivalcev s policijskim delom je zato treba dosegati konsenz tam, kjer je to mogoče. Smiselno bi bilo razmisliti tudi o učinkovitejšem, tehnološko podprtem zbiranju mnenj, spodbujanju debat in ocenjevanju stališč prebivalcev, npr. s pomočjo spletnih in mobilnih aplikacij (Desouza in Bhagwatwar, 2012; Rosenbaum, 2004). Ob vsem navedenem je seveda nujno omeniti, da so za uvajanje sprememb in izpolnjevanje identificiranih potreb odgovorni različni deležniki. Vprašanje, ki se pojavlja na tem mestu, je, kdo je oz. bo odgovoren za odločanje glede načinov reševanja teh potreb. Dejstvo je namreč, da veliko ugotovljenih prioritetenih področij ne sodi v domeno policijske dejavnosti.

Glavna omejitev predstavljene študije je v tem, da vanjo niso bile vključene percepcije predstavnikov mestnih oz. občinskih organov, ki lahko prav tako prispevajo k združevanju stališč in razjasnitvi dilem, glede zmožnosti realizacije predlogov. Posebej na tistih področjih, kjer se mnenja med udeleženci razhajajo, bi bilo smiselno iskati rešitve, v sodelovanju z ostalimi akterji na lokalnem nivoju.

Opombe

¹ Podrobnejše informacije o ozadju raziskave, poteku zbiranja podatkov in metodologiji, so predstavljene v uvodnem poglavju zbornika.

² Primerjava med občinami vključuje združena mnenja prebivalcev in policistov po posameznih občinah – v skupine (24) smo združili prebivalce, ki živijo v istih občinah in policiste, ki v teh občinah opravljajo policijske naloge. Vzorec občin je sledeč: Bistrica ob Sotli (2,2 %), Celje (6,3 %), Hrpolje-Kozina (2,5 %), Kobarid (2,1 %), Kobilje (2,3 %), Koper (6,2 %), Kranj (6,3 %), Ljubljana (14,3 %), Majšperk (1 %), Maribor (14,3 %), Mirna Peč (1,8 %), Moravče (2,7 %), Murska Sobota (6,6 %), Nova Gorica (4,4 %), Novo mesto (4 %), Radlje ob Dravi (2,7 %), Rogašovci (2 %), Sežana (3,6 %), Straža (1,8 %), Vipava (2,7 %), Vrhnika (2,7 %), Zavrch (1,8 %), Železniki (2,7 %), Žirovnica (2,8 %).

³ Zgolj v enem primeru vrednost sploščenosti spremenljivke presega omenjeno mejo (vrednost znaša -1,09).

Literatura

- Adams, R. E., Rohe, W. M. in Arcury, T. A. (2005). Awareness of community-oriented policing and neighborhood perceptions in five small to midsize cities. *Journal of Criminal Justice*, 33(1), 43–54. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2004.10.008
- Bain, A., Robinson, B. K. in Conser, J. (2014). Perceptions of policing: Improving communication in local communities. *International Journal of Police Science & Management*, 16(4), 267–276. doi: 10.1350/ijps.2014.16.4.345
- Crowl, J. N. (2017). The effect of community policing on fear and crime reduction, police legitimacy and job satisfaction: an empirical review of the evidence. *Police Practice and Research*, 18(5), 449–462. doi: 10.1080/15614263.2017.1303771
- Desouza, K. C. in Bhagwatwar, A. (2012). Citizen apps to solve complex urban problems. *Journal of Urban Technology*, 19(3), 107–136. doi: 10.1080/10630732.2012.673056
- Fielding, N. G. (2005). Concepts and theory in community policing. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 44(5), 460–472.
- Friedman, W. (1994). The community role in community policing. V D. P. Rosenbaum (ur.), *The challenge of community policing: Testing the promises* (str. 263–269). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Lobnikar, B., Prislán, K. in Modic, M. (2016). Merjenje uspešnosti implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(2), 89–110.
- Lobnikar, B., Sotlar, A. in Meško, G. (2013). Razvoj policijske dejavnosti v Srednji in Vzhodni Evropi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(2), 5–18.
- Lub, V. in de Leeuw, T. (2017). Perceptions of neighbourhood safety and policy response: A Qualitative approach. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 23(3), 425–440. doi: 10.1007/s10610-016-9331-0
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Modic, M., Lobnikar, B. in Dvojmoč, M. (2014). Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije. *Varstvoslovje*, 16(3), 217–241.
- Rosenbaum, D. P. (2004). Community policing and web-based communication: addressing the new information imperative. V L. Fridell in M. A. Wycoff (ur.), *Community policing: the past, present, and the future* (str. 93–114). Washington, D.C.: Police Executive Research Forum.

- Ross, J. I. (2012). *Policing issues : challenges and controversies*. Jones & Bartlett Learning.
- Skogan, W. G. (2004). Community policing: Common impediments to success. V L. Fridell in M. A. Wycoff (ur.), *Community policing: the past, present, and the future* (str. 159–168). Washington, D.C.: Police Executive Research Forum.
- Skogan, W. G. in Harnett, S. M. (1997). *Community policing, Chicago style*. New York: Oxford University Press.
- Sozer, M. A. in Merlo, A. V. (2013). The impact of community policing on crime rates: does the effect of community policing differ in large and small law enforcement agencies? *Police Practice and Research*, 14(6), 506–521. doi: 10.1080/15614263.2012.661151
- Stein, R. E. in Griffith, C. (2017). Resident and police perceptions of the neighborhood. *Criminal Justice Policy Review*, 28(2), 139–154. doi: 10.1177/0887403415570630
- Tyler, T. R. (2011). Trust and legitimacy: Policing in the USA and Europe. (M. Hough, E. Ruuskanen & A. Jokinen, ur.) *European Journal of Criminology*, 8(4), 254–266. doi: 10.1177/1477370811411462
- van der Vijver, K. in Moor, L. G. (2012). Theories of policing. *Journal of Police Studies*, 4(25), 15–28.
- Xu, Y., Fiedler, M. L. in Flaming, K. H. (2005). Discovering the impact of community policing: The broken windows thesis, collective efficacy, and citizens' judgment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 42(2), 147–186. doi: 10.1177/0022427804266544

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede